

Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών

Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στις Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια

Διπλωματική Εργασία

**«Αναλύστε την ελληνική αντιτρομοκρατική πολιτική μετά το 2002:
προβλήματα, ελλείμματα και προοπτικές»**

Επιβλέπων: Καθηγητής Καραγιάννης Μάνος

Σύνταξη: Κοπανίδης Λάζαρος

Θεσσαλονίκη, Δεκέμβριος 2021

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάστηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου»

Λάζαρος Κοπανίδης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ.....	5
1.1 Έννοια της τρομοκρατίας και χαρακτηριστικά των τρομοκρατικών οργανώσεων	5
1.2 Συνοπτική ιστορική αναδρομή.....	7
1.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	10
2.1 Ηνωμένα Έθνη.....	10
2.1.1 Επιτροπή κατά της Τρομοκρατίας.....	10
2.1.2 Παγκόσμια Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας.....	11
2.1.3 Αντιτρομοκρατικό Κέντρο του ΟΗΕ.....	12
2.1.4 Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για την Αντιτρομοκρατία.....	14
2.2 Ευρώπη.....	15
2.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	20
3.1 Η τρομοκρατία στην Ελλάδα.....	20
3.1.1 Ιστορική αναδρομή και στατιστικά στοιχεία.....	20
3.1.2 Αίτια εμφάνισης των τρομοκρατικών οργανώσεων στην Ελλάδα.....	30
3.1.3 Αντιμετώπιση της τρομοκρατίας στην Ελλάδα έως το 2001 και η αλλαγή σκέψης.....	35
3.2 Νομοθετικές ρυθμίσεις από το 2001 και εξής.....	41
3.3 Ειδικές αντιτρομοκρατικές μονάδες.....	48
3.3.1 Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα.....	49

3.3.2 Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας.....	50
3.3.3 Υποστηρικτική Ομάδα Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών Απειλών και Συμβάντων.....	56
3.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου.....	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....	58
4.1 Συμπεράσματα.....	58
4.2 Προτάσεις πρακτικής εφαρμογής.....	59
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....	70

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τρομοκρατία αποτελεί μία σημαντική πρόκληση για την ασφάλεια των κρατών. Το κόστος και τα αποτελέσματά της υπερβαίνουν κατά πολύ τις άμεσες ζημιές που προκαλούνται από μια τρομοκρατική επίθεση, συμπεριλαμβανομένων των απωλειών ζωής και των τραυματισμών. Η τρομοκρατική δραστηριότητα, και ειδικότερα η ανάγκη άμυνας εναντίον της, η προστασία των κοινωνιών από την πανταχού παρούσα απειλή και τελικά η αποτροπή της, συχνά επιβάλλει σκληρά διλήμματα επιλογής μεταξύ δύο δημόσιων αγαθών: ελευθερίες έναντι ασφάλειας, με το τελευταίο να περιλαμβάνει δυνητικά τον περιορισμό των πολιτικών ελευθεριών που αποτελούν την επιτομή των δημοκρατικών καθεστώτων και την πρόοδο των σύγχρονων ανοιχτών κοινωνιών (Economou & Kollias, 2012, σελ. 3).

Η γεωπολιτική θέση της Ελλάδας στην καρδιά της Μεσογείου έχει προσφέρει μια βάση για τρομοκρατική δραστηριότητα από τη δεκαετία του 1960. Η αντιτρομοκρατική γεωγραφική πρόκληση της Ελλάδας έγκειται στο γεγονός ότι είναι μια ορεινή χώρα που περιβάλλεται από πολλά αραιά νησιά και βρίσκεται μεταξύ της Αλβανίας, της Βόρειας Μακεδονίας, της Βουλγαρίας, της Τουρκίας και των χωρών της Βόρειας Αφρικής. Για δεκαετίες, ο συνδυασμός της γεωγραφίας της Ελλάδας και των χαλαρών συνοριακών ελέγχων έχει αναφερθεί ότι έχει επιτρέψει τη διέλευση τρομοκρατών, όπως επίσης και την παροχή υποστήριξης. Κατά τη δεκαετία του 1960 αναφέρθηκε ότι τρομοκρατικοί πράκτορες που συνδέονται με τρομοκρατικές οργανώσεις της Μέσης Ανατολής δρούσαν ή λάμβαναν εκπαίδευση και υλικοτεχνική υποστήριξη στην Ελλάδα (Chainoglou, 2017, σελ. 495; Skleparis, 2017).

Από τη δεκαετία του 1970 και πιο συγκεκριμένα μετά την κατάρρευση του δικτατορικού καθεστώτος η τρομοκρατία εμφανίστηκε στην Ελλάδα με τη 17N (Kassimeris, 1995, σελ. 74; Karyotis, 2007, σελ. 271; Chantzi, 2012, σελ. 25; Karampampas, 2014, σελ. 465; National Counterterrorism Center, 2021). Η εξάρθρωση της 17N δεν οδήγησε στο τέλος της τρομοκρατίας στην Ελλάδα, καθώς νέες τρομοκρατικές οργανώσεις έκαναν την εμφάνισή τους (Kassimeris, 2011, σελ. 199; Kassimeris, 2016, σελ. 863). Η τρομοκρατία στην Ελλάδα αποτελεί ένα εγχώριο προϊόν (Georgiadou & Rori, 2019, σελ. 12) και έχει σε μεγάλο βαθμό πολιτικά κίνητρα (Kassimeris, 2016, σελ. 864; Georgiadou & Rori, 2019, σελ. 1).

Η αρχική απάντηση της πολιτείας στις τρομοκρατικές επιθέσεις της 17N κυρίως ήταν ανεπαρκής, κάτι το οποίο οδήγησε και στην εμφάνιση νέων οργανώσεων (Kassimeris, 2005,

σελ. 112; Karyotis, 2007, σελ. 271; Chantzi, 2012, σελ. 8, 15-16; Kassimeris, 2016, σελ. 863). Έπειτα από τα γεγονότα της 11.09.2001, τον φόβο τρομοκρατικών επιθέσεων κατά τη διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων, αλλά και την αλλαγή πολιτικής από την Ελλάδα που πλέον έθεσε την τρομοκρατία ως ζήτημα ασφαλείας, η αντι-τρομοκρατική πολιτική της μεταβλήθηκε. Η αντιτρομοκρατική νομοθεσία και οι πολιτικές στην Ελλάδα εξελίσσονται γρήγορα από το 2001 και έπειτα (Karyotis, 2007, σελ. 272; Chainoglou, 2017, σελ. 495).

Στη βάση των ανωτέρω, σκοπός αυτής της εργασίας είναι να εξεταστεί η αντιτρομοκρατική πολιτική της Ελλάδας από το 2001 και εξής. Οι επί μέρους στόχοι αυτής της εργασίας έχουν ως εξής: α) να προσδιοριστεί το φαινόμενο της τρομοκρατίας στην Ελλάδα ως προς τα αίτια εμφάνισής του και τη δραστηριότητα των τρομοκρατικών οργανώσεων, β) να εξεταστεί η αντιτρομοκρατική πολιτική της Ελλάδας συγκριτικά πριν και μετά το 2001, προσδιορίζοντας τους παράγοντες εκείνους που οδήγησαν στην αλλαγή της στάσης της ελληνικής πολιτείας απέναντι στην τρομοκρατία το 2001.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο δίνεται συνοπτικά η έννοια και τα χαρακτηριστικά της τρομοκρατίας, ούτως ώστε να κατανοηθεί συνολικά το φαινόμενο αυτό. Επίσης, σε αυτό το κεφάλαιο παρέχεται μία συνοπτική ιστορική αναδρομή του φαινομένου της τρομοκρατίας. Το δεύτερο κεφάλαιο αποτελεί μία επισκόπηση της αντιτρομοκρατικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό, αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο. Το επόμενο κεφάλαιο παρουσιάζει το φαινόμενο και την πορεία της τρομοκρατίας στην Ελλάδα. Αρχικά γίνεται μία αναφορά στις τρομοκρατικές οργανώσεις που έδρασαν στην Ελλάδα και στη συνέχεια εξετάζεται η αντιτρομοκρατική πολιτική της ελληνικής πολιτείας πριν και μετά το 2001. Το τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο αυτής της εργασίας συνοψίζει τα κυριότερα συμπεράσματα της εργασίας και καταθέτει προτάσεις πρακτικής εφαρμογής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

1.1 Έννοια της τρομοκρατίας και χαρακτηριστικά των τρομοκρατικών οργανώσεων

Δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός της έννοιας της ‘τρομοκρατίας’. Σύμφωνα με έναν ορισμό, η τρομοκρατία ως μορφή μη συμβατικής σύγκρουσης ορίζεται ως η προμελετημένη χρήση ή απειλή χρήσης βίας ή βαρβαρότητας για να επιτευχθεί ένας πολιτικός στόχος μέσω εκφοβισμού ή φόβου (Gazoroulou, 2011, σελ. 7). Ο Lindahl (2017, σελ. 527) παρέχει έναν ορισμό της τρομοκρατίας που τη σχετίζει με τη διαδικασία της επικοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα, ο συγγραφέας επισημαίνει ότι η τρομοκρατία αποτελεί επί της ουσίας μία πράξη επικοινωνίας από μέρους ενός πομπού (τρομοκρατική οργάνωση) προς συγκεκριμένο(-ους) δέκτη(-ες), είτε είναι άμεσα είτε έμμεσα τα θύματα της επίθεσης, για να επικοινωνηθεί ένα πολιτικό μήνυμα-στόχος και να δημιουργηθεί ένα καθεστώς φόβου και ψυχολογική δυσφορία.

Η τρομοκρατία είναι συνήθως κατανοητή ότι αναφέρεται σε πράξεις βίας που στοχεύουν αμάχους για την επιδίωξη πολιτικών ή ιδεολογικών στόχων. Σε νομικούς όρους, αν και η διεθνής κοινότητα δεν έχει ακόμη υιοθετήσει έναν ολοκληρωμένο ορισμό της τρομοκρατίας, οι υπάρχουσες διακηρύξεις, ψηφίσματα και οικουμενικές συνθήκες που σχετίζονται με συγκεκριμένες πτυχές της ορίζουν ορισμένες πράξεις και βασικά στοιχεία. Το 1994, η Διακήρυξη της Γενικής Συνέλευσης σχετικά με τα μέτρα για την εξάλειψη της διεθνούς τρομοκρατίας, που ορίζεται στο ψήφισμά της 49/60, ανέφερε ότι η τρομοκρατία περιλαμβάνει εγκληματικές πράξεις από μια ομάδα προσώπων ή συγκεκριμένα πρόσωπα που προορίζονται ή υπολογίζονται να προκαλέσουν κατάσταση τρόμου στο ευρύ κοινό για πολιτικούς σκοπούς και ότι τέτοιες πράξεις είναι σε οποιοδήποτε συνθήκες αδικαιολόγητες, ανεξάρτητα από τους λόγους πολιτικής, φιλοσοφικής, ιδεολογικής, φυλετικής, εθνικής, θρησκευτικής ή άλλης φύσης που μπορεί να επικαλεστεί κανείς για να τις δικαιολογήσει (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2008, σελ. 5). Δέκα χρόνια αργότερα, το Συμβούλιο Ασφαλείας, στο ψήφισμά του 1566/2004, αναφέρθηκε στην τρομοκρατία σε εγκληματικές πράξεις, συμπεριλαμβανομένων εναντίον αμάχων, που διαπράχθηκαν με σκοπό να προκαλέσουν θάνατο ή σοβαρό σωματικό τραυματισμό ή σύλληψη ομήρων, με σκοπό να προκληθεί ένα «κράτος τρόμου» στο ευρύ κοινό ή σε μια ομάδα προσώπων ή συγκεκριμένων προσώπων, εκφοβίζοντας έναν πληθυσμό ή αναγκάζοντας μια κυβέρνηση ή έναν διεθνή οργανισμό να προβεί σε συγκεκριμένες πράξεις (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2008, σελ. 6).

Μία ενδιαφέρουσα προσέγγιση για την τρομοκρατία παρέχεται από τον Ganor (2000, σελ. 287). Ο συγγραφέας αρχικά τονίζει τη δυσκολία εύρεσης ενός συγκεκριμένου ορισμού για την τρομοκρατία, υπό το πρίσμα ότι ενέχει σημαντική υποκειμενικότητα. Για παράδειγμα, μία οργάνωση μπορεί από ορισμένους να αναφέρεται ως τρομοκρατική και από άλλους ως μαχητική με απώτερο στόχο την επιδίωξη της ελευθερίας. Στη συνέχεια τονίζεται ότι η τρομοκρατία ορίζεται με διαφορετικό στόχο στη βάση των ιδεολογικών της στόχων και της υποστήριξής της από διάφορες κυβερνήσεις. Για παράδειγμα, κράτη που υποστηρίζουν τρομοκρατικές οργανώσεις (π.χ. μέσω χρηματοδότησης) δεν θα υιοθετήσουν ορισμούς βάσει των οποίων αυτές οι οργανώσεις μπορούν πράγματι να χαρακτηριστούν ως τρομοκρατικές. Ένα άλλο παράδειγμα που δίνεται από τον Ganor (2000, σελ. 290) βασίζεται σε έναν ορισμό της τρομοκρατίας από το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ, βάσει του οποίου η τρομοκρατία είναι η σκόπιμη χρήση βίας εναντίον αμάχων και μη. Από την άλλη πλευρά, μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι δεν αναμένεται από τρομοκρατικές οργανώσεις να μην επιτίθενται εναντίον αμάχων. Συνεπώς, ενδέχεται οι ορισμοί για την τρομοκρατία να ενέχουν «ηθικές διακρίσεις» που αφήνουν περιθώριο για διαφορετική θεώρηση της τρομοκρατίας και των τρομοκρατικών οργανώσεων και των δράσεών τους.

Συνεχίζοντας ο Ganor (2002, σελ. 288) αναφέρει ότι οι διεθνείς νόμοι που διέπουν την ηθική των πολεμικών επιχειρήσεων και των συμβατικών διακρατικών πολέμων (Συμβάσεις της Γενεύης και της Χάγης) μπορούν να χρησιμοποιηθούν ώστε να διαμορφωθεί ένας περισσότερο ολοκληρωμένος και αντικειμενικός ορισμός της τρομοκρατίας. Στη βάση των προαναφερθέντων Συμβάσεων, η σκόπιμη πρόκληση βλάβης μαχητών-στρατιωτών ορίζεται ως μια αναγκαία και επιτρεπτή ενέργεια, σε αντίθεση με τη σκόπιμη πρόκληση βλάβης αμάχων. Η συγκεκριμένη βασική αρχή μπορεί να επεκταθεί και στην περίπτωση συγκρούσεων κυβερνήσεων / κρατών και τρομοκρατικών οργανώσεων: οποιαδήποτε ομάδα ατόμων στοχεύει στο να προκαλέσει σκόπιμα βλάβη σε αμάχους μπορεί να χαρακτηριστεί ως τρομοκρατική. Έχοντας ως υπόβαθρο τα παραπάνω, ο Ganor (2002, σελ. 294) ορίζει την τρομοκρατία ως σκόπιμη χρήση ή απειλή χρήσης βίας εναντίον αμάχων ή κατά πολιτικών στόχων ούτως ώστε να επιτευχθούν πολιτικά σχετιζόμενοι στόχοι. Σύμφωνα με τον συγγραφέα, ο συγκεκριμένος ορισμός θεωρεί ως απαραίτητα στοιχεία της τρομοκρατίας τη βία, την επιδίωξη πολιτικών στόχων, αλλά και τη στόχευση αμάχων.

Έμφαση στην ψυχολογία των τρομοκρατικών επιθέσεων και του τρόπου παρουσίασης αυτών δίνεται από τον Kassimeris (2005, σελ. 112). Η τρομοκρατία είναι μια μορφή

ψυχολογικού πολέμου, καθώς η τρομοκρατική ενέργεια έχει σχεδιαστεί για να μεταδώσει ένα μήνυμα, όχι μόνο σε έναν συγκεκριμένο στόχο, αλλά και στον γενικό πληθυσμό. Στη βάση αυτή χρησιμοποιεί τον φόβο για να επηρεάσει την κοινή γνώμη. Ταυτόχρονα, η πρωταρχική επιρροή στην κοινή γνώμη στις δυτικές δημοκρατίες είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ο τρόπος με τον οποίο τα μέσα ενημέρωσης επιλέγουν να προβάλλουν τις ειδήσεις ενώπιον του κοινού επηρεάζει την αντίληψη του κοινού για αυτές τις πληροφορίες και τα συμπεράσματα που εξάγονται από αυτές. Στο πλαίσιο αυτό, οι πολιτικοί και οι αναλυτές πληροφοριών συχνά εκφράζουν προβληματισμούς και ανησυχίες ότι η αναφορά των μέσων ενημέρωσης για τρομοκρατική βία είναι υπερβολική και ενδεχομένως να μη μεταδίδει τα μηνύματα που θα πρέπει, δηλαδή περιγράφοντας μια κατάσταση με ειλικρίνεια, ακρίβεια και σαφήνεια. Αντίθετα, τα μέσα ενημέρωσης θα πρέπει να παρέχουν ένα φόρουμ για ενημερωμένη συζήτηση σχετικά με τις κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις της τρομοκρατίας και την ανάπτυξη κατάλληλων πολιτικών και αντιμέτρων (Kassimeris, 2005, σελ. 112).

Σε κάθε περίπτωση, η τρομοκρατία είναι η παράνομη και εκ προθέσεως πρόκληση, απόπειρα ή απειλή πρόκλησης ώστε να οδηγήσει σε θάνατο ή σοβαρή σωματική βλάβη σε οποιοδήποτε άτομο, σοβαρές ζημιές σε δημόσια ή ιδιωτική περιουσία, αλλά και πρόκληση φόβου και τρόμου. Συνεπώς, η τρομοκρατία δεν αφορά μόνο τη φυσική πράξη της ίδιας της επίθεσης, αλλά και τις ψυχολογικές και συναισθηματικές επιπτώσεις που προκαλεί σε μεμονωμένα άτομα και στο σύνολο της κοινωνίας (Christensen & Aars, 2019, σελ. 616). Η τρομοκρατία προσπαθεί να αποσταθεροποιήσει τις δημοκρατικές κοινωνίες καταδεικνύοντας την έλλειψη ικανότητας από μέρους των κυβερνήσεων (Kassimeris, 2005, σελ. 109).

1.2 Συνοπτική ιστορική αναδρομή

Η τρομοκρατία δεν αποτελεί νέο φαινόμενο, σύμφωνα με την Chantzi (2012, σελ. 10). Υπάρχουν γραπτά για τρομοκρατικές ενέργειες κατά την αρχαιότητα: οι Εβραίοι Ζηλωτές ή sicarii και οι Ασασσίνοι ήταν οι πιο γνωστές ομάδες εκείνης της εποχής που χρησιμοποίησαν βία για να πετύχουν τους στόχους τους. Πολλοί αιώνες αργότερα, κατά τη Γαλλική Επανάσταση του 18^{ου} αιώνα, το νεοσύστατο καθεστώς θα χρησιμοποιούσε τη βία, ιδιαίτερα το *terreur* (τρόμος), από όπου προήλθε ο αγγλικός όρος *terror*, για να αποτρέψει και να τιμωρήσει όσους δρούσαν ενάντια στο νέο κατεστημένο. Αν και ορίζεται ως «κρατική τρομοκρατία», ήταν σκόπιμη και οργανωμένη, ενώ στόχευε στην επίτευξη ενός πολιτικού στόχου όπως και οι μετέπειτα τρομοκρατικές οργανώσεις.

Η αρχή της σύγχρονης τρομοκρατίας όμως τοποθετείται στα μέσα του 19^{ου} αιώνα. Έκτοτε, η διεθνής κοινότητα έχει βιώσει συνεχείς τρομοκρατικές δραστηριότητες σε διεθνές ή ενδοκρατικό επίπεδο. Οι ακαδημαϊκοί εντοπίζουν τέσσερις κύριες τάσεις της τρομοκρατίας με βάση κυρίως την ιδεολογία και τους στόχους των τρομοκρατικών ομάδων:

- α. αναρχισμός (1880-1920),
- β. αντι-αποικιοκρατία (1920- 1960),
- γ. η περίοδος της νέας αριστερής ιδεολογίας (1960-1990),
- δ. το τρέχον θρησκευτικό κύμα (Chantzi, 2012, σελ. 10).

Διάφοροι λόγοι προκάλεσαν την εμφάνιση πολυάριθμων τρομοκρατικών ομάδων κατά τη διάρκεια αυτών των κυμάτων. Οι αναρχικοί θα χρησιμοποιούσαν βία για να κινητοποιήσουν το προλεταριάτο προς μια επανάσταση ενάντια στην εκμετάλλευση της αστικής τάξης που προκλήθηκε από την άνιση πρόσβαση στα οφέλη της οικονομικής ανάπτυξης της βιομηχανικής επανάστασης του 19^{ου} αιώνα. Οι αντιαποικιοκράτες εμπνεύστηκαν από την άποψη του Woodrow Wilson για το δικαίωμα των λαών στην αυτοδιάθεση που συμπεριλήφθηκε στη Συνθήκη Ειρήνης των Βερσαλλιών και αργότερα στον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και επιδίωξαν την ανεξαρτησία τους. Οι κοινωνικοπολιτικοί μετασχηματισμοί της δεκαετίας του 1960 πυροδότησαν τις αριστερές τρομοκρατικές ομάδες εκείνης της εποχής. Αρκετά χρόνια αργότερα, οι θεωρίες των ριζοσπαστών ισλαμιστών όπως ο Abdallah Azzam και ο Syed Qutb θα επηρέαζαν τις τρομοκρατικές ομάδες του «θρησκευτικού κύματος» που προκλήθηκαν από την Ιρανική Επανάσταση του 1973 και τον Αφγανικό Σοβιετικό πόλεμο του 1980. Παρά το γεγονός ότι οι τρομοκρατικές οργανώσεις αυτών των τεσσάρων κυμάτων είχαν διαφορετικά κίνητρα, ιδεολογία και επιχειρησιακές τακτικές, στόχευαν όλες στην αλλαγή της υφιστάμενης κατάστασης προς όφελος ενός νέου status quo με βάση τις αρχές των ομάδων (Chantzi, 2012, σελ. 11).

1.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Από την ανάλυση των δύο προηγούμενων ενοτήτων διαπιστώνεται πως η τρομοκρατία αποτελεί μία πράξη στόχευσης κυρίως αμάχων (πολιτών), μέσω της σκόπιμης χρήσης ή απειλής χρήσης βίας, με απώτερο στόχο η τρομοκρατική οργάνωση να επικοινωνήσει ένα μήνυμα, να δημιουργήσει ένα κλίμα αβεβαιότητας και αρνητικής ψυχολογίας (δυσφορία,

άγχος, ανασφάλεια, φόβο) και να επιτύχει συγκεκριμένους πολιτικούς στόχους υπό την ευρεία έννοια (δηλαδή συνδεόμενοι πολλές φορές με οικονομικά, απελευθερωτικά και θρησκευτικά κίνητρα). Ως επί το πλείστον, οι τρομοκρατικές οργανώσεις έχουν ως στόχο να αλλάξουν την υφιστάμενη κατάσταση (κοινωνική, πολιτική), επιβάλλοντας μία νέα, σύμφωνα με τις δικές τους ιδεολογικές αρχές.

Η συνεχής εμφάνιση νέων τρομοκρατικών οργανώσεων που δρουν όχι μόνο σε εθνικό αλλά και διεθνές επίπεδο, σε συνδυασμό με τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις των τρομοκρατικών επιθέσεων σε επίπεδο οικονομίας και κοινωνίας, έχει δημιουργήσει προβληματισμούς στη διεθνή κοινότητα και στις εθνικές κυβερνήσεις ως προς το πώς μπορούν να αντιμετωπίσουν αυτό το φαινόμενο. Σε αυτό το πλαίσιο, διεθνείς και ευρωπαϊκοί φορείς έχουν οδηγηθεί στη θέσπιση συγκεκριμένων οργανισμών και νομοθετικών ρυθμίσεων με στόχο την πρόληψη και την καταστολή της τρομοκρατίας. Η αντιτρομοκρατική πολιτική που εφαρμόζεται σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο παρουσιάζεται στο επόμενο κεφάλαιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΙ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

2.1 Ηνωμένα Έθνη

2.1.1 Επιτροπή κατά της Τρομοκρατίας

Το Συμβούλιο Ασφαλείας συνέστησε βάσει της Απόφασης 1373 το 2001 την Επιτροπή κατά της Τρομοκρατίας (Counter-Terrorism Committee), η οποία επιβλέπει την εφαρμογή της πολιτικής κατά της τρομοκρατίας. Πιο συγκεκριμένα, η Αντιτρομοκρατική Επιτροπή (CTC) ιδρύθηκε με την απόφαση 1373 του 2001 του Συμβουλίου Ασφαλείας, η οποία εγκρίθηκε ομόφωνα στις 28 Σεπτεμβρίου 2001 μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η Επιτροπή, αποτελούμενη από τα 15 μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, επιφορτίστηκε με την παρακολούθηση της εφαρμογής της απόφασης 1373 (2001), η οποία ζητούσε από τις χώρες να εφαρμόσουν μια σειρά μέτρων που αποσκοπούσαν στην ενίσχυση της νομικής και θεσμικής τους ικανότητας να αντιμετωπίσουν τις τρομοκρατικές δραστηριότητες στο εσωτερικό, στις περιοχές τους και σε όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένης της λήψης μέτρων για (United Nations, 2021ε):

- Ποινικοποίηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας
- Πάγωμα χωρίς καθυστέρηση οποιωνδήποτε κεφαλαίων που σχετίζονται με πρόσωπα που εμπλέκονται σε τρομοκρατικές ενέργειες
- Άρνηση κάθε μορφής οικονομικής υποστήριξης για τρομοκρατικές ομάδες
- Κατάργηση της παροχής ασφαλούς καταφυγίου, διατροφής ή υποστήριξης για τρομοκράτες
- Διαμοιρασμό πληροφοριών με άλλες κυβερνήσεις για οποιεσδήποτε ομάδες ασκούν ή σχεδιάζουν τρομοκρατικές ενέργειες
- Συνεργασία με άλλες κυβερνήσεις στην έρευνα, τον εντοπισμό, τη σύλληψη, την έκδοση και τη δίωξη όσων εμπλέκονται σε τέτοιες πράξεις
- Ποινικοποίηση της ενεργητικής και παθητικής βοήθειας για την τρομοκρατία στο εσωτερικό δίκαιο και προσαγωγή των παραβατών στη δικαιοσύνη

2.1.2 Παγκόσμια Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας

Τον Σεπτέμβριο του 2006 ψηφίστηκε από τη Γενική Συνέλευση η Παγκόσμια Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας (United Nations Global Counter-Terrorism Strategy). Η Παγκόσμια Αντιτρομοκρατική Στρατηγική του ΟΗΕ (A/RES/60/288) είναι ένα παγκόσμιο μέσο για την ενίσχυση των εθνικών, περιφερειακών και διεθνών προσπαθειών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Με την έγκρισή του έπειτα από συναίνεση το 2006, όλα τα κράτη μέλη του ΟΗΕ συμφώνησαν για πρώτη φορά σε μια κοινή στρατηγική και επιχειρησιακή προσέγγιση για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η Στρατηγική όχι μόνο στέλνει ένα σαφές μήνυμα ότι η τρομοκρατία είναι απαράδεκτη σε όλες τις μορφές και εκδηλώσεις της, αλλά επίσης αποφασίζει να λάβει πρακτικά μέτρα, ατομικά και συλλογικά, για την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Αυτά τα πρακτικά βήματα περιλαμβάνουν ένα ευρύ φάσμα μέτρων που κυμαίνονται από την ενίσχυση της κρατικής ικανότητας για την αντιμετώπιση τρομοκρατικών απειλών έως τον καλύτερο συντονισμό των αντιτρομοκρατικών δραστηριοτήτων του Συστήματος των Ηνωμένων Εθνών (United Nations, 2021α).

Η Παγκόσμια Αντιτρομοκρατική Στρατηγική του ΟΗΕ με τη μορφή ψηφίσματος και συνημμένου Σχεδίου Δράσης (A/RES/60/288) αποτελείται από τους εξής τέσσερις πυλώνες (United Nations, 2021α):

α. Αντιμετώπιση των συνθηκών που ευνοούν την εξάπλωση της τρομοκρατίας,

β. Μέτρα για την πρόληψη και την καταπολέμηση της τρομοκρατίας,

γ. Μέτρα για την οικοδόμηση της ικανότητας των κρατών να αποτρέψουν και να καταπολεμήσουν την τρομοκρατία και να ενισχύσουν τον ρόλο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών ως προς αυτό, δ) Μέτρα για τη διασφάλιση του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους και του κράτους δικαίου ως θεμελιώδη βάση για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ αναθεωρεί την Παγκόσμια Αντιτρομοκρατική Στρατηγική του ΟΗΕ κάθε δύο έτη, σε μία προσπάθεια να εναρμονίζεται με τις αντιτρομοκρατικές προτεραιότητες των κρατών μελών.

2.1.3 Αντιτρομοκρατικό Κέντρο του ΟΗΕ

Τον Φεβρουάριο του 2005, το Βασίλειο της Σαουδικής Αραβίας φιλοξένησε την πρώτη Διεθνή Αντιτρομοκρατική Διάσκεψη στο Ριάντ, όπου έγινε έκκληση προς τη διεθνή κοινότητα να ιδρύσει ένα διεθνές κέντρο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Στις 8 Σεπτεμβρίου 2006, η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, ενεργώντας με συναίνεση, ενέκρινε την Παγκόσμια Αντιτρομοκρατική Στρατηγική του ΟΗΕ. Στον δεύτερο πυλώνα της Παγκόσμιας Αντιτρομοκρατικής Στρατηγικής των Ηνωμένων Εθνών, η Γενική Συνέλευση αναγνωρίζει ότι το ζήτημα της δημιουργίας ενός διεθνούς κέντρου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας θα μπορούσε να εξεταστεί, ως μέρος των διεθνών προσπαθειών για την ενίσχυση της καταπολέμησης της τρομοκρατίας (United Nations, 2021β).

Στο πλαίσιο αυτό ιδρύθηκε τον Σεπτέμβριο του 2011 το Αντιτρομοκρατικό Κέντρο των Ηνωμένων Εθνών (UNCCT) για την προώθηση της διεθνούς αντιτρομοκρατικής συνεργασίας και την υποστήριξη των κρατών μελών στην εφαρμογή της Παγκόσμιας Αντιτρομοκρατικής Στρατηγικής μέσω εθελοντικής συνεισφοράς της κυβέρνησης της Σαουδικής Αραβίας. Στις 18 Νοεμβρίου 2011, η Γενική Συνέλευση χαιρέτισε την ίδρυση της UNCCT στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Συντονιστικού Συμφώνου του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (πρώην CTITF) του Τμήματος Πολιτικών και Ειρηνευτικών Υποθέσεων (DPPA) στη Γραμματεία του ΟΗΕ. Το Κέντρο τέθηκε σε λειτουργία τον Απρίλιο του 2012 (United Nations, 2021β).

Οι στόχοι του UNCCT είναι οι εξής τρεις (United Nations, 2021γ):

α. στοχεύει στην υποστήριξη της εφαρμογής των πυλώνων της Παγκόσμιας Αντιτρομοκρατικής Στρατηγικής του ΟΗΕ με ολοκληρωμένο τρόπο μέσω της ανάπτυξης εθνικών και περιφερειακών σχεδίων εφαρμογής της Αντιτρομοκρατικής Στρατηγικής,

β. αναλαμβάνει πρωτοβουλίες με στόχο την προώθηση της διεθνούς αντιτρομοκρατικής συνεργασίας και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ εθνικών, περιφερειακών και διεθνών αντιτρομοκρατικών κέντρων και οργανισμών,

γ. μέσω της συνεργασίας με τις ομάδες εργασίας της CTITF διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην οικοδόμηση της ικανότητας των κρατών μελών να ενισχύσουν την αντιτρομοκρατική τους ικανότητα.

Στην 9η Συνάντηση της Συμβουλευτικής Επιτροπής του UNCCT που πραγματοποιήθηκε στις 7 Νοεμβρίου 2014 παρουσιάστηκε το όραμα σχετικά με τον μελλοντικό ρόλο του UNCCT. Σε αυτό το πλαίσιο ορίζεται ότι το UNCCT θα πρέπει να συμβάλει σημαντικά σε έξι αλληλένδετους τομείς προτεραιότητας του αντιτρομοκρατικού έργου των Ηνωμένων Εθνών (United Nations, 2021γ):

1. Θα πρέπει να ενσωματωθεί σε ένα Κέντρο Αριστείας με εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα που δεν καλύπτονται από άλλα μέρη του ΟΗΕ, όπως αφηγήσεις για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης, τον ενισχυμένο διάλογο και τη συνεργασία μεταξύ αντιτρομοκρατικών φορέων, όπως και τη χρήση του Διαδικτύου.

2. Θα παρέχει τη δημιουργία ικανοτήτων για τα κράτη μέλη και τους περιφερειακούς οργανισμούς για την υποστήριξη της εφαρμογής των τεσσάρων πυλώνων της παγκόσμιας στρατηγικής των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας με ισόρροπο τρόπο. Αυτό θα γίνει με ιδιαίτερη έμφαση σε χώρες και περιοχές όπου η απειλή από την τρομοκρατία είναι ιδιαίτερα έντονη, όπως το Αφγανιστάν, η Κένυα, η Νιγηρία, οι χώρες του Σαχέλ, το Κέρας της Αφρικής, η Νότια Ασία και το Μαγκρέμπ.

3. Οι προσπάθειες για τη δημιουργία ικανοτήτων θα πρέπει να ακολουθούν στρατηγική προσέγγιση για τη χρήση των πόρων με αποτελέσματα σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

4. Θα υποστηρίξει μέσω τεχνογνωσίας τις Ομάδες Χωρών του ΟΗΕ, τις Ειδικές Πολιτικές Αποστολές και τις Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις του ΟΗΕ για να διασφαλίσει ότι η καταπολέμηση της τρομοκρατίας εντάσσεται στις εξής τρεις κύριες προτεραιότητες: την πρόληψη θανατηφόρων συγκρούσεων, την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης στο το πλαίσιο της Αναπτυξιακής Ατζέντας μετά το 2015 και της πρωτοβουλίας Right up Front.

5. Θα δημιουργήσει έναν μηχανισμό για την παροχή κινήτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας χρηματοδοτώντας από κοινού έργα ανάπτυξης ικανοτήτων. Η κατανομή των κεφαλαιακών πόρων θα εξαρτηθεί από τους χορηγούς και τη δικαιούχο χώρα που θα παράσχει αντίστοιχους πόρους για το έργο. Αυτός ο τρόπος θα είχε πολλά πλεονεκτήματα, όπως μεγαλύτερο αντίκτυπο, μεγαλύτερη ιδιοκτησία από τον δικαιούχο και μεγαλύτερη συμμετοχή των κρατών μελών και άλλων χορηγών στην προσπάθεια.

6. Θα συνεχίσει να διασφαλίζει την αποτελεσματική διαχείριση προγραμμάτων και έργων, διασφαλίζοντας μεταξύ άλλων ότι η συνεισφορά και οι δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται διαχειρίζονται σύμφωνα με τους ισχύοντες κανονισμούς και κανόνες του ΟΗΕ.

2.1.4 Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για την Αντιτρομοκρατία

Το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για την Αντιτρομοκρατία (UNOCT) ιδρύθηκε στις 15 Ιουνίου 2017 με την υιοθέτηση του Ψηφίσματος 71/291 της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ (απόφαση A/RES/71/291). Η δημιουργία του Γραφείου θεωρείται ως η πρώτη σημαντική θεσμική μεταρρύθμιση που ανέλαβε ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών António Guterres μετά την έκθεσή του (A/71/858) σχετικά με την ικανότητα των Ηνωμένων Εθνών να βοηθήσουν τα κράτη μέλη στην εφαρμογή της Παγκόσμια Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών για την τρομοκρατία. Όπως προτείνει ο Γενικός Γραμματέας στην έκθεσή του (A/71/858) σχετικά με την ικανότητα των Ηνωμένων Εθνών να βοηθούν τα κράτη μέλη στην εφαρμογή της παγκόσμιας στρατηγικής του ΟΗΕ για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, το Παγκόσμιο Σύμφωνο Συντονισμού για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας του ΟΗΕ (πρώην CTITF) και το Αντιτρομοκρατικό Κέντρο του ΟΗΕ (UNCCT) μεταφέρθηκε από το Τμήμα Πολιτικών και Ειρηνευτικών Υποθέσεων του ΟΗΕ στο νέο Γραφείο Αντιτρομοκρατικής. Η Παγκόσμια Αντιτρομοκρατική Στρατηγική των Ηνωμένων Εθνών (A/RES/60/288) και τα ψηφίσματά της για την επανεξέταση της Γενικής Συνέλευσης παρέχουν την ουσία της εντολής της UNOCT (United Nations, 2021δ).

Το Γραφείο Αντιτρομοκρατικής έχει πέντε κύριες λειτουργίες: α) Παρέχει ηγεσία στις αντιτρομοκρατικές εντολές της Γενικής Συνέλευσης που έχουν ανατεθεί στον Γενικό Γραμματέα από όλο το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών, β) Συμβάλει στην ενίσχυση του συντονισμού και της συνοχής μεταξύ των οντοτήτων του Παγκόσμιου Συμφώνου Αντιτρομοκρατικού Συντονισμού για να διασφαλιστεί η ισόρροπη εφαρμογή των τεσσάρων πυλώνων της Παγκόσμιας Αντιτρομοκρατικής Στρατηγικής του ΟΗΕ, γ) Συμβάλει στην ενίσχυση της παροχής βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας για την ανάπτυξη ικανοτήτων στα κράτη μέλη, δ) Συμβάλει στη βελτίωση της προβολής, της υπεράσπισης και της κινητοποίησης πόρων για τις προσπάθειες των Ηνωμένων Εθνών κατά της τρομοκρατίας, ε) Διασφαλίζει ότι δίνεται η δέουσα προτεραιότητα στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας σε όλο το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και ότι το

σημαντικό έργο για την πρόληψη του βίαιου εξτρεμισμού έχει τις ρίζες του στην Παγκόσμια Στρατηγική (United Nations, 2021δ).

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών καθορίζει τις προτεραιότητες της UNOCT μέσω των ψηφισμάτων της ανά διετία Αναθεώρησης της Παγκόσμιας Αντιτρομοκρατικής Στρατηγικής του ΟΗΕ. Το Γραφείο συνεργάζεται στενά με τα κράτη μέλη του ΟΗΕ, τις οντότητες του ΟΗΕ, την κοινωνία των πολιτών, διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς, την ακαδημαϊκή κοινότητα και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, ενισχύοντας τις υπάρχουσες και αναπτύσσοντας νέες εταιρικές σχέσεις για την αποτελεσματική πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Στις 23 Φεβρουαρίου 2018, ο Γενικός Γραμματέας υπέγραψε το νέο Παγκόσμιο Σύμφωνο Συντονισμού της Αντιτρομοκρατίας του ΟΗΕ, το οποίο αντικατέστησε τη συμφωνία συντονισμού της Ομάδας Εργασίας για την Εφαρμογή της Αντιτρομοκρατίας. Το Σύμφωνο αποσκοπεί στην ενίσχυση μιας κοινής προσέγγισης δράσης για τον συντονισμό και τη συνοχή στο έργο του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την πρόληψη του βίαιου εξτρεμισμού (CPVE) και την ενίσχυση της υποστήριξης προς τα κράτη μέλη, κατόπιν αιτήματός τους, στην εφαρμογή της Παγκόσμιας Αντιτρομοκρατικής Στρατηγικής του ΟΗΕ και άλλα σχετικά ψηφίσματα και εντολές των Ηνωμένων Εθνών. Το Κέντρο Καταπολέμησης της Τρομοκρατίας του ΟΗΕ (UNCCT) είναι ο κύριος βραχίονας ανάπτυξης ικανοτήτων του UNOCT που παρέχει βοήθεια για την ανάπτυξη ικανοτήτων στα κράτη μέλη μέσω αντιτρομοκρατικών έργων και προγραμμάτων σε όλο τον κόσμο, σύμφωνα με τους τέσσερις πυλώνες της Παγκόσμιας Στρατηγικής. Το UNOCT συνεργάζεται στενά με τα επικουρικά όργανα του Συμβουλίου Ασφαλείας που έχουν εξουσιοδοτηθεί να ενισχύσουν την ικανότητα των κρατών μελών να αποτρέπουν και να ανταποκρίνονται σε τρομοκρατικές ενέργειες (π.χ. η Αντιτρομοκρατική Επιτροπή, το 1267/1989/2253 ISIL (Da'esh) και η Al-Qaida Επιτροπή Κυρώσεων, καθώς και η Επιτροπή του 1540 για τη μη διάδοση των πυρηνικών, χημικών και βιολογικών όπλων) (United Nations, 2021δ).

2.2 Ευρώπη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στοχεύει να είναι ένας χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης και προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος απαραίτητη είναι η αντιμετώπιση της απειλής της τρομοκρατίας. Η καταπολέμηση της τρομοκρατίας αποτελεί κοινή ευρωπαϊκή ευθύνη. Στο πλαίσιο αυτό η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προχωρήσει στα ακόλουθα:

2005 - Αντιτρομοκρατική Στρατηγική της ΕΕ: Η Αντιτρομοκρατική Στρατηγική της ΕΕ δέσμευσε την ΕΕ να καταπολεμήσει την τρομοκρατία παγκοσμίως, με σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και επιτρέποντας στους πολίτες της να ζουν σε έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (Council of the European Union, 2005).

2015 - Ευρωπαϊκή Ατζέντα για την Ασφάλεια: Έγκριση της Ευρωπαϊκής Ατζέντας για την Ασφάλεια στις 28 Απριλίου 2015, βασισμένη στις ενέργειες που αναλήφθηκαν βάσει της προηγούμενης στρατηγικής εσωτερικής ασφάλειας, διασφαλίζοντας έτσι συνεπή και συνεχή δράση (European Commission, 2015).

2015 - Ευρωπαϊκό Κέντρο Καταπολέμησης της Τρομοκρατίας (ECTC): Μετά την επίθεση στα γραφεία της Charlie Hebdo το 2015, η Επιτροπή πρότεινε στην ευρωπαϊκή της ατζέντα για την ασφάλεια τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Αντιτρομοκρατικού Κέντρου (ECTC) για τη βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών και της επιχειρησιακής υποστήριξης προς τα κράτη μέλη». Στο πλαίσιο της Europol, του Οργανισμού της ΕΕ για τη συνεργασία επιβολής του νόμου, το ECTC συγκεντρώνει εξειδικευμένους πόρους, εμπειρογνομosύνη και πληροφορίες για ξένους τρομοκράτες μαχητές, εκρηκτικά, πυροβόλα όπλα, χρηματοοικονομικές πληροφορίες και διαδικτυακή προπαγάνδα για την υποστήριξη των αντιτρομοκρατικών μονάδων επιβολής του νόμου των κρατών μελών ().

2017 - Οδηγία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας: Στις 15 Μαρτίου 2017, η ΕΕ ενέκρινε την Οδηγία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Η οδηγία ενισχύει το νομικό πλαίσιο για την πληρέστερη κάλυψη συμπεριφορών που σχετίζονται με την τρομοκρατία. Όλες οι χώρες της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι ποινικοποιούν συμπεριφορές όπως η εκπαίδευση και τα ταξίδια για τρομοκρατία, καθώς και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Αυτοί οι εναρμονισμένοι ορισμοί των τρομοκρατικών εγκλημάτων χρησιμεύουν ως σημείο αναφοράς για τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των εθνικών αρχών (Official Journal of the European Union, 2017).

2020 - Στρατηγική της Ένωσης Ασφάλειας της ΕΕ: Στις 24 Ιουλίου 2020, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε μια νέα Στρατηγική της Ένωσης Ασφάλειας της ΕΕ για την περίοδο 2020-2025. Από την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος, έως την πρόληψη και τον εντοπισμό υβριδικών απειλών και αυξάνοντας την ανθεκτικότητα των κρίσιμων υποδομών, για την προώθηση της κυβερνοασφάλειας και την προώθηση της έρευνας και της καινοτομίας, η στρατηγική καθορίζει εργαλεία και μέτρα που θα

αναπτυχθούν τα επόμενα χρόνια για να διασφαλιστεί η ασφάλεια στο φυσικό και ψηφιακό περιβάλλον. Μία από τις τέσσερις προτεραιότητες της Στρατηγικής της Ένωσης Ασφάλειας είναι η «Προστασία των Ευρωπαίων από την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα». Η Στρατηγική ανακοινώνει την έγκριση μιας Αντιτρομοκρατικής Ατζέντας για την ΕΕ, μαζί με ανανεωμένη δράση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης (European Commission, 2020).

Πιο αναλυτικά, στις 9 Δεκεμβρίου 2020, η Επιτροπή ενέκρινε μια νέα Αντιτρομοκρατική Ατζέντα για την ΕΕ, καθορίζοντας έναν δρόμο για ενέργειες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας σε επίπεδο ΕΕ, με στόχο την καλύτερη πρόβλεψη, πρόληψη, προστασία και να απαντήσει σε τρομοκρατικές απειλές. Η Αντιτρομοκρατική Ατζέντα είναι ένα από τα παραδοτέα της μελλοντικής πορείας για την εσωτερική ασφάλεια, ένα βασικό στοιχείο της Στρατηγικής της Ένωσης Ασφαλείας που εγκρίθηκε από την Επιτροπή τον Ιούλιο του 2020. Σε αυτήν ορίζονται τέσσερις άξονες δράσης ως εξής (European Commission, 2020α):

α. Πρόληψη: η ΕΕ πρέπει να είναι σε θέση να προλάβει καλύτερα τις υπάρχουσες και τις αναδυόμενες απειλές στην Ευρώπη. Η ανταλλαγή πληροφοριών και η κουλτούρα συνεργασίας που είναι διεπιστημονική και πολυεπίπεδη παραμένουν βασικά για μια σταθερή αξιολόγηση απειλών που μπορεί να αποτελέσει τη βάση μιας αντιτρομοκρατικής πολιτικής για το μέλλον.

β. Αποτροπή: αποτροπή εκδήλωσης επιθέσεων, αντιμετωπίζοντας καλύτερα τη ριζοσπαστικοποίηση και τις εξτρεμιστικές ιδεολογίες προτού ριζώσουν, καθιστώντας σαφές ότι ο σεβασμός του ευρωπαϊκού τρόπου ζωής, των δημοκρατικών του αξιών και όλων όσων αντιπροσωπεύει δεν είναι προαιρετικός. Αυτή η ατζέντα καθορίζει τρόπους στήριξης των τοπικών παραγόντων και της οικοδόμησης πιο ανθεκτικών κοινοτήτων κατά προτεραιότητα, σε στενό συντονισμό με τα κράτη μέλη, λαμβάνοντας υπόψη ότι ορισμένες επιθέσεις έχουν πραγματοποιηθεί επίσης από Ευρωπαίους, οι οποίοι ριζοσπαστικοποιήθηκαν χωρίς να έχουν επισκεφθεί ποτέ μια ζώνη συγκρούσεων.

γ. Προστασία: αποτελεσματική προστασία των πολιτών της Ευρώπης μειώνοντας τα τρωτά σημεία, είτε πρόκειται για δημόσιους χώρους είτε για κρίσιμες υποδομές που είναι απαραίτητες για τη λειτουργία των κοινωνιών και της οικονομίας. Είναι σημαντικό να εκσυγχρονιστεί η διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της ΕΕ μέσω νέων και αναβαθμισμένων συστημάτων πληροφοριών μεγάλης κλίμακας της ΕΕ, με ενισχυμένη

υποστήριξη από τον Frontex και τον eu-LISA, και να διασφαλιστούν συστηματικοί έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ. Αυτό είναι απαραίτητο για να καλυφθεί αυτό που διαφορετικά θα ήταν ένα κενό ασφαλείας όταν πρόκειται για την επιστροφή ξένων τρομοκρατών μαχητών.

δ. Ανταπόκριση: για την ανταπόκριση σε τρομοκρατικές επιθέσεις θα πρέπει να αξιοποιηθεί στο έπακρο η επιχειρησιακή υποστήριξη που μπορούν να παράσχουν οι οργανισμοί της ΕΕ, όπως η Europol και η Eurojust, καθώς και να διασφαλιστεί ότι υπάρχει το σωστό νομικό πλαίσιο για την προσαγωγή των δραστών στη δικαιοσύνη και της εγγύησης ότι τα θύματα λαμβάνουν την υποστήριξη και την προστασία που χρειάζονται.

2.3 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Από την ανάλυση του παρόντος κεφαλαίου μπορεί να διαπιστωθεί η σημασία της πρόληψης και της καταπολέμησης της τρομοκρατίας σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. η διεθνής κοινότητα έχει αναγνωρίσει την ολοένα και αυξανόμενη τρομοκρατική απειλή, ιδίως έπειτα από τα γεγονότα της 9/11 και του Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας. Η συλλογή των κατάλληλων πληροφοριών και η διάχυση αυτών στα ενδιαφερόμενα μέρη, η συνεργασία κρατικών και μη φορέων, η ενίσχυση των ικανοτήτων και των πόρων των κρατών, καθώς και η προστασία των συνόρων, αποτελούν σημαντικά στοιχεία στην υιοθέτηση και εφαρμογή μέτρων πρόληψης, καταστολής και αντιμετώπισης της τρομοκρατίας, λαμβάνοντας υπόψη και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όπως προαναφέρθηκε αλλά και εξάγεται ως συμπέρασμα από τα ανωτέρω, η αντιτρομοκρατική πολιτική σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο ενισχύθηκε εν πολλοίς μετά το 2001 και τα γεγονότα της 9/11. Η Ελλάδα ακολούθησε μία σχετικά παρόμοια πορεία από το 2001 και έπειτα, λαμβάνοντας υπόψη και την ιστορία των τρομοκρατικών οργανώσεων στη χώρα μετά τη μεταπολίτευση. Το επόμενο κεφάλαιο εξετάζει τη δράση αυτών των τρομοκρατικών οργανώσεων, αλλά και την αλλαγή πολιτικής της ελληνικής πολιτείας έναντι της τρομοκρατίας μετά το 2001.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝΤΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Η τρομοκρατία στην Ελλάδα

3.1.1 Ιστορική αναδρομή και στατιστικά στοιχεία

Από την εμφάνισή της η τρομοκρατία στην Ελλάδα ορίστηκε ως έχουσα υπερ-αριστερό προσανατολισμό, χωρίς θρησκευτική χροιά και χωρίς να συνδέεται με κάποια εδαφική διαμάχη. Ήταν το αποτέλεσμα των κοινωνικοπολιτικών μετασχηματισμών που υπέστη η Ελλάδα κατά τους δύο τελευταίους αιώνες, δηλαδή από την ανεξαρτησία της χώρας από την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι ελληνικές τρομοκρατικές ομάδες δρούσαν ως επί το πλείστον ενάντια στο κατεστημένο, τις υπηρεσίες επιβολής του νόμου, ιδιαίτερα την αστυνομία, τους στόχους των ΗΠΑ και την πλουτοκρατία. Η κύρια ιδεολογία του βασίζεται στην αντίληψη ότι το ελληνικό κατεστημένο σε συνεργασία με τις Ηνωμένες Πολιτείες και την αστική τάξη ευθύνονται για τις αυταρχικές τους συμπεριφορές και την εκμετάλλευση του προλεταριάτου για αυτό που θεωρούν ως κοινωνική, πολιτική και οικονομική υποβάθμιση της χώρας. Η αδυναμία της μεσαίας τάξης να καταστεί ενεργό συστατικό της ελληνικής κοινωνίας επέτρεψε στην πλουτοκρατία και τη μοναρχία να συγκεντρώσουν όλα τα προνόμια. Επιπλέον, για να διαφυλάξουν την κοινωνική τους θέση, οι τελευταίες παραχώρησαν στις δικωκτικές αρχές το δικαίωμα να καταστείλουν τη μεσαία τάξη. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η ελληνική κοινωνία σταδιακά ανέπτυξε δυσαρέσκεια προς το κατεστημένο, η οποία τελικά, όταν το επέτρεψαν οι διεθνείς και εγχώριοι μετασχηματισμοί, εξαπολύθηκε με τη μορφή βίας. Η ανεπάρκεια των ελληνικών αρχών και οι άριστες επιχειρησιακές δομές των ομάδων επέτρεψαν στις τελευταίες μια συνέχεια αρκετών ετών ενώ έθεσαν το έδαφος για την εμφάνιση νέων τρομοκρατικών ομάδων (Chantzi, 2012, σελ. 8, 15-16).

Κατά τη διάρκεια της μεταπολίτευσης εισάγεται η σύγχρονη έννοια της τρομοκρατίας στην Ελλάδα, ως εγχώριο φαινόμενο. Σύμφωνα με την Μπόση (1996, σελ. 115) « οι οργανώσεις που ξεκίνησαν τη δράση τους από την μεταπολίτευση και ύστερα εισήγαγαν για πρώτη φορά την έννοια της τρομοκρατίας στην Ελλάδα. Οι οργανώσεις αυτές επίσης είχαν μία σαφή αριστερή ιδεολογία η οποία αναπτυσσόταν και αναπαραγόταν στις προκηρύξεις τις οποίες και έστελναν μετά από κάθε επίθεση σε κάποιο μέσο μαζικής ενημέρωσης και με αυτό τον τρόπο αναλάμβαναν την ευθύνη των πράξεων τους». Χαρακτηριστικά παραδείγματα τρομοκρατικών ενεργειών στην Ελλάδα ήταν κατά το παρελθόν οι επιθέσεις της 17 Νοέμβρη.

Σε αντίθεση με τις τρέχουσες τάσεις βίας στην Ευρώπη που πυροδοτούνται από την ισλαμική τρομοκρατία και τον θρησκευτικό φονταμενταλισμό, η πολιτική βία στην Ελλάδα είναι ένα καθαρά εγχώριο προϊόν, που εκτελείται από εγχώριους δρώντες (Georgiadiou & Rori, 2019, σελ. 12). Όταν εμφανίστηκε η 17N, η Δυτική Ευρώπη ήταν η πιο ενεργή τρομοκρατική σκηνή στον κόσμο. Τα μέσα της δεκαετίας του 1970 ήταν μια περίοδος τόσο του κόκκινου όσο και του ακροδεξιού τρόμου, που περιελάμβανε πολιτικές δολοφονίες, απαγωγές και αδιάκριτες δημόσιες βομβιστικές επιθέσεις. Θεωρητικά, ο στόχος της 17N, όπως και άλλες ομάδες ανταρτών πόλεων, ήταν να γαλβανίσει και να αποσταθεροποιήσει την κοινωνία, ωθώντας την προς την επανάσταση. Όπως και άλλες ομάδες, χρησιμοποίησε το επιχείρημα ότι αν η βία αποτελεί το πιο αποτελεσματικό και ουσιαστικό όργανο χωρίς το οποίο η επανάσταση δεν μπορεί να πετύχει, τότε είναι επιθυμητή, λογική και δικαιολογημένη. Ωστόσο, η εξέλιξη και η οργάνωση της 17N ήταν πολύ διαφορετικές από εκείνες των Ερυθρών Ταξιαρχιών της Ιταλίας, της Γαλλίας Action Directe ή της Γερμανικής Φατριάς του Κόκκινου Στρατού. Σε αντίθεση με αυτές τις ομάδες, η 17N δεν ξεκίνησε ως ένα χαλαρό δίκτυο από δευτερεύουσες ομάδες που μοιράζονταν έναν γενικό προσανατολισμό της άκρας αριστεράς. Τόσο οι Ερυθρές Ταξιαρχίες όσο και η Action Directe προέκυψαν αρχικά από μικρά κύτταρα όπως το CPM (Collettivo Politico Metropolitan) και το CLODO (Comiti Liquidant ou Detournant les Ordinateurs). Αντίθετα, η 17N δεν προσπάθησε ποτέ να γίνει μια ευρεία ομάδα-ομπρέλα ή κίνημα, γεγονός που εξηγεί εν μέρει την επιχειρησιακή της συνέχεια (Kassimeris, 2005, σελ. 106).

Μια σημαντική διαφορά μεταξύ της 17N και άλλων ομάδων ήταν η στρατηγική στόχευσης. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές επαναστατικές ομάδες προχώρησαν αργά από μικρές σε πιο θανατηφόρες επιθέσεις. Για παράδειγμα, η Action Directe χρειάστηκε σχεδόν τέσσερα χρόνια για να προχωρήσει από τους βομβαρδισμούς χαμηλού επιπέδου στη δολοφονία του Γάλλου στρατηγού Audran τον Ιανουάριο του 1985. Οι Ερυθρές Ταξιαρχίες της Ιταλίας πέρασαν επτά χρόνια και δύο μεγάλες επιχειρησιακές φάσεις προτού να προβούν σε δολοφονίες. Η προσέγγιση της 17N ήταν ριζικά διαφορετική: από την έναρξή της σκότωνα σκόπιμα επιλεγμένους στόχους. Οι πρώιμες δολοφονίες της 17N σε «εχθρούς» υψηλού προφίλ του ελληνικού λαού σχεδιάστηκαν για να «βάλουν την ομάδα στον χάρτη», να δημοσιοποιήσουν τα εθνοπατριωτικά της διαπιστευτήρια και να θέσουν υπό αμφισβήτηση τη νομιμότητα της μεταπολίτευσης - τη μετάβαση του 1974 από τη δικτατορία στη δημοκρατία. Η 17N αντιμετώπισε τη μεταπολίτευση ως μία πολιτική τάξη που προσπαθούσε να νομιμοποιήσει την εξουσία της μέσω της σκόπιμης καλλιέργειας φαντασιώσεων

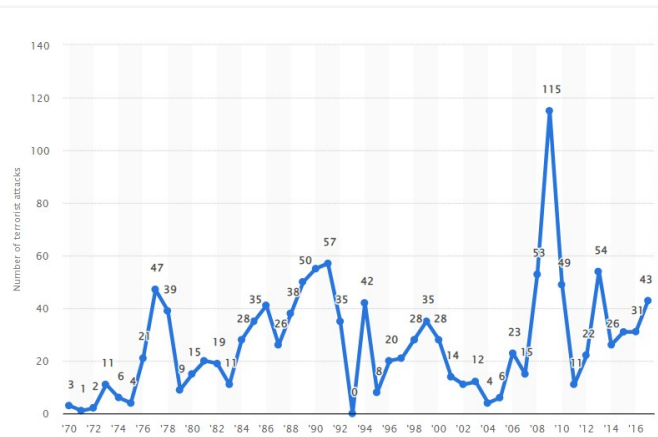
σταθερότητας, διαφάνειας και πλουραλισμού». Μη μπορώντας να κατανοήσει την πολυπλοκότητα της πολιτικής ζωής μετά το 1974 και απρόθυμη να δεχτεί την επιστροφή του Κωνσταντίνου Καραμανλή (του συντηρητικού πρωθυπουργού πριν και μετά τη χούντα) στην εξουσία, η 17N θεώρησε ότι η αποστολή της υπονομεύει τη νομιμότητα και τους θεσμούς της μεταπολίτευσης (Kassimeris, 2005, σελ. 107).

Μία ακόμα διαφορά ήταν ότι οι τρομοκρατικές οργανώσεις εκείνης της περιόδου βασίζονταν σε μεγάλο βαθμό στη δύναμή τους και την επιβίωσή τους στην ύπαρξη μιας ξεκάθαρης ηθικής ταυτότητας που χαρακτηρίζεται από θυσίες, ισχυρούς συναισθηματικούς δεσμούς και μια οιονεί θρησκευτική αφοσίωση σε έναν ιδεολογικό σκοπό. Στην περίπτωση της 17N, υπήρχαν σημαντικοί δεσμοί αίματος, που ήταν σημαντικοί στην ελληνική κοινωνία, κάτι το οποίο ενίσχυσε την εμπιστοσύνη στα μέλη της ομάδας και εξηγεί την επιχειρησιακή της συνέχεια (Kassimeris, 2005, σελ. 108).

Η βία με πολιτικά κίνητρα από το 2008 και εξής μπορεί να είναι χαμηλής έντασης, αλλά μπορεί παράλληλα να χρησιμεύσει και ως προθάλαμος για την τρομοκρατία και τις βίαιες δραστηριότητες υψηλής έντασης (Georgiadiou & Rori, 2019, σελ. 1). Στις ετήσιες εκθέσεις των ΗΠΑ για την τρομοκρατία στις διάφορες χώρες επίσης σημειώνεται πως υπάρχουν χαμηλής έντασης επιθέσεις από εγχώριες ομάδες στην Ελλάδα (U.S. Department of State, 2019).

Όπως παρατηρείται και από το πιο κάτω γράφημα, σημειώθηκε σημαντική ετήσια αύξηση περιστατικών που σχετίζονται με την τρομοκρατία κατά τη δεκαετία του 2000. Ο αριθμός αυτός κορυφώθηκε το 2009, με 115 ξεχωριστές περιπτώσεις συμπεριφοράς που σχετίζεται με την τρομοκρατία. Οι μεγαλύτερες διαδοχικές περίοδοι χωρίς επίθεση στο χρονικό διάστημα 1970-2017 διήρκεσαν μόνο ένα χρόνο το 1993.

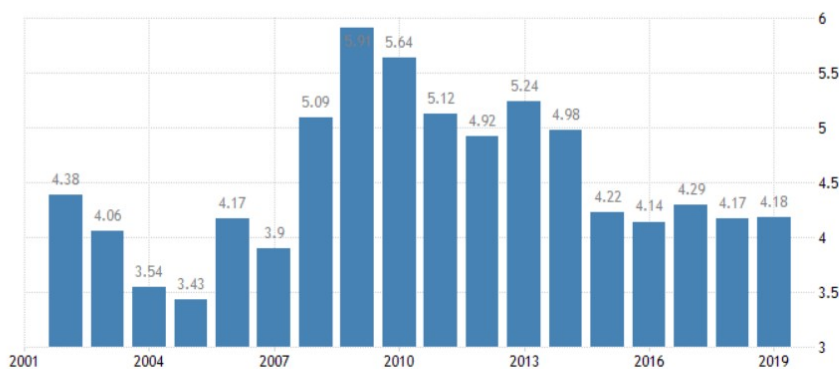
Γράφημα 3.1 Περιστατικά τρομοκρατίας στην Ελλάδα την περίοδο 1970-2017

Πηγή: Statista, 2018

Στο παρακάτω γράφημα απεικονίζεται ο δείκτης τρομοκρατίας στην Ελλάδα την περίοδο 2001-2019, δηλαδή το σκορ του δείκτη Global Terrorism Index. Ο Παγκόσμιος Δείκτης Τρομοκρατίας μετρά τον άμεσο και έμμεσο αντίκτυπο της τρομοκρατίας, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεών της σε χαμένες ζωές, τραυματισμούς, υλικές ζημιές και τις ψυχολογικές συνέπειες. Είναι μια σύνθετη βαθμολογία που κατατάσσει τις χώρες ανάλογα με τον αντίκτυπο της τρομοκρατίας από το 0 (χωρίς αντίκτυπο) έως το 10 (μεγαλύτερο αντίκτυπο). Για την Ελλάδα παρατηρείται μία αύξηση του σκορ του δείκτη κατά την περίοδο 2008-2014.

Γράφημα 3.2 Παγκόσμιος Δείκτης Τρομοκρατίας για την Ελλάδα για την περίοδο 2001-2019

Πηγή: Trading Economics, 2021

Η τρομοκρατία στην Ελλάδα εμφανίστηκε το 1974-1975, λίγο μετά την κατάρρευση της στρατιωτικής χούντας. Ορίστηκε ως ένα εξωκοινοβουλευτικό υπερ-αριστερό κίνημα που στόχευε στην εγκαθίδρυση του σοσιαλισμού μέσω της βίας. Δύο ήταν οι κύριες ομάδες

εκείνης της περιόδου που κατάφεραν να παραμείνουν ενεργές για σχεδόν 30 χρόνια: η Επαναστατική Οργάνωση 17 Νοέμβρη (17N) και ο ΕΛΑ (Επαναστατικός Λαϊκός Αγώνας) (Kassimeris, 1995, σελ. 74; Chantzi, 2012, σελ. 25; National Counterterrorism Center, 2021). Και οι δύο ομάδες υποστήριζαν ότι οι προηγούμενες κυβερνήσεις σε συνδυασμό με εξωτερικές δυνάμεις, δηλαδή τις ΗΠΑ, ήταν υπεύθυνες για την κοινωνική, πολιτική και οικονομική επιδείνωση της χώρας. Ως εκ τούτου, ήταν η κατάλληλη στιγμή για το προλεταριάτο να επαναστατήσει και να αλλάξει το υφιστάμενο status quo. Οραματίστηκαν τους εαυτούς τους ως τους πρωτοπόρους που θα κινητοποιούσαν την κοινωνία προς αυτή την προοπτική που τελικά θα κατέληγε στην εγκαθίδρυση ενός σοσιαλιστικού κράτους (Chantzi, 2012, σελ. 24). Και οι δύο ομάδες πιστεύουν στη βίαιη ανατροπή του καπιταλιστικού κράτους και σε μια κακώς καθορισμένη σοσιαλιστική ελληνική κοινωνία που βασίζεται στις αρχές μιας μαρξιστικής-λενινιστικής ιδεολογίας. Ωστόσο, οι δομές, οι τακτικές, οι στρατηγικές και η στόχευσή τους ποικίλλουν σημαντικά (Kassimeris, 1995, σελ. 79). Ιδρυτής και των δύο αυτών οργανώσεων ήταν ο Αλέξανδρος Γιωτόπουλος, μέλος της Ελληνικής Κομμουνιστικής Νεολαίας στο Παρίσι κατά τη διάρκεια της στρατιωτικής χούντας που συμμετείχε ενεργά στην αντίσταση (Chantzi, 2012, σελ. 25).

Ο Γιωτόπουλος ήταν αποφασισμένος να πετύχει τον στόχο του: τη δημιουργία ένοπλου λαϊκού κινήματος κατά του ελληνικού κατεστημένου. Με λίγους πρώην συνεργάτες του δημιούργησε τη Λαϊκή Επαναστατική Αντίσταση (ΛΕΑ) το 1969. Η ΛΕΑ κατάφερε να οργανώσει μια σειρά από επιθέσεις κατά της δικτατορίας στην Ελλάδα. Οι προκηρύξεις της ομάδας αντανάκλουν τις φιλοδοξίες του Γιωτόπουλου για ένοπλη πάλη. Σε ένα ανακοινωθέν της το 1971 σημείωνε ότι η οργάνωση δημιουργήθηκε όχι για να προωθήσει την αντίσταση ως μέσο πίεσης ενάντια στη στρατιωτική χούντα, αλλά για να ανατρέψει ολόκληρο το οικοδόμημα της εξάρτησης που γέννησε τη δικτατορία (Chantzi, 2012, σελ. 27).

Μετά το τέλος της στρατιωτικής χούντας και την εγκαθίδρυση ενός νέου δημοκρατικού καθεστώτος, υπήρχαν υποστηρικτές του ένοπλου αγώνα, ανάμεσά τους και ο Γιωτόπουλος, που πίστευαν ότι από τη μια υπήρχε ακόμη μεγάλος ο κίνδυνος ενός νέου στρατιωτικού πραξικοπήματος από τους υποστηρικτές της δικτατορίας και από την άλλη ότι το τέλος της χούντας δεν σήμαινε το τέλος του κατεστημένου που οδήγησε στην υποβάθμιση της χώρας. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, ο Γιωτόπουλος και άλλα μέλη άλλων ομάδων σχημάτισαν τον ΕΛΑ το 1974. Ο ΕΛΑ στόχευε να κινητοποιήσει το λαό προς μια επανάσταση ενάντια στο υπάρχον καπιταλιστικό και ιμπεριαλιστικό κατεστημένο, προκειμένου να επικρατήσει ο

σοσιαλισμός. Η ομάδα ήταν μια οργάνωση ανοιχτού τύπου, περισσότερο σαν μια «ομοσπονδία ομάδων», δηλαδή αποτελούνταν από ανεξάρτητους πυρήνες σε όλη τη χώρα. Τα μέλη του μπορούσαν να ενταχθούν στην οργάνωση ακόμη και για σύντομο χρονικό διάστημα. Ο ΕΛΑ που κατάφερε να παραμείνει ενεργός μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 πραγματοποίησε κυρίως μη θανατηφόρες επιθέσεις χαμηλού επιπέδου (Chantzi, 2012, σελ. 28; National Counterterrorism Center, 2021).

Συνολικά, ο ΕΛΑ ήταν μια επαναστατική, αντικαπιταλιστική ομάδα που αντιτάχθηκε στην ιμπεριαλιστική κυριαρχία, εκμετάλλευση και καταπίεση. Ήταν έντονα αντιαμερικανική και ήλπιζε να εκδιώξει τις στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ από την Ελλάδα. Τον Οκτώβριο του 2004, τέσσερα πρώην μέλη της ομάδας καταδικάστηκαν από ειδικό αντιτρομοκρατικό δικαστήριο της Αθήνας με κατηγορίες που κυμαίνονταν από κατοχή όπλων έως συνέργεια σε 42 τρομοκρατικές βομβιστικές επιθέσεις (Council on Foreign Relations, 2007).

Ωστόσο, ο Γιωτόπουλος ήταν υποστηρικτής μιας στενού τύπου οργάνωσης και πίστευε στην αποτελεσματικότητα των «θεαματικών» επιθέσεων. Ως αποτέλεσμα αποσπάστηκε από τον ΕΛΑ. Το 1975, σε συνεργασία με άλλα αποσχισμένα μέλη, ο Γιωτόπουλος ίδρυσε την Επαναστατική Οργάνωση 17 Νοέμβρη που πήρε το όνομά της από τα επεισόδια του Πολυτεχνείου τον Νοέμβριο του 1973 (Chantzi, 2012, σελ. 28). Υποκινούμενοι από τον επαναστατικό κομμουνισμό και την περιφρόνηση της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και του μονοπωλιακού καπιταλισμού, αυτή η βίαιη πολιτική οργάνωση αμφισβήτησε άμεσα το κράτος με τις δραστηριότητές της. Όπως κάθε τρομοκρατική οργάνωση, η 17N επεδίωξε να αναγκάσει τα γεγονότα να συμμορφωθούν με το όραμά της αντί να πείσει ορθολογικά το κοινό για την ατζέντα της (Kassimeris, 2005, σελ. 105).

Επιπλέον, η 17N αντιτίθετο στην ελληνική συμμετοχή στο NATO. Επίσης, ευνοούσε την εκδίωξη των αμερικανικών στρατιωτικών βάσεων από το ελληνικό έδαφος, τη διακοπή των δεσμών της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, την απομάκρυνση της τουρκικής στρατιωτικής παρουσίας από την Κύπρο και την έναρξη μιας αντικαπιταλιστικής λαϊκής εξέγερσης. Η πρώτη γνωστή επίθεση της οργάνωσης έλαβε χώρα στις 23 Δεκεμβρίου 1975 στον αρχηγό του σταθμού της CIA στην Αθήνα, Richard Welch. Ήταν η πρώτη σοβαρή τρομοκρατική επίθεση στην εύθραυστη ακόμη προσπάθεια της Ελλάδας να εξαφανίσει την «κληρονομιά των συνταγματαρχών» και να αποκατασταθεί ως μια αποτελεσματικά λειτουργούσα δημοκρατία (Kassimeris, 2005, σελ. 106; Council on Foreign Relations, 2007;

National Counterterrorism Center, 2021). Από τότε, η ομάδα έχει αναλάβει την ευθύνη για αρκετές δολοφονίες, συμπεριλαμβανομένων των δολοφονιών ενός λοχαγού του Πολεμικού Ναυτικού των ΗΠΑ, ενός αμυντικού ακόλουθου των ΗΠΑ, ενός Τούρκου διπλωμάτη και ενός Βρετανού αμυντικού ακόλουθου. Οι αρχικές επιθέσεις της 17N στράφηκαν σε ανώτερους αξιωματούχους των ΗΠΑ και ελληνικά δημόσια πρόσωπα, αλλά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 η ομάδα επέκτεινε τις δραστηριότητές της για να συμπεριλάβει βομβαρδισμούς απλών πολιτών και περιουσίας. Στους στόχους της περιλαμβάνονταν επίσης ξένες επιχειρήσεις και εγκαταστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια αποτυχημένη βομβιστική επίθεση του Ιουνίου 2002 στο λιμάνι του Πειραιά οδήγησε την ελληνική αστυνομία στην πρώτη σύλληψη ενός μέλους της 17N και στη σύλληψη τεσσάρων άλλων μελών της τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Οι συλλήψεις μελών της οργάνωσης συνεχίστηκαν πιο εντατικά το 2002, ενώ τον Δεκέμβρη του 2003 υπήρξε και καταδίκη μελών της οργάνωσης από τα ελληνικά δικαστήρια για διάφορα εγκλήματα, συμπεριλαμβανομένης της ανθρωποκτονίας. Η οργάνωση είναι ανενεργή από το 2002 (Council on Foreign Relations, 2007; National Counterterrorism Center, 2021).

Στις 3 Ιανουαρίου 2015, η ελληνική αστυνομία συνέλαβε τον Χριστόδουλο Ξηρό, δραπετή αγωνιστή της τρομοκρατικής οργάνωσης 17N, ο οποίος είχε διαφύγει ενώ βρισκόταν σε άδεια από τη φυλακή τον Ιανουάριο του 2014. Ο Ξηρός είχε εκτίσει έξι ισόβια κάθειρξη για δολοφονίες και βομβιστικές επιθέσεις πραγματοποίησε ως μέλος της 17N. Μετά από επιχείρηση επιτήρησης δέκα ημερών, η έρευνα στο κρησφύγετό του στην Ανάβυσσο αποκάλυψε μια κρύπτη όπλων που περιελάμβανε οκτώ τυφέκια τύπου Kalashnikov AK-47, έναν εκτοξευτήρα χειροβομβίδων με τρεις χειροβομβίδες, τρία πιστόλια, ένα σιγαστήρα και εκρηκτικά. Οι αξιωματικοί της αντιτρομοκρατικής βρήκαν επίσης σχέδια μιας προγραμματισμένης επίθεσης στο συγκρότημα φυλακών υψίστης ασφαλείας Κορυδαλλού για την απελευθέρωση κρατουμένων της ομάδας Πυρήνες της Φωτιάς (Kassimeris, 2016, σελ. 862).

Η εξάρθρωση της Επαναστατικής Οργάνωσης 17N δεν ισοδυναμούσε με την οριστική εξάλειψη της τρομοκρατίας στην Ελλάδα (Kassimeris, 2011, σελ. 199; Kassimeris, 2016, σελ. 863). Μια παρόμοια ομάδα, που αυτοαποκαλείται Επαναστατικός Αγώνας (ΕΑ), εμφανίστηκε το 2003 με την βομβιστική επίθεση σε δικαστικό μέγαρο της Αθήνας που τραυμάτισε έναν αστυνομικό (Council on Foreign Relations, 2007; Kassimeris, 2016, σελ. 864). Από την πρώτη της βομβιστική επίθεση στο δικαστήριο της Ευελπίδων στην Αθήνα τον

Σεπτέμβριο του 2003, η οργάνωση φαινόταν αποφασισμένη για μια «αιματηρή είσοδο» στο προσκήσιο. Δύο βόμβες χρονομετρήθηκαν για να εκραγούν με διαφορά 15 λεπτών χωρίς προειδοποίηση, σχεδιασμένες να σκοτώσουν την αστυνομία που ανταποκρίθηκε στην πρώτη έκρηξη στο δικαστήριο Ευελπίδων, όπου τοποθετήθηκαν. Η επίθεση πραγματοποιήθηκε για να συμπέσει με τη δίκη της 17N. Σε μια δεύτερη βομβιστική επίθεση σε υποκατάστημα της Citibank στο Νέο Ψυχικό στις 14 Μαρτίου 2004, η οργάνωση τηλεφώνησε 35 λεπτά πριν από την ώρα της έκρηξης δίνοντας στην αστυνομία ακριβώς τόσο χρόνο ώστε να την αφοπλίσει με δύο ελεγχόμενες εκρήξεις. Η επόμενη επίθεση, στις 5 Μαΐου 2004, σε αστυνομικό τμήμα στην Καλλιθέα ήταν μια τριπλή βομβιστική επίθεση και έγινε μόλις τρεις μήνες πριν από την έναρξη των Ολυμπιακών Αγώνων της Αθήνας. Οι δύο πρώτες βόμβες εξερράγησαν με διαφορά λίγων λεπτών μεταξύ τους και ο τρίτος περίπου 30 λεπτά αργότερα, οδηγώντας την αστυνομία στο συμπέρασμα ότι η ομάδα σκόπευε να προκαλέσει ανθρώπινες απώλειες. Η επίθεση έλαβε τεράστια κάλυψη από τον Τύπο, ωθώντας τους ειδικούς σε θέματα ασφάλειας και τα διεθνή μέσα ενημέρωσης να αμφισβητήσουν την αποφασιστικότητα της Ελλάδας να παράσχει άφθονα μέτρα ασφαλείας για τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες μετά τα γεγονότα της 9/11 (Kassimeris, 2016, σελ. 864).

Συνολικά η οργάνωση ΕΑ, διεξήγαγε μια σειρά από τρομοκρατικές επιχειρήσεις υψηλού προφίλ κατά των ελληνικών και δυτικών συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένης μιας επίθεσης με ρουκέτες κατά της Πρεσβείας των ΗΠΑ στην Αθήνα τον Ιανουάριο του 2007. Οι ελληνικές αρχές διέκοψαν σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργία της ομάδας επιχειρήσεις το 2010. Στα μέσα του 2012 ο αρχηγός της ομάδας, Νίκος Μαζιώτης, παραβίασε τους όρους της αποφυλάκισής του εν αναμονή της δίκης του και εξαφανίστηκε. Ο Μαζιώτης - ο οποίος συνελήφθη εκ νέου από την ελληνική αστυνομία τον Ιούλιο του 2014 - έκτοτε έχει συνδεθεί με μια σειρά από ληστείες τραπεζών. Τον Απρίλιο του 2014, ο ΕΑ ανέλαβε την ευθύνη για μια βόμβα αυτοκινήτου έξω από την Τράπεζα της Ελλάδος στην Αθήνα για να διαμαρτυρηθεί για την επιστροφή της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές, σηματοδοτώντας την πρώτη της επίθεση από το 2009 (National Counterterrorism Center, 2021). Η επταετής δραστηριότητα της ΕΑ με βομβαρδισμούς, πυροβολισμούς και επιθέσεις με ρουκέτες έληξε τον Απρίλιο του 2010 όταν συνελήφθησαν οι ηγέτες της ομάδας, Νίκος Μαζιώτης και Παναγιώτα Ρούπα, μαζί με τέσσερα άλλα βασικά μέλη της οργάνωσης. Ο Μαζιώτης και η Ρούπα καταδικάστηκαν τον Απρίλιο του 2013 για ηγεσία τρομοκρατικής οργάνωσης και καταδικάστηκαν σε 50 χρόνια φυλάκιση έκαστος (Kassimeris, 2016, σελ. 864).

Η ομάδα θεωρήθηκε ότι έχει ιδεολογικούς δεσμούς τόσο με την 17N όσο και με τον ΕΛΑ (Council on Foreign Relations, 2007). Ωστόσο, στα πρώτα του ανακοινωθέντα είχε υιοθετήσει μια πιο διεθνή προσέγγιση στην ιδεολογία του παρόμοια με τα τελευταία χρόνια της 17N και του ΕΛΑ. Εμπνευσμένη από τη γερμανική RAF, η ομάδα είχε στόχο να ιδρύσει ένα ευρωπαϊκό επαναστατικό κίνημα για να πολεμήσει το υφιστάμενο ιμπεριαλιστικό και καπιταλιστικό status quo. Αργότερα όμως άλλαξε τις αντιλήψεις της, υιοθετώντας έναν πιο εγχώριο χαρακτήρα στις προκηρύξεις της (Chantzi, 2012, σελ. 50). Ο πρωταρχικός στόχος του ΕΑ ήταν να διαμορφώσει ένα γνήσιο επαναστατικό ρεύμα ανάλογα με τις απαιτήσεις της εποχής. Υπό αυτή την έννοια, υιοθέτησε την άποψη της 17N για την τρομοκρατική βία ως μια νόμιμη και λογική μορφή έκφρασης για όσους ταπεινώθηκαν από τους αδίστακτους καπιταλιστικούς μηχανισμούς εξουσίας. Η ομάδα παρουσίασε τον εαυτό της και τη βία της με όρους πολιτικής διαφωνίας, ηθικής πεποίθησης και ένοπλης εξέγερσης. Η ομάδα πίστευε ότι ήταν προτεραιότητα να δημιουργηθεί μια διάθεση εξέγερσης που θα αφυπνούσε τις συνειδήσεις και θα ριζοσπαστικοποιούσε τους πολίτες. Προσπάθησε να αναλάβει τον ρόλο της πρωτοπορίας του κινήματος και να πείσει άλλες ομάδες που συνθέτουν το πανόραμα της ελληνικής εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς ότι οι προϋποθέσεις ανατροπής του συστήματος από επαναστάτες έχουν ωριμάσει. Στη βάση αυτή, ο τρόπος λειτουργίας της ομάδας ενσωμάτωσε απόπειρες δολοφονίας υψηλού προφίλ, ένοπλες επιδρομές, βομβιστικές επιθέσεις αυτοκινήτων και επιθέσεις με ρουκέτες για να προωθήσει μια γενικευμένη αίσθηση τρόμου (Kassimeris, 2011, σελ. 208).

Η μετέπειτα δημιουργηθείσα Σέκτα των Επαναστατών προβλημάτισε ακόμη περισσότερο τις ελληνικές αρχές. Η Σέκτα εμφανίστηκε για πρώτη φορά τον Φεβρουάριο του 2009, λίγο μετά τις ταραχές του Δεκεμβρίου 2008. Μέσα σε πέντε μήνες πραγματοποίησε δύο βομβιστικές επιθέσεις χαμηλού επιπέδου εναντίον αστυνομικών τμημάτων στην Αθήνα. ενώ τον Ιούνιο του 2011 δολοφόνησε έναν αστυνομικό της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας, ο οποίος εργαζόταν μυστικά για την προστασία ενός μάρτυρα του ΕΛΑ που μέχρι εκείνη τη στιγμή βρισκόταν στο πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων (Chantzi, 2012, σελ. 51). Σε αντίθεση με την 17N και τον ΕΛΑ και αργότερα τον ΕΑ, η Σέκτα δεν μπορούσε να οριστεί ως μια υπερ-αριστερή οργάνωση. Αντίθετα, έχει αναπτύξει μια μηδενιστική ιδεολογία που δεν έχει ξεκάθαρο στόχο. Η ομάδα επιτίθεται σε όλες τις κρατικές δομές αλλά το πιο σημαντικό είναι ότι για πρώτη φορά μια ελληνική τρομοκρατική οργάνωση στοχοποιεί τον λαό. Χρησιμοποιώντας ορολογία έξω από κάθε ιδεολογικό πλαίσιο, η ομάδα επιτίθεται στους Έλληνες της απάθειας και του οπορτουνισμού απέναντι στα κοινωνικά, οικονομικά και

πολιτικά προβλήματα της χώρας. Συγκεκριμένα, παραφράζοντας τη 17N, εισάγουν ως πηγή όλων των προβλημάτων τον 'Λούμπεν Μικροαστική Τάξη'. Σε αυτό το πλαίσιο, σε αντίθεση με άλλες ελληνικές ομάδες, η Σέχτα δεν αποκλείει το ενδεχόμενο επίθεσης εναντίον αμάχων (Chantzi, 2012, σελ. 51). Η ομάδα έχει αναλάβει την ευθύνη για την επίθεση στον τηλεοπτικό σταθμό ALTER το 2009, καθώς και τη η δολοφονία του δημοσιογράφου Σωκράτη Γκιόλια το 2010. Έκτοτε δεν έχει σημειωθεί κάποια επίθεση από τη συγκεκριμένη οργάνωση (National Counterterrorism Center, 2021).

Η οργάνωση Πυρήνες της Φωτιάς, μια αναρχική ομάδα, ανέλαβε την ευθύνη για μια εκστρατεία βομβιστικών δεμάτων το 2010 που στόχευε διεθνείς ηγέτες και θεσμούς εκτός Ελλάδας, για πρώτη φορά για Έλληνες εγχώριους τρομοκράτες. Μια σειρά συλλήψεων από τα τέλη του 2010 έως το 2011 εναντίον της ηγεσίας της ομάδας ανέστειλε προσωρινά τις επιχειρήσεις της οργάνωσης. Τον Ιούνιο του 2013, ωστόσο, η ομάδα ανέλαβε την ευθύνη για μια βομβιστική επίθεση εναντίον του αυτοκινήτου του διευθυντή των φυλακών Κορυδαλλού - όπου κρατούνται πολλοί εγχώριοι τρομοκράτες - υποσχόμενη περισσότερες επιθέσεις και κηρύσσοντας κοινό μέτωπο με άλλες ομοϊδεάτες οργανισμούς και τη διεθνή Άτυπη Αναρχική Ομοσπονδία/Διεθνές Επαναστατικό Μέτωπο. Τον Απρίλιο του 2014, η ομάδα ανέλαβε την ευθύνη για ένα δέμα βόμβας που είχε στόχο ένα αστυνομικό τμήμα (National Counterterrorism Center, 2021).

Η οργάνωση Πυρήνες της Φωτιάς έγινε η πιο δραστήρια από τη νέα γενιά τρομοκρατών στην Ελλάδα. Οι στόχοι της είναι παρόμοιοι με εκείνους της οργάνωσης ΕΑ, όπως περιγράφηκαν σε μια ανακοίνωση που δημοσιεύτηκε στο Διαδίκτυο μετά την αρχική επίθεση της ομάδας τον Ιανουάριο του 2008, καθώς και σε ανακοινώσεις που δημοσιεύτηκαν στο Διαδίκτυο μετά από βομβαρδισμούς στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη στις 21 Φεβρουαρίου και 21 Μαρτίου 2009. Σύμφωνα με αυτές τις ανακοινώσεις, αυτοαποκαλούνταν ως μία «αναρχοεπαναστατική» ομάδα και δικαιολόγησε την εκστρατεία της με μια ιδεολογία που μοιάζει σε μεγάλο βαθμό με ριζοσπαστικές αναρχοκομμουνιστικές παραδόσεις, αν και η ομάδα σε αντίθεση με τους προκατόχους της, τη 17N και τον ΕΑ, δεν έκανε καμία προσπάθεια να ενταχθεί στις ελληνικές αριστερές πολιτικές παραδόσεις διατυπώνοντας ταξικά βασισμένες επικρίσεις στο ελληνικό κράτος. Η φιλοδοξία της εν λόγω οργάνωσης ήταν να είναι η πρωτοπόρα της μαχητικής αναρχίας στην Ελλάδα, επιδιώκοντας να ενσωματώσει τις αρχές της δράσης της, που αποτελούσαν επί της ουσίας διαμαρτυρία της

οργάνωσης, σε αυτό που η ίδια αντιλαμβανόταν ως κρίσιμη στιγμή για το αναρχικό επαναστατικό κίνημα (Kassimeris, 2016, σελ. 864).

3.1.2 Αίτια εμφάνισης των τρομοκρατικών οργανώσεων στην Ελλάδα

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η τρομοκρατία στην Ελλάδα δεν έχει συνδεθεί με θρησκευτικά ή εδαφικά κίνητρα. Η επαναστατική συμπεριφορά δεν μπορεί να μελετηθεί εκτός από το κοινωνικοπολιτικό της περιβάλλον. Η ελληνική τρομοκρατία προέκυψε από μια σύνθετη σειρά ιστορικών συνθηκών και κοινωνικών επιρροών που έστρεψαν τα πολιτικά ενεργά άτομα προς τον ουτοπικό κόσμο της επαναστατικής βίας. Και οι δύο αυτές συνθήκες και επιρροές εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο της εξέλιξης του ελληνικού πολιτικού πολιτισμού από τη δεκαετία του 1960, ιδιαίτερα τα χρόνια που ακολούθησαν την κατάρρευση των συνταγματαρχών. Άλλωστε, ένα ενδιαφέρον σημείο στην ιστορία της τρομοκρατίας στην Ελλάδα ήταν ότι η τρομοκρατία εμφανίστηκε στην Ελλάδα σχεδόν αμέσως μετά την κατάρρευση ενός κατασταλτικού καθεστώτος και όχι κατά τη διάρκεια αυτής (Kassimeris, 1995, σελ. 76).

Στο ίδιο πλαίσιο, για την Chantzi (2012, σελ. 53) η εμφάνιση της τρομοκρατίας στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα διαφόρων λόγων. Πρώτον, η εξέλιξη της νεοελληνικής ιστορίας, δηλαδή οι ενέργειες ή η ουδετερότητα ορισμένων πολιτικών και κοινωνικών παραγόντων της ελληνικής κοινωνίας, οδήγησε στην κοινή πεποίθηση ότι το ελληνικό κατεστημένο αποτελείται από ανεπαρκείς κυβερνήσεις και πολιτικές κόμματα που βρίσκονται σε στενή συνεργασία με ξένες δυνάμεις, ιδιαίτερα τις ΗΠΑ που στην πραγματικότητα επιβάλλουν τις πολιτικές τους στη χώρα. Επιπλέον, η αστυνομία μετασηματίστηκε από μια υπηρεσία επιβολής του νόμου για την προστασία των Ελλήνων σε ένα κυβερνητικό εργαλείο που συχνά δρούσε εναντίον του λαού. Κατά συνέπεια, για τον λαό οι κρατικοί μηχανισμοί, οι ΗΠΑ και η αστυνομία έγιναν υπεύθυνοι για κάθε πρόβλημα που προέκυπτε στην ελληνική κοινωνία. Ως εκ τούτου, ήταν ο εύκολος στόχος ενάντια στην απογοήτευση, τη δυσαρέσκεια και τον θυμό των ανθρώπων. Δεύτερον, με βάση αυτό το μίσος εναντίον οποιασδήποτε μορφής εξουσίας, η πρώτη γενιά τρομοκρατών (ΛΕΑ, 17Ν) - που πραγματοποίησε έναν μεγάλο αριθμό βίαιων πράξεων στο όνομα της ευημερίας του λαού - αν και δεν πέτυχε τον στόχο της, δηλαδή να κινητοποιήσει τις μάζες προς μια λαϊκή επανάσταση, κατάφερε να «νομιμοποιήσει» τη βία ως μέσο έκφρασης (Chantzi, 2012, σελ. 53).

Παρομοίως, με αναφορά στη μεταπολεμική ιστορία της Ελλάδας, υποστηρίζεται ότι ο εμφύλιος πόλεμος (1946-1949) και η χούντα (1967-1974) αποτέλεσαν κομβικά σημεία που οδήγησαν στην άνοδο της τρομοκρατίας στη χώρα (Karyotis, 2007, σελ. 271; Karampampas, 2014, σελ. 465). Η εξαιρετικά ασταθής περίοδος 1945-1974, που χαρακτηριζόταν από βαθιές πολιτικές διαιρέσεις και συστημικές διακρίσεις του πολιτικού συστήματος απέναντι στους αριστερούς πολίτες, έληξε με την εξέγερση των φοιτητών του Πολυτεχνείου του Νοεμβρίου 1973. Ωστόσο, η τόσο πολυαναμενόμενη μετάβαση στη δημοκρατία που ακολούθησε το 1974 (Μεταπολίτευση) απέτυχε να επιφέρει την μη αναστρέψιμη αλλαγή που επιθυμούσε μεγάλο μέρος της κοινωνίας και ιδιαίτερα οι φοιτητές που συμμετείχαν στην εξέγερση. Αυτό οδήγησε στην περαιτέρω ριζοσπαστικοποίηση ενός μέρους της αριστεράς και τελικά στην εμφάνιση της πρώτης γενιάς τρομοκρατικών ομάδων στην Ελλάδα (Karampampas, 2014, σελ. 465).

Αναφορικά με τις μετέπειτα εμφανιζόμενες τρομοκρατικές οργανώσεις, όπως οι Πυρήνες της Φωτιάς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η δημιουργία τους οφείλεται σε μεμονωμένα γεγονότα από μέρους των εχόντων την εξουσία. Για παράδειγμα, λαμβάνοντας υπόψη ότι τα μέλη που στρατολογήθηκαν στην οργάνωση Πυρήνες της Φωτιάς προέρχονταν από το εκτεταμένο αναρχικό και αντιεξουσιαστικό κίνημα της Ελλάδας, ο Kassimeris (2016, σελ. 864) αναφέρει ότι αυτό το κίνημα ριζοσπαστικοποιήθηκε μετά τα γεγονότα που έλαβαν χώρα τον Δεκέμβριο του 2008 με τον Αλέξη Γρηγορόπουλο, ο οποίος δολοφονήθηκε στο κέντρο της Αθήνας από έναν αστυνομικό. Το εν λόγω περιστατικό είχε ως αποτέλεσμα μεγάλες διαδηλώσεις που κλιμακώθηκαν σε εκτεταμένες ταραχές, λεηλασίες, βία στους δρόμους και εν τέλει τρομοκρατία μικρής κλίμακας. Τα γεγονότα του Δεκεμβρίου είχαν άμεση και βαθιά επιρροή στην ελληνική αστική επαναστατική σκηνή καθώς κατέκλυσαν το αναρχικό και αντιεξουσιαστικό κίνημα με νεοεμφανιζόμενες ομάδες που απορροφήθηκαν τελικά από πιο καθιερωμένες ομάδες, όπως οι Πυρήνες της Φωτιάς.

Η δράση της εν λόγω οργάνωσης, καθώς και το ότι αποτελεί μία δεύτερη γενιά τρομοκρατικών οργάνωσεων διαφορετική από τη 17N, μπορεί να γίνει καλύτερα κατανοητή μέσα από το προφίλ των μελών της. Το προφίλ των μελών και η πολιτική συμπεριφορά της οργάνωσης υποδηλώνουν μια νέα γενιά αγωνιστών διαφορετικών από πολλές απόψεις με τη 17N. Γεννημένοι σε οικογένειες μεσαίας τάξης, σχετικά εύπορες, μορφωμένοι και νέοι, οι προσωπικές ιστορίες των μαχητών της οργάνωσης γενικά απεικονίζουν την πολυπλοκότητα, τον βαθμό και τους μοναδικούς τρόπους με τους οποίους τα άτομα αυτά εμπλέκονται στη μαχητική βία. Από επιχειρησιακή άποψη, και σε σύγκριση με τη 17N, η οργάνωση Πυρήνες

της Φωτιάς καταδεικνύει ότι όσο μεγαλύτερη είναι η ομάδα και όσο μεγαλύτερη είναι η συμμετοχή της ομάδας σε πράξεις βίας, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα λαθών διαδικαστικής ή επιχειρησιακής φύσης. Σε πλήρη αντίθεση με τις αυστηρές συνωμοτικές μεθόδους της 17N, οι μαχητές των Πυρήνων της Φωτιάς κάνουν χρήση κινητών τηλεφώνων, κρατούν ενοχοποιητικό υλικό από το μέρος στο οποίο ζουν, ενώ παράλληλα εμπλέκονται εμφανώς σε διαδηλώσεις, θέτοντας επανειλημμένως τα μέλη της ομάδας και κατ' επέκταση την ίδια την ομάδα σε κίνδυνο. Ωστόσο, παρά τις συλλήψεις βασικών μελών της οργάνωσης από το 2009, οι ελληνικές δυνάμεις ασφαλείας δεν κατάφεραν να διακόψουν τη δραστηριότητά της. Ακολουθώντας το μοντέλο διαδοχής που εισήχθη για πρώτη φορά από το γερμανικό Rote Armee Fraktion (RAF) τη δεκαετία του 1980 - σύμφωνα με το οποίο όταν ένα επιχειρησιακό μέλος συλλαμβάνεται ή αποσύρεται τότε αντικαθίσταται από ένα μέλος από το επίπεδο υποστήριξης - η οργάνωση φαίνεται να έχει δημιουργήσει μια αποτελεσματική υποστήριξη και ένα δίκτυο συμπαθούντων, από το οποίο προέκυψε μια διάδοχη ομάδα το καλοκαίρι του 2011, αποκαλώντας τον εαυτό της Πυρήνες της Φωτιάς δεύτερης περιόδου (Kassimeris, 2016, σελ. 865).

Περαιτέρω, ο Skleparis (2017) προσπαθεί να ερμηνεύσει τους λόγους για τους οποίους υπάρχει απουσία ισλαμικών τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ελλάδα. Σημειώνει ότι, παρά τις δυστάμενες απόψεις και αναφορές σχετικά με την παρουσία ριζοσπαστικών ισλαμιστικών δεσμών στην Ελλάδα, την εισαγόμενη διεθνή τρομοκρατία ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 1960, αλλά και το ότι η Ελλάδα αποτελεί χώρα διέλευσης τρομοκρατών, δεν έχει σημειωθεί κάποια ισλαμιστική τρομοκρατική επίθεση στη χώρα. Αυτό είναι ακόμα πιο αξιοσημείωτο, δεδομένου ότι υπάρχουν διάφοροι παράγοντες κινδύνου που καθιστούν τη χώρα πιθανό στόχο ισλαμιστών τρομοκρατών, παρά το γεγονός ότι στερείται του συμβολισμού και του στρατηγικού ενδιαφέροντος που επιδιώκουν τέτοια άτομα. Πιο συγκεκριμένα, τα καθεστάτα στον αραβικό κόσμο με τα οποία η Ελλάδα διατηρούσε καλές διπλωματικές σχέσεις στο παρελθόν δεν υπάρχουν πλέον. Οι ριζοσπαστικές ισλαμιστικές ομάδες θα μπορούσαν να συμμετέχουν σε αποστολές χαμηλού κινδύνου, όπως στρατολόγηση, χρηματοδότηση, προπαγάνδα και εκπαίδευση στη χώρα. Επιπλέον, η Ελλάδα βρίσκεται σε άμεση γεωγραφική εγγύτητα με χώρες που «εξάγουν» ριζοσπαστισμό. Επιπλέον, η σοβαρή οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος για πιθανή ανάπτυξη και υιοθέτηση ριζοσπαστικών ιδεολογιών και συμπεριφορών. Επίσης, όλες οι βασικές χώρες-στόχοι είναι παρόντες στην Ελλάδα με τη μορφή πρεσβειών, εταιρειών και άλλων ιδρυμάτων, ενώ παράλληλα, η Ελλάδα εμφανίζεται στους χάρτες του ISIS ως μέρος του λεγόμενου Ισλαμικού Χαλιφάτου.

Εκτός των ανωτέρω, ο πολιτικός δημόσιος λόγος συνδέει το Ισλάμ και τους Μουσουλμάνους στην Ελλάδα με την τρομοκρατία, κάτι το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει σε ισλαμιστικές τρομοκρατικές επιθέσεις. Πιο συγκεκριμένα, εκτός από τη γενική απειλή του Ισλάμ για την ελληνική εθνική ταυτότητα, η ταύτιση του Ισλάμ με τη βία και την τρομοκρατία ήταν ένα σημαντικό θέμα συζήτησης στο ελληνικό κοινοβούλιο κατά τη χρονική περίοδο 2000-2015. Αφορμή ήταν οι συζητήσεις για την ανέγερση τζαμιού, αλλά και η παρουσία των μουσουλμάνων στην ελληνική κοινωνία, που οδήγησαν σε ισχυρισμούς για τρομοκρατική δράση των Μουσουλμάνων. Οι πολιτικές συζητήσεις και των δύο νομοσχεδίων για την ίδρυση του τζαμιού της Αθήνας ανέδειξαν τον φόβο για εγκληματικές ενέργειες. Το 2000, ένας ανεξάρτητος βουλευτής προερχόμενος από το συντηρητικό κόμμα, και αργότερα αρχηγός του ΛΑΟΣ, ανέφερε στο κοινοβούλιο ότι τα παράνομα τζαμιά στην Αθήνα ήδη χρησιμοποιούνταν ως κέντρα προσηλυτισμού και διάδοσης, με στόχο τον τερματισμό της εθνο- θρησκευτικής ομοιογένεια του ελληνικού έθνους. Σε συζήτηση του 2006, σοσιαλιστής βουλευτής υποστήριξε ότι η αποτροπή της παρέκκλισης του νέου (επίσημου) τζαμιού στους φονταμενταλιστικούς κύκλους θα ήταν πολύ δύσκολη. Οι επιθέσεις στις δυτικές κοινωνίες χρησιμοποιήθηκαν για να δικαιολογήσουν την αντίθεση στο τέμενος. Ένα ισλαμικό κέντρο θα μπορούσε να γίνει τόπος τρομοκρατικών δραστηριοτήτων και ζήτημα εθνικής ασφάλειας. Η συζήτηση στο ελληνικό κοινοβούλιο πολλαπλασίαζε με τον τρόπο αυτό έναν θρησκευτικό «πανικό» για το Ισλάμ και τους Μουσουλμάνους που συνδυαζόταν με ανησυχίες για την εθνική συνοχή και την τρομοκρατία που είχαν λάβει χώρα σε άλλες ευρωπαϊκές κοινωνίες στα μέσα της δεκαετίας του 2000 (Sakellariou, 2017, σελ. 519).

Μάλιστα, τονίζεται από τον Sakellariou (2017, σελ. 521) πως, ενώ ορισμένες πτυχές του ελληνικού πολιτικού λόγου για το Ισλάμ παραμένουν αμετάβλητες με την πάροδο του χρόνου, ορισμένες δεν έχουν αλλάξει. Το ιστορικό παρελθόν που σχετίζεται με την οθωμανική κατοχή της Ελλάδας, οι επακόλουθες στρατιωτικές συγκρούσεις με την Τουρκία και η άποψη ότι η Τουρκία είναι ο κύριος εχθρός της χώρας αποτελούν συνεπή στοιχεία του πολιτικού αντι-ισλαμικού λόγου στη χώρα. Ο ρόλος αυτού του ιστορικού παρελθόντος στην οικοδόμηση της ελληνικής εθνικής ταυτότητας και του ελληνικού κράτους εξακολουθεί να τίθεται στο επίκεντρο των επιχειρημάτων κατά του Ισλάμ. Το γεγονός ότι οποιαδήποτε συζήτηση για το Ισλάμ δεν μπορεί να παραλείψει την οθωμανική κυριαρχία και τις επιπτώσεις της στη σύγχρονη δημόσια σφαίρα, καθιστά την Ελλάδα μία εξαίρεση μεταξύ άλλων δυτικών χωρών της Ευρώπης, όπου δεν υπάρχει τέτοια ιστορική κληρονομιά (Sakellariou, 2017, σελ. 521).

Στη βάση των ανωτέρω, ο Skleparis (2017) αντιτάσσει το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν ήταν σημαντικός δρών στον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας», καθώς η χώρα δεν ανέπτυξε κανένα στρατό στο Ιράκ εκτός από μια κινητή ιατρική μονάδα, ενώ τα στρατεύματα στο Αφγανιστάν συμμετείχαν κυρίως σε μηχανικές και ιατρικές δραστηριότητες χαμηλής ορατότητας και κινδύνου. ως εκπαιδευτικές αποστολές. Επιπλέον, η Ελλάδα δεν είχε καμία ανάμειξη στις αεροπορικές επιδρομές κατά του ISIS στη Συρία. Επιπλέον, ο ελληνικός και ο ισλαμικός πολιτισμός είναι αρχαίοι και συνυπήρξαν μεταξύ τους για αιώνες, ενώ η Ελλάδα δεν είχε καμία ανάμειξη στους αποικιακούς πολέμους. Τέλος, η Ελλάδα έχει μακροχρόνιες καλές σχέσεις με τον αραβικό κόσμο, οι οποίες άρχισαν να αναπτύσσονται στις αρχές της δεκαετίας του 1980. Επιπλέον παράγοντας είναι το γεγονός ότι, παρά την έλλειψη ολοκληρωμένων πολιτικών κρατικής ένταξης με ξεκάθαρους μακροπρόθεσμους στόχους, οι μετανάστες και οι πρόσφυγες έχουν επιτύχει υψηλό βαθμό ένταξης στην ελληνική κοινωνία, κυρίως χάρη στη δική τους πρωτοβουλία, αλλά και χάρη στην ιδιαίτερη κοινωνική δυναμική που διαδραματίζεται. Αυτό θα πρέπει να συνδυαστεί με το ότι, η κοινωνική διαστρωμάτωση στην Αθήνα είναι κατακόρυφη και οριζόντια, καθώς σε φτωχές γειτονίες, όπου δυνητικά μπορούν να αναπτυχθούν γκέτο, υπάρχουν πολυκατοικίες όπου συνυπάρχουν γηγενείς και μετανάστες. Τέλος, δεν πρέπει να υποτιμάται ο καθοριστικός ρόλος των εκατοντάδων ομάδων της κοινωνίας των πολιτών, οργανώσεων, ενώσεων και συλλογικοτήτων, επαγγελματικών και εθελοντικών, στη διευκόλυνση της ένταξης των μεταναστών και των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία. Αυτοί οι παράγοντες λειτουργούν πολύ συχνά ως «δίκτυο ασφαλείας» που απορροφά τα παράπονα των κοινοτήτων μεταναστών και προσφύγων.

3.1.3 Αντιμετώπιση της τρομοκρατίας στην Ελλάδα έως το 2001 και η αλλαγή σκέψης

Από την προηγηθείσα ανάλυση σχετικά με τη δράση των τρομοκρατικών οργανώσεων στην Ελλάδα διαπιστώνεται ότι από τη μεταπολίτευση και έπειτα κατά καιρούς δημιουργήθηκαν τρομοκρατικές οργανώσεις, με κυριότερη τη 17N. η συγκεκριμένη οργάνωση ιδίως έδρασε για αρκετά χρόνια, πριν δοθεί τέλος στη δραστηριότητά της από τις ελληνικές αρχές. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει μία έλλειψη αποτελεσματικής αντιμετώπισης της τρομοκρατίας από μέρους της πολιτείας και των αρχών. Μάλιστα, εξαιτίας του ότι για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν είχε συλληφθεί κάποιο μέλος της 17N, το Υπουργείο Εξωτερικών των ΗΠΑ τη δεκαετία του 1990 τη χαρακτήρισε ως την πιο επικίνδυνη ενεργή τρομοκρατική οργάνωση της Ευρώπης και την Ελλάδα ως «τον πιο αδύναμο κρίκο» στην προσπάθεια καταπολέμησης της τρομοκρατίας της Ευρώπης (Karyotis, 2007, σελ. 271).

Με αφορμή το γεγονός ότι η δράση της 17N επεκτάθηκε σε μία μακρά χρονική περίοδο, χωρίς να μπορεί το ελληνικό κράτος να αναστείλει τη δράση της, ο Kassimeris (2005, σελ. 109-111) προσπάθησε να διερευνήσει τους λόγους. Ο πρώτος λόγος που αναφέρθηκε είναι ότι οι πολιτικές ελίτ δεν μπορούσαν να συμφωνήσουν σε έναν κοινό ορισμό του τι συνιστούσε πολιτική βία. Η απουσία συναίνεσης πόλωσε το πολιτικό περιβάλλον και επηρέασε αρνητικά τους μηχανισμούς που είναι υπεύθυνοι για την αντιμετώπιση του προβλήματος. Ταυτόχρονα, η 17N αποκάλυψε ελλείψεις στις πολιτικές δομές της Ελλάδας: αναποφάσιστες διοικήσεις, αναξιόπιστες υπηρεσίες πληροφοριών, ανεπαρκείς αστυνομικές δυνάμεις και δυσκίνητο δικαστικό σύστημα. Επιπλέον, η υποτίμηση από μέρους των πολιτικών ελίτ της σοβαρότητας της απειλής της εν λόγω τρομοκρατικής οργάνωσης, οι αργές και αναποφάσιστες αντιδράσεις, η εσκεμμένη εκμετάλλευση της κατάστασης για πολιτικούς σκοπούς και η έλλειψη ικανότητας κατανόησης της φύσης και της δυναμικής της τρομοκρατίας συνέβαλαν στην ανάπτυξη και εδραίωση της σοβαρής επαναστατικής βίας. Ένας ακόμη λόγος για τον οποίο η 17N μπόρεσε να επιβιώσει για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα ήταν η αποτυχία των διαδοχικών ελληνικών διοικήσεων να κατανοήσουν εις βάθος τη φύση και τη λειτουργία της συγκεκριμένης τρομοκρατικής οργάνωσης. Εκτός των ανωτέρω, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980, τα περιστατικά τρομοκρατίας θεωρούνταν από τις υπηρεσίες ασφαλείας της Ελλάδας ως μεμονωμένα γεγονότα που διαπράττονταν από μεμονωμένους αναρχικούς ταραχοποιούς, παρά ως μια συνεχής εκστρατεία βίας που στρέφεται κατά της κυβέρνησης. Ταυτόχρονα, οι υπηρεσίες ασφαλείας της χώρας έδειξαν ελάχιστο ενδιαφέρον για όσα ανέφεραν οι τρομοκράτες στις συχνές δημόσιες ανακοινώσεις και τα σχόλιά τους (Kassimeris, 2005, σελ. 112).

Σύμφωνα και πάλι με τον Kassimeris (2016, σελ. 863), η 17N διέφυγε επιτυχώς από τις ελληνικές αρχές και παρέμεινε επιχειρησιακά ενεργή για μια σημαντική περίοδο, κυρίως επειδή εκμεταλλεύτηκε το γεγονός ότι η εθνική αντιτρομοκρατική προσπάθεια της Ελλάδας διεξαγόταν για περισσότερα από 20 χρόνια χωρίς σαφή αλυσίδα διοίκησης, χαρακτηριζόμενη από έλλειψη συντονισμού μεταξύ κυβέρνησης, αστυνομίας και δικαιοσύνης, αλλαγές στις ηγετικές δομές, συχνές αλλαγές στην πολιτική, έλλειψη διάδοσης πληροφοριών, λάθη στον προγραμματισμό και την εκτέλεση των επιχειρήσεων επιτήρησης και εντάσεις μεταξύ διαφόρων τμημάτων. Ακόμα και στις αρχές της δεκαετίας του 2000, αξιωματούχοι επέμειναν ότι οι όποιες εναπομείνουσες αποσπασμένες ομάδες δεν αποτελούσαν πραγματική απειλή για την ασφάλεια της χώρας (Kassimeris, 2016, σελ. 863).

Ο Karyotis (2007, σελ. 272) επίσης προσπάθησε να διερευνήσει τους λόγους για την υστέρηση της Ελλάδας να εξαρθρώσει την οργάνωση της 17N. Σε παρόμοιο πλαίσιο με τον Kassimeris (2005, σελ. 112), ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι η κύρια αποτυχία του κράτους να περιορίσει την τρομοκρατική δραστηριότητα έγκειται στην εσφαλμένη πεποίθηση ότι η τρομοκρατία δεν ήταν άμεση απειλή για την ελληνική ασφάλεια. Ενώ οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες αντιμετώπιζαν την τρομοκρατία ως σημαντικό ζήτημα ασφάλειας ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του 1970, υιοθετώντας έτσι αυστηρούς αντιτρομοκρατικούς νόμους και αυξάνοντας τη συνεργασία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η τρομοκρατία δεν θεωρήθηκε σοβαρή απειλή ή πολιτική προτεραιότητα για το ελληνικό κράτος μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Ως αποτέλεσμα, η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οποία η αριστερή τρομοκρατική δραστηριότητα παρέμεινε σοβαρό πρόβλημα για τις αρχές. Σε μια εποχή που τα περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη έθεταν την τρομοκρατία ως ζήτημα ασφαλείας αυξάνοντας τις προσπάθειές τους για την αντιμετώπισή της, η απάντηση του ελληνικού κράτους κατά της εγχώριας τρομοκρατίας ήταν ληθαργική, ανεπαρκής και χωρίς προγραμματισμό. Η έλλειψη μίας συνεκτικής στρατηγικής για την απάντηση του ελληνικού κράτους στην τρομοκρατία κατά τη διάρκεια ιδίως της δράσης της 17N οφείλεται, σύμφωνα με τον Karyotis (2007, σελ. 277) και στους εξής λόγους: στην έλλειψη πολιτικής συναίνεσης σχετικά με την έννοια της τρομοκρατίας, την απροθυμία να περιοριστούν οι πολιτικές ελευθερίες ατόμων στο όνομα της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας και οι σαφείς παρανοήσεις για τη φύση της τρομοκρατίας και του τρόπου λειτουργίας των τρομοκρατικών οργανώσεων.

Η Chainoglou (2017, σελ. 498) επίσης τονίζει ότι, για πολλά χρόνια, οι διαδοχικές ελληνικές κυβερνήσεις απέτυχαν να δημιουργήσουν ένα συνεπές και συνεκτικό πλαίσιο αντιτρομοκρατίας. Δεν υπήρχε κάποια σαφής ιεραρχίας διοίκησης, ενώ παράλληλα υπήρχε έλλειψη συντονισμού μεταξύ κυβέρνησης, αστυνομίας και δικαιοσύνης, αλλαγές στις ηγετικές δομές, συχνές αλλαγές στην πολιτική, έλλειψη διάδοσης πληροφοριών, λάθη στον προγραμματισμό και την εκτέλεση των επιχειρήσεων επιτήρησης, καθώς και εντάσεις μεταξύ διαφόρων τμημάτων. Πλέον του πολιτικού πλαισίου, θα πρέπει να αναφερθεί και η αναποτελεσματικότητα του νομικού πλαισίου τόσο στην πρόληψη όσο και στην καταστολή της τρομοκρατίας εν μέσω της έλλειψης πολιτικής βούλησης.

Με αναφορά στην οργάνωση Πυρήνες της Φωτιάς, ο Kassimeris (2016, σελ. 864) επισημαίνει ότι, η χαλαρή και οριζόντια δομή της οργάνωσης, εκτός από το ότι καθιστούσε

αδύνατη την εκτίμηση της ιδιότητας μέλους ενός ατόμου, είχε επίσης προκαλέσει προβλήματα στις ελληνικές υπηρεσίες πληροφοριών και επιβολής του νόμου όσον αφορά στην ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών και απαντήσεων στην εν λόγω απειλή. Σύμφωνα με τον ισχυρισμό ενός ανώτερου Έλληνα αξιωματούχου της αντιτρομοκρατικής σε προσωπική συνέντευξη στον συγγραφέα: «Η οργάνωση Πυρήνες της Φωτιάς μάς παρουσιάζει ένα πρόβλημα τελειώς διαφορετικής τάξης από αυτό της 17N. Με τη 17N, λόγω του μικρού της μεγέθους και της εμμονικής προσοχής στους συνωμοτικούς κανόνες, δεν μπορούσαμε να βρούμε τρόπους να διεισδύσουμε στην οργάνωση. Με τους Πυρήνες της Φωτιάς γνωρίζουμε την ενεργό συμμετοχή ενός δικτύου τουλάχιστον 60 μαχητών και υποστηρικτών, έχουμε πραγματοποιήσει μια σειρά από επιτυχημένες επιχειρήσεις που οδήγησαν σε 20 συλλήψεις και την ανακάλυψη 15 ασφαλών κατοικιών, αλλά είναι σαν να μην κάναμε καμία σημαντική πρόοδο λαμβάνοντας υπόψη τη συνεχιζόμενη δραστηριότητα της ομάδας».

Μία ενδιαφέρουσα μελέτη από τον Karyotis (2007) αναλύει τη στροφή της ελληνικής πολιτείας απέναντι στο πρόβλημα της τρομοκρατίας και τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπισή της, έπειτα από μία μακρά χρονική περίοδο έλλειψης πρωτοβουλιών. Για τον σκοπό αυτό, ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τη θεωρία της «securitization» όπως αναπτύχθηκε από τη «Σχολή Σπουδών Ασφάλειας της Κοπεγχάγης». Σύμφωνα με την εν λόγω θεωρία, ένα ζήτημα καθίσταται ως ζήτημα ασφαλείας όταν πράγματι παρουσιάζεται ως τέτοιο στην εθνική ατζέντα. Μέσω αυτής της αυτοαναφορικής πρακτικής, έμφαση δίνεται στην έννοια της ασφαλείας ως μία κανονιστική αρχή και ως εκ τούτου είτε οδηγεί πέρα από την καθιέρωση θεσμοθετημένων κανόνων, είτε αποτελεί μία έννοια πέρα και πάνω από την πολιτική (Karyotis, 2007, σελ. 272).

Χρησιμοποιώντας αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, ο Karyotis (2007, σελ. 276, 278, 282) διακρίνει μεταξύ τριών περιόδων της τρομοκρατίας στην Ελλάδα που αντικατοπτρίζουν τις αλλαγές που οδήγησαν εν τέλει στο να θεωρηθεί ως ζήτημα ασφαλείας και να αντιμετωπιστεί. Κατά την πρώτη περίοδο (1974-1989), όταν πρωτοεμφανίστηκαν οι ελληνικές αριστερές τρομοκρατικές ομάδες, οι πολιτικές ελίτ δεν κατάφεραν να αναγνωρίσουν τις ρίζες, το επίπεδο και τη σημασία της τρομοκρατικής απειλής (λανθάνουσα πολιτικοποίηση). Η σταδιακή εντατικοποίηση της τρομοκρατικής δραστηριότητας στην Ελλάδα δεν ανησύχησε τις ελληνικές πολιτικές ελίτ. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής συνέχισαν να υποβαθμίζουν την τρομοκρατία ως απειλή για τη δημόσια τάξη, ακόμη και όταν οι τρομοκράτες ενεργούσαν ουσιαστικά ατιμώρητοι. Θεώρησαν αυτά τα τρομοκρατικά περιστατικά ως μεμονωμένα

περιστατικά βίας που δεν ήταν σε καμία περίπτωση κεντρικά για την ελληνική πολιτική και κοινωνική ζωή και σε καμία περίπτωση δεν συγκρίνονται με τα προβλήματα που απορρέουν από την τρομοκρατία. Η δεύτερη περίοδος (1989-1999) χαρακτηρίζεται από έντονη πολιτική συζήτηση για την τρομοκρατία και μία αποτυχημένη προσπάθεια να τεθεί το θέμα ως ζήτημα ασφαλείας (πολιτικοποίηση). Η πολιτικοποίηση της τρομοκρατίας είχε ως αποτέλεσμα να δοθεί περισσότερη προσοχή σε αυτήν, αλλά αυτό δεν οδήγησε την κυβέρνηση στον εντοπισμό των τρομοκρατών, εν μέρει λόγω των στενών δεσμών μεταξύ του ΠΑΣΟΚ και της 17N. Η Νέα Δημοκρατία επιχείρησε να θέσει το ζήτημα της τρομοκρατίας ως ζήτημα ασφαλείας, αλλά η κίνηση αυτή δε στέφθηκε με επιτυχία, επειδή τα πολιτικά κόμματα, τα μέσα ενημέρωσης και η κοινή γνώμη δε συμφωνούσαν σχετικά με την υπαρξιακή φύση της τρομοκρατικής απειλής. Οι ελληνικές ευαισθησίες σε ότι αφορά τις πολιτικές ελευθερίες συνέχισαν να αποτελούν εμπόδιο στη θέσπιση πιο αυστηρής νομοθεσίας και να θέτουν περιορισμούς στο ρόλο της αστυνομίας. Τέλος, κατά την τρίτη περίοδο (1999 και εξής) προέκυψε η αλλαγή στην πολιτική σκηνή μέσω του ‘securitization’ του ζητήματος της τρομοκρατίας, κάτι το οποίο επέτρεψε εν τέλει και τη σύλληψη μελών της 17N. Η αλλαγή αυτή οφείλεται στις αλλαγές στην ελληνική σκέψη για την ασφάλεια με την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Σημίτη που ξεκίνησε μια σειρά προγραμμάτων εκσυγχρονισμού που στόχευαν στην ενίσχυση του ευρωπαϊκού προσανατολισμού της χώρας, τον αντίκτυπο των ευρωπαϊκών κανόνων και τη δυναμική που αποκτήθηκε από τις διεθνείς εξελίξεις και την προοπτική της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Έτσι, η κυβέρνηση επανεξέτασε τις προτεραιότητες και τις πολιτικές στον τομέα της ασφάλειας. Ένας ακόμη σημαντικός λόγος που οδήγησε σε αυτή τη στροφή στις αρχές του 2000 ήταν η σημαντική βελτίωση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, κάτι το οποίο έδωσε στην ελληνική κυβέρνηση τη δυνατότητα να ασχοληθεί με ζητήματα τρομοκρατίας και ατζέντας ασφαλείας σε εγχώριο επίπεδο, ζητήματα που προηγουμένως συσχετιζόνταν με την αντιληπτή τουρκική απειλή (Karyotis, 2007, σελ. 286).

Στα ανωτέρω δεν θα πρέπει να υποβαθμιστεί και ο καταλυτικός ρόλος των γεγονότων που έλαβαν χώρα στις 11.09.2001 (9/11) στην Αμερική. Προκειμένου να εξεταστεί ο ρόλος αυτών των γεγονότων θα χρησιμοποιηθεί η ανάλυση των Drakos και Mueller (2014, σελ. 291-292) που αφορά στον τρόπο με τον οποίον τα άτομα διαμορφώνουν τις αντιλήψεις τους σχετικά με διάφορους κινδύνους. Πιο συγκεκριμένα, προσδιοριστικοί παράγοντες της διαμόρφωσης αντιλήψεων σχετικά με την τρομοκρατία είναι η αντίληψη του κινδύνου και τα συναισθήματα που απορρέουν από μία τρομοκρατική απειλή. Η αντίληψη σχετικά με τον

κίνδυνο τρομοκρατίας - όπως και άλλων κινδύνων χαμηλής πιθανότητας με δυνητικά καταστροφικές επιπτώσεις - μπορεί να αποκλίνει σημαντικά από τον πραγματικό (αντικειμενικό) κίνδυνο. Έπειτα από τα γεγονότα της 9/11 η τρομοκρατία άρχισε να θεωρείται ως ένας αντικειμενικός κίνδυνος. Επιπλέον, η ατομική λήψη αποφάσεων επηρεάζεται από συναισθήματα όπως ο φόβος και το άγχος, τα οποία δημιουργήθηκαν έπειτα από την τρομοκρατική επίθεση της 9/11.

Οι Economidou και Kollias (2015, σελ. 217) επίσης αναφέρουν ότι η αντίληψη και η αξιολόγηση κινδύνου των πολιτών επηρεάζονται από τρομοκρατικές ενέργειες μεγάλης κλίμακας. Στοιχεία προηγούμενων μελετών καταδεικνύουν ότι τα άτομα είναι συχνά πρόθυμα να ανταλλάξουν τις πολιτικές ελευθερίες τους προκειμένου να αποκτήσουν ενισχυμένη ασφάλεια, ιδίως ως αντίδραση μετά από μία τρομοκρατική επίθεση, καθώς και να υιοθετήσουν πιο συντηρητικές απόψεις. Στη βάση αυτή η μελέτη των συγγραφέων οδηγεί το συμπέρασμα πως η τρομοκρατία και ειδικότερα οι τρομοκρατικές επιθέσεις με μαζικές απώλειες επηρεάζουν την πολιτική αυτό-τοποθέτηση των πολιτών στη δεξιά κλίμακα του πολιτικού φάσματος.

3.2 Νομοθετικές ρυθμίσεις από το 2001 και εξής

Ακόμα και πριν το 2001 η Ελλάδα ήταν συμβαλλόμενο μέρος σε μια σειρά από διεθνείς αντιτρομοκρατικές συμβάσεις. Όντας επίσης μέλος σημαντικών περιφερειακών οργανισμών, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση, το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη, μετά το 2001 η Ελλάδα επιθυμούσε να προωθήσει την εφαρμογή του διεθνούς νομικού πλαισίου κατά της τρομοκρατίας και να συμμετάσχει ενεργά σε διακρατικές συνεργασίες σε ποινικές υποθέσεις που σχετίζονται με την τρομοκρατία. Η Ελλάδα βασίστηκε σε μεγάλο βαθμό στην ανάπτυξη ενός πλούσιου αντιτρομοκρατικού πλαισίου υπό την ηγεσία της ποινικής δικαιοσύνης που περιλαμβάνει τη διακρατική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, τις διασυνοριακές κοινές έρευνες και την ανταλλαγή και χρήση πληροφοριών σε ποινικές δικαστικές διαδικασίες. Ως κάποιο βαθμό, το ελληνικό θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για την αντιτρομοκρατία ακολούθησε το αντιτρομοκρατικό μοντέλο της ΕΕ, το οποίο θα μπορούσε να περιγραφεί καλύτερα ως μοντέλο ανταλλαγής πληροφοριών και προληπτικής δικαιοσύνης που καθοδηγεί τα αντιτρομοκρατικά εργαλεία και τους οργανισμούς της ΕΕ. Επίσης, η Ελλάδα βασίστηκε αρχικά στο αντιτρομοκρατικό της μοντέλο στον πυρήνα των αντιτρομοκρατικών διεθνών συμβάσεων. Ως αποτέλεσμα η Ελλάδα έχει ποινικοποιήσει διάφορους σχηματισμούς τρομοκρατικών αδικημάτων σύμφωνα με την

υπόλοιπη διεθνή κοινότητα (Chainoglou, 2017, σελ. 498). Εκτός από την επικύρωση διεθνών συμβάσεων και τη μεταφορά των πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ελληνική έννομη τάξη, η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να συμμορφώνεται με οποιεσδήποτε αντιτρομοκρατικές υποχρεώσεις που απορρέουν από Ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Μέχρι στιγμής, η Ελλάδα έχει συμμορφωθεί με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, οι οποίες στοχεύουν στη δέσμευση κεφαλαίων και άλλων χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ή οικονομικών πόρων. άτομα και άλλες οντότητες που σχετίζονται με την Al-Qaeda, εμποδίζοντας την είσοδο ή διέλευση (μέσω της επικράτειας κάθε κράτους μέλους του ΟΗΕ) τέτοιων ατόμων και διευκολύνοντας τη διακρατική συνεργασία, αλλά και να καταστείλουν τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Η Ελλάδα υποβάλλει κρατικές εκθέσεις στην Αντιτρομοκρατική Επιτροπή του ΟΗΕ σε τακτική βάση (Chainoglou, 2017, σελ. 500).

Έτσι, η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος σε μια σειρά διεθνών και περιφερειακών νομικών πράξεων που έχουν διευρύνει το ελληνικό πλαίσιο της εγκληματικής αντιτρομοκρατίας και έχουν ενισχύσει τη διακρατική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις. Ωστόσο, ένα σημαντικό περιφερειακό μέσο που δεν έχει επικυρωθεί από την Ελλάδα είναι η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας, παρ' όλο που ορισμένες από τις διατάξεις της Σύμβασης του 2005 για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας έχουν αντιγραφεί στη νομοθεσία της ΕΕ (απόφαση πλαίσιο 2008/919/ΔΕΥ της 28ης Νοεμβρίου 2008, που τροποποιεί την απόφαση πλαίσιο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας). Το συγκεκριμένο μέσο ποινικοποιεί ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την τρομοκρατία, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας πρόκλησης για διάπραξη τρομοκρατικών αδικημάτων, της στρατολόγησης και της εκπαίδευσης για τρομοκρατία (π.χ. παροχή οδηγιών για την κατασκευή ή τη χρήση εκρηκτικών). Η Σύμβαση στοχεύει στην αντιμετώπιση του φαινομένου των ξένων τρομοκρατών μαχητών, στην ενίσχυση της έγκαιρης ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των κρατών και στην ποινικοποίηση της στρατολόγησης, της εκπαίδευσης και της χρηματοδότησης για σκοπούς τρομοκρατίας. Ωστόσο, ενώ η Ελλάδα υπέγραψε στις 17.11.2005 την εν λόγω Σύμβαση δεν έχει ακόμη κυρώσει (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2021).

Μετά τη δολοφονία του Βρετανού Ακόλουθου Άμυνας Stephen Saunders τον Ιούνιο του 2000 στις 17 Νοεμβρίου, η Ελλάδα ενίσχυσε την αστυνομική αντιτρομοκρατική της μονάδα, πρόσφερε ανταμοιβές πολλών εκατομμυρίων δολαρίων για δυνητικούς ρόλους σε

τρομοκρατικές ομάδες και ψήφισε νομοθεσία για πιο δυναμικές αντιτρομοκρατικές προσπάθειες, ενισχύοντας την εθνική αντιτρομοκρατική της πολιτική (Council on Foreign Relations, 2007). Από τη δεκαετία του 2000 και έπειτα η ελληνική πολιτεία έχει προχωρήσει στην ψήφιση ορισμένων νομοθετικών ρυθμίσεων στο πλαίσιο της αντιτρομοκρατικής της πολιτικής:

Π.Δ. 14/2001 (ΦΕΚ 12/Α /31-1-2001) «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας», βάσει της οποίας συστήνεται η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (ΔΑΕΕΒ)

Νόμος 2928/2001 «Τροποποίηση διατάξεων του Ποινικού Κώδικα και του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και άλλες διατάξεις για την προστασία του πολίτη από αξιόποινες πράξεις εγκληματικών οργανώσεων».

Π.Δ. 178/2014 (ΦΕΚ 281/Α/31-12-2014) (Κωδικοποιημένο) «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας», βάσει της οποίας τροποποιείται η οργάνωση της Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (ΔΑΕΕΒ)

Νόμος 3251/2004 (ΦΕΚ 127/Α/9-7-2004) «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις». Με τον συγκεκριμένο νόμο η Ελλάδα χαρακτήρισε ως εγκλήματα πολλές πράξεις υποστήριξης και χρηματοδότησης τρομοκρατικών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με το άρθρο 1,

«Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι απόφαση ή διάταξη δικαστικής αρχής κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εκδίδεται με σκοπό τη σύλληψη και την προσαγωγή προσώπου, το οποίο ευρίσκεται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον το πρόσωπο αυτό ζητείται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους έκδοσης του εντάλματος στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας: α) προκειμένου σε πρόσωπο στο οποίο ήδη έχει αποδοθεί η αξιόποινη πράξη να ασκηθεί ποινική δίωξη, ή β) να εκτελεστεί ποινή ή μέτρο ασφαλείας, τα οποία στερούν την ελευθερία».

Νόμος υπ' αριθμ 3452/2006 (ΦΕΚ 70/Α/3-4-2006) «Κύρωση του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στη Συμφωνία μεταξύ των Κυβερνήσεων των Κρατών που μετέχουν στον Οργανισμό Συνεργασίας Ευξείνου Πόντου για συνεργασία στην καταπολέμηση του εγκλήματος και ιδιαίτερα των οργανωμένων μορφών

του και άλλες διατάξεις». Ο συγκεκριμένος νόμος δημιούργησε μια Ανεξάρτητη Εθνική Αρχή για την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, υπεύθυνη για τη συλλογή πληροφοριών και την ενημέρωση των τραπεζών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σχετικά με τα ονόματα τρομοκρατών και τρομοκρατικών οργανώσεων, συμπεριλαμβανομένων τρομοκρατών που εμφανίζονται στους καταλόγους των Επιτροπών Κυρώσεων του ΟΗΕ (Chainoglou, 2017, σελ. 506).

Νόμος 3691/2008 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλες διατάξεις, κωδικοποιημένος με τον 4506/2017». Στόχος αυτής της νομοθεσίας ήταν η εναρμόνιση της εθνικής έννομης τάξης με την Οδηγία 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρήσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για σκοπούς νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και ορισμένες διατάξεις της Οδηγίας 2006/70/EK της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η τελευταία οδηγία περιέχει τις τεχνικές πτυχές των ορισμών που δίδονται στην οδηγία 2005/60/EK, συμπεριλαμβανομένου του πολιτικά εκτεθειμένου ατόμου (αρχηγοί κρατών, αρχηγοί κυβερνήσεων, υπουργοί, βουλευτές κ.λπ.). Αντίστοιχα, οι διαδικασίες για την καταστολή, την πρόληψη και την τιμωρία τρομοκρατικών δραστηριοτήτων και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο είναι οι ίδιες με εκείνες για το οργανωμένο έγκλημα και τις δραστηριότητες ξεπλύματος βρώμικου χρήματος. Περαιτέρω, με τον Ν. 3691/2008 αρμόδιο όργανο για την εφαρμογή των διατάξεων που προβλέπονται σε αυτόν είναι το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών. Συγκεκριμένα, το Υπουργείο θα ενεργεί ως Συντονιστική Αρχή μεταξύ των διαφόρων δημόσιων φορέων και άλλων αρμόδιων αρχών. Ωστόσο, ο Νόμος 3691/2008 ιδρύει επίσης μια ειδικά σχεδιασμένη Επιτροπή με την επωνυμία «Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, Αντιτρομοκρατικής Χρηματοδότησης» της οποίας προεδρεύει ανώτατος εν ενεργεία Εισαγγελέας. Η Επιτροπή έχει εντολή να συλλέγει, να διερευνά και να αξιολογεί κάθε πληροφορία που της διαβιβάζεται από τα υπόχρεα πρόσωπα και άλλους δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς, σχετικά με ύποπτες ή ασυνήθιστες συναλλαγές ή δραστηριότητες ή επιχειρηματικές, επαγγελματικές ή εμπορικές σχέσεις που πιθανώς συνδέονται με ξέπλυμα χρήματος ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, και να ζητήσει κάθε πρόσθετη πληροφορία που μπορεί να είναι απαραίτητη για την εκτέλεση των καθηκόντων του. Επίσης έχει αρμοδιότητα να λαμβάνει, να ερευνά και να αξιολογεί οποιεσδήποτε πληροφορίες σχετικά με συναλλαγές ή δραστηριότητες που πιθανώς

συνδέονται με αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και να διεξάγει ειδικές επιτόπιες επιθεωρήσεις (Chainoglou, 2017, σελ. 506).

Νόμος 3800/2009 (ΦΕΚ 162 Α'/04.09.2009) «Κύρωση του Διακανονισμού μεταξύ της Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας της Ελληνικής Αστυνομίας εκ μέρους της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Κέντρου Ελέγχου Τρομοκρατών των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής εκ μέρους της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής για την ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τρομοκρατικές πράξεις και της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την ενίσχυση της συνεργασίας για την πρόληψη και καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος».

Νόμος 3932/2011 «Σύσταση Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης». Σύμφωνα με τον συγκεκριμένο νόμο που τροποποίησε ορισμένες διατάξεις του Ν. 3691/2008, η Επιτροπή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας μετονομάστηκε σε Αρχή Έρευνας για την Καταπολέμηση της Νομιμοποίησης Εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, της Αντιτρομοκρατικής Χρηματοδότησης και της Έρευνας Πηγής Κεφαλαίων. Επιπλέον, η εντολή της αποκαλούμενης πλέον «Αρχής» διευρύνθηκε για τη λήψη και εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων για την πρόληψη και την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, ενώ οι διατάξεις του Ν. 3932/2011 εγγυώνται την επιχειρησιακή ανεξαρτησία της Επιτροπής (Chainoglou, 2017, σελ. 506).

Νόμος 4249/2014 «Αναδιοργάνωση της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση Υπηρεσιών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ρύθμιση λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας». Ο συγκεκριμένος νόμος προβλέπει την αναμόρφωση της Διεύθυνσης Συντονισμού Διαχείρισης Κρίσεων που θα εδρεύει στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη. Αυτή η διεύθυνση είναι πλέον μια ανεξάρτητη αρχή που σχεδιάζει και συντονίζει όλες τις επιχειρήσεις ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένων των αντιτρομοκρατικών, σε εθνικό επίπεδο. Όλες οι θεσμικές αλλαγές που γίνονται με τον Ν. 4249/2014 θα πρέπει ουσιαστικά να διευκολύνουν την αποθήκευση, την ανταλλαγή και την

επεξεργασία πληροφοριών και να ενισχύσουν τη συνεργασία μεταξύ της Ελληνικής Αστυνομίας και των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και υπηρεσιών (Chainoglou, 2017, σελ. 505).

Νόμος 4557/2018 «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (ενσωμάτωση της Οδηγίας 2015/849/ΕΕ) και άλλες διατάξεις». Βάσει του Νόμου 4557/2018 λειτουργεί η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, η οποία, μεταξύ άλλων, αποτελεί την εθνική μονάδα που δραστηριοποιείται στην καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας» (Υπουργείο Εξωτερικών, 2019).

Νόμος 4689/2020 (ΦΕΚ 103/Α/27-5-2020) «Ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών (ΕΕ) 2016/800, 2017/1371, 2017/541, 2016/1919, 2014/57/ΕΕ, κύρωση του Μνημονίου Διοικητικής Συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως της Κυπριακής Δημοκρατίας, τροποποιήσεις του ν. 3663/2008 (Α'99) προς εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1727 και άλλες διατάξεις». Στο άρθρο 37 προβλέπεται η πρόσβαση σε πληροφορίες, σχετικές με τρομοκρατικά εγκλήματα. Πιο συγκεκριμένα, στην παράγραφο 2 του εν λόγω άρθρου αναφέρεται ότι:

«Ο Εισαγγελέας, ο οποίος ορίζεται, εκάστοτε, ως επόπτης του έργου της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αττικής, στη δίωξη του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας, σύμφωνα με το άρθρο 14 του ν. 3387/2005 (Α' 224), όπως τροποποιήθηκε με το στ. δ' της παρ. 1 του άρθρου 109 του ν. 4055/2012 (Α' 51), και ως Πρόεδρος του Συμβουλίου Συντονισμού, Ανάλυσης και Ερευνών, για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 4 του ν. 2265/1994 (Α' 209), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του ν. 3424/2005 (Α' 305) και την παρ. 1 του άρθρου 54 του ν. 4249/2014 (Α' 73), ορίζεται ως εθνικός ανταποκριτής EUROJUST, για θέματα τρομοκρατίας, ο οποίος έχει πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες, που αφορούν ποινικές διώξεις και καταδίκες, από κάθε εισαγγελική και δικαστική αρχή της Ελληνικής Επικράτειας, για τρομοκρατικά εγκλήματα για τις οποίες ενημερώνεται και τις οποίες συγκεντρώνει».

Σύμφωνα με στοιχεία που παρατίθενται στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών, η Ελλάδα είναι από το 1991 «μέλος της Ειδικής Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης (Financial Action Task Force, FATF), ενός διακυβερνητικού οργάνου που σκοπό έχει την προώθηση πολιτικών μέσω συστάσεων (recommendations), οι οποίες στοχεύουν, μεταξύ άλλων, στην καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας» (Υπουργείο Εξωτερικών, 2019; Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2021). «Η Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης αποτελεί την εθνική μονάδα για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, και ελέγχου των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης συνεισφέροντας στην ασφάλεια και τη σταθερότητα της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής» (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2021).

Η αξιολόγηση της συμμόρφωσης της Ελλάδας με τις συστάσεις που εκδόθηκαν στο πλαίσιο της FATF πραγματοποιήθηκε το 2004 και το 2007. Τότε, η FATF ήταν μάλλον επικριτική για το θεσμικό μοντέλο που χρησιμοποιούσε η Ελλάδα, καθώς οι νομοθετικές προσπάθειες δεν αντιμετωπίστηκαν με ένα ισχυρό οργανωτικό σχήμα που θα μπορούσε να εγγυηθεί αποτελεσματικό σύστημα για την εφαρμογή, τη διερεύνηση και τη δίωξη υποθέσεων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στην Ελλάδα. Ωστόσο, οι νομοθετικές τροποποιήσεις από το 2007 έχουν πλέον βελτιώσει ή διορθώσει τις περισσότερες από τις ελλείψεις που εντόπισε η FATF. Τέλος, η Ελλάδα έχει επίσης ενισχύσει τη συνεργασία σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, έχοντας υπογράψει πλήθος διμερών και πολυμερών συμφωνιών αστυνομικής συνεργασίας, προβλέποντας, μεταξύ άλλων, συνεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Αυτή τη στιγμή υπάρχουν τουλάχιστον 20 διμερείς συμφωνίες αστυνομικής συνεργασίας με 20 χώρες, μεταξύ των οποίων το Ισραήλ, η Κίνα, το Πακιστάν, η Πολωνία, η Ρωσία, η Τουρκία, η Βουλγαρία. Παράλληλα, υπάρχει ισχυρή συνεργασία μεταξύ της Ελληνικής Αστυνομίας και της EUROPOL για την ανταλλαγή πληροφορήσης σχετικά με τη διασυνοριακή εγκληματικότητα και την τρομοκρατία και τον επιχειρησιακό συντονισμό. (Chainoglou, 2017, σελ. 501-502; Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2021).

Επιπλέον, ο Ελληνικός Ποινικός Κώδικας περιλαμβάνει το αδίκημα των «τρομοκρατικών ενεργειών» στο άρθρο 187Α αυτού. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ελλάδα έχει πλέον διεκδικήσει καθολική δικαιοδοσία για τρομοκρατικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με το άρθρο 187Α, οι

ελληνικές αρχές έχουν δικαιοδοσία να ερευνούν, να διώκουν και να δεσμεύουν τη δίκη οποιωνδήποτε αδικημάτων που σχετίζονται με τρομοκρατία που διαπράττονται στην Ελλάδα και από Έλληνες πολίτες στο εξωτερικό καθώς και οποιεσδήποτε σχετικές με τρομοκρατικές δραστηριότητες που διαπράττονται από αλλοδαπούς πολίτες στο εξωτερικό. Αυτή είναι μια θετική εξέλιξη που σηματοδοτεί μια απομάκρυνση από μια προηγούμενη πολιτική και ακαδημαϊκή συζήτηση σχετικά με το ουσιαστικό περιεχόμενο του εγκλήματος της τρομοκρατίας (π.χ. εάν συνιστούσε πολιτικό αδίκημα ή ποινικό αδίκημα). Ωστόσο, ορισμένοι ακαδημαϊκοί έχουν επισημάνει την ασάφεια των όρων στα συστατικά στοιχεία του εγκλήματος της τρομοκρατίας και τη σοβαρότητα των κυρώσεων που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 187Α, που ενδέχεται να εγείρουν ορισμένα ζητήματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο μέλλον (Chainoglou, 2017, σελ. 503). Επίσης, έχουν εκφραστεί ανησυχίες σχετικά με την ενδεχόμενη εφαρμογή του άρθρου 187Α σε περιπτώσεις διεθνούς τρομοκρατίας, κυρίως εξαιτίας της εισροής προσφύγων στην Ελλάδα, τις παράνομες διελύσεις των συνόρων από ξένους μαχητές και τις υποτιθέμενες ιστορίες για κατόχους πλαστών Σύριων διαβατηρίων που ταξίδεψαν στην ΕΕ μέσω Ελλάδας. Στον απόηχο των επιθέσεων στο Παρίσι το 2015, η ΕΕ ευθυγραμμίζει όλο και περισσότερο την αντιτρομοκρατική στρατηγική της με την αναδυόμενη συνέχεια μεταξύ της τρομοκρατίας, της παράνομης μετανάστευσης, των πολιτικών της ΕΕ για τους πρόσφυγες και των συνοριακών ελέγχων. Εάν η Ελλάδα απέχει από την επιβολή του άρθρου 187Α σε περιπτώσεις διεθνούς τρομοκρατίας, αυτό μπορεί να έχει αρνητικό αντίκτυπο στη συνολική αντιτρομοκρατική στρατηγική της ΕΕ που αποτελεί μέχρι σήμερα ένα συμπαγές μοντέλο προληπτικής δικαιοσύνης (Chainoglou, 2017, σελ. 504).

3.3 Ειδικές αντιτρομοκρατικές μονάδες

Στην Ελλάδα λειτουργούν δύο μονάδες που εντάσσονται στο πλαίσιο της αντιτρομοκρατίας: η Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα (Ε.Κ.Α.Μ.) και η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (Δ.Α.Ε.Ε.Β.), γνωστή ως Αντιτρομοκρατική Υπηρεσία.

3.3.1 Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα

Η ΕΚΑΜ αποτελεί επίλεκτη Ειδική Μονάδα της Ελληνικής Αστυνομίας, η οποία ανήκει στην Διεύθυνση Ειδικών Αστυνομικών Δυνάμεων (Δ.Ε.Α.Δ.) και εποπτεύεται από τον Υπαρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας. Ήδη από το 1978 δημιουργήθηκαν στην Ελληνική

Αστυνομία οι πρώτες αντιτρομοκρατικές μονάδες: η Μονάδα Ειδικών Αποστολών (ΜΕΑ) της Αστυνομίας Πόλεων, καθώς και το Τμήμα Ειδικών Αποστολών (ΤΕΙΔΑ) της Ελληνικής Χωροφυλακής. Έπειτα από τη συγχώνευση της Ελληνικής Χωροφυλακής και της Αστυνομίας Πόλεων το 1984, συγχωνεύθηκαν επίσης οι δύο αντιτρομοκρατικές μονάδες υπό την ονομασία Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα (Ελληνική Αστυνομία, 2021).

Βασική αποστολή της εν λόγω ομάδας είναι η «αποτελεσματική αντιμετώπιση σοβαρών και εξαιρετικά επικίνδυνων καταστάσεων (όπως τρομοκρατικές ενέργειες, πειρατείες σε μέσα μεταφοράς, απαγωγές ομήρων, συλλήψεις επικίνδυνων κακοποιών, αντιμετώπιση οχρωμένων προσώπων, προστασία σε πρόσωπα υψηλής επικινδυνότητας κ.λπ.), καθώς και την επέμβαση σε επικίνδυνες περιοχές που έχουν σκόπιμα μολυνθεί από χημικούς ή βιολογικούς παράγοντες ή έχουν ρυπανθεί από ραδιολογικές ή πυρηνικές ουσίες [...] Η Μονάδα πραγματοποιεί επιχειρήσεις σε όλη την ελληνική επικράτεια, ενώ, σύμφωνα με το σχετικό θεσμικό πλαίσιο, είναι δυνατή η μετάβασή της στο εξωτερικό για την υποστήριξη αστυνομικών επιχειρήσεων επέμβασης ή την παροχή βοήθειας σε μεγάλες καταστροφές» (Ελληνική Αστυνομία, 2021).

Η ομάδα αποτελείται από εθελοντές αστυνομικούς που λαμβάνουν εξειδικευμένη τρίμηνη εκπαίδευση, με ειδικότητες που περιλαμβάνουν: άνδρες ομάδων εφόδου, ελεύθεροι σκοπευτές, ειδικοί παραβιάσεων (θυρών, τοίχων, κ.λπ.), αλεξιπτωτιστές, βατραχάνθρωποι, αναρριχητές – καταρριχητές, χιονοδρόμοι, νοσοκόμοι πεδίου μάχης. Όσον αφορά στον εξοπλισμό της ομάδας περιλαμβάνονται: Οχήματα (ταχυκίνητα JEEP, μοτοσικλέτες, φορτηγά, λεωφορεία, αυτοκινούμενες σκάλες, κ.λπ.), Φουσκωτά ταχύπλοα σκάφη, Υλικά αναρρίχησης – καταρρίχησης διαφόρων τύπων, Συλλογές Fast Rope για όλα τα ελικόπτερα, Ειδικά υλικά παραβιάσεως θυρών (υδραυλικά συστήματα, κοριοί, κ.λπ.), Τυποποιημένα εκρηκτικά γεμίσματα, Ενδοσκοπία, Κάμερες θερμικής απεικόνισης, Συσκευές υπέρυθρης παρατήρησης, Χειροβομβίδες κρότου – λάμψεως, Χημικές ουσίες, καπνογόνες ουσίες, κ.λπ. (Ελληνική Αστυνομία, 2021).

Σημαντική ήταν η συνεισφορά της εν λόγω μονάδας στη σύλληψη και στις μεταγωγές μελών της 17ης Νοέμβρη, του Ε.Λ.Α, καθώς και στην εξάρθρωση άλλων τρομοκρατικών οργανώσεων στην Ελλάδα. Επίσης, τον Μάρτιο του 2003 αντιμετώπισε αποτελεσματικά αεροπειρατεία που εκδηλώθηκε σε αεροσκάφος τύπου Airbus A-130, που εκτελούσε την πτήση TK 160 από Κωνσταντινούπολη για Άγκυρα και προσγειώθηκε στον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος». Εκτός των ανωτέρω, η ΕΚΑΜ είναι παρούσα

σε παγκόσμια γεγονότα και διοργανώσεις για την προστασία αξιωματούχων υψηλής επικινδυνότητας. Άλλωστε, η ΕΚΑΜ συνεργάζεται τόσο με αντίστοιχες εθνικές ομάδες (Ειδικές Μονάδες των Ελληνικών Σωμάτων Ασφάλειας και Ειδικές Μονάδες των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων), όσο και με αντίστοιχες ομάδες του εξωτερικού (New Scotland Yard / SO19, G.E.O. Spain, R.A.I.D. France, S.E.K. Berlin Germany, Cobra Austria, F.B.I./ Hostage Rescue Team , U.S. Marshals / Special Operation Group, U.S. Army Special Forces). Αποτελεί και μέλος του δικτύου ATLAS, που είναι το δίκτυο των ειδικών δυνάμεων των εθνικών αστυνομιών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ελληνική Αστυνομία, 2021).

3.3.2 Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας

Η ΔΑΕΕΒ ιδρύθηκε με το Π.Δ. 14/2001 (ΦΕΚ 12/Α /31-1-2001) «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας». Η ΔΑΕΕΒ «έχει ως αποστολή την αντιμετώπιση Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (τρομοκρατικών ενεργειών)», σύμφωνα με το άρθρο 29 του ΠΔ 14/2001. Η εν λόγω υπηρεσία «υπάγεται απευθείας στον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας και έχει εδαφική αρμοδιότητα σε όλη την επικράτεια της χώρας». Στην ιστορία της ΔΑΕΕΒ σημαντικές υπήρξαν οι στιγμές της εξάρθρωσης των τρομοκρατικών οργανώσεων 17 Νοέμβρη, Ε.Λ.Α., Επαναστατικός Αγώνας και οι συλλήψεις μελών της "Συνωμοσίας Πυρήνων της Φωτιάς" (Ελληνική Αστυνομία, 2021α).

Σύμφωνα με το ΠΔ 14/2001 η ΔΑΕΕΒ συγκροτούνταν αρχικά από έξι τμήματα: Τμήμα Συντονισμού, Τμήμα Εξακριβώσεων, Τμήμα Ερευνών, Τμήμα Επιχειρήσεων, Τμήμα Πληροφοριών, Τμήμα Εσωτερικών Λειτουργιών. Εν συνεχεία, υπήρξε αναθεώρηση με το Π.Δ. 178/2014 (ΦΕΚ 281/Α/31-12-2014), βάσει του οποίου η εν λόγω υπηρεσία αποτελείται από τα εξής έξι τμήματα: Τμήμα Αντιμετώπισης Εσωτερικής Τρομοκρατίας, Τμήμα Αντιμετώπισης Διεθνούς Τρομοκρατίας, Τμήμα Προστασίας Κράτους και Πολιτεύματος, Τμήμα Επιχειρήσεων και Ειδικών Ελέγχων, Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης, Τμήμα Διαχείρισης Τεχνικών και Διαδικτυακών Πληροφοριών. Στον πιο κάτω πίνακα απεικονίζονται οι αρμοδιότητες κάθε τμήματος, βάσει του άρθρου 29 του αναθεωρημένου Προεδρικού Διατάγματος.

Πίνακας 3.1 Αρμοδιότητες ΔΑΕΕΒ

Τμήμα	Αρμοδιότητες
<p>Τμήμα Αντιμετώπισης Εσωτερικής Τρομοκρατίας</p>	<p>Είναι αρμόδιο για την αναζήτηση, συλλογή, επεξεργασία και αξιοποίηση πληροφοριών για εγκληματικές δραστηριότητες ημεδαπών και αλλοδαπών ατόμων και κυρίως οργανωμένων ομάδων, καθώς και για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων αυτών, με σκοπό την πρόληψη και καταστολή τρομοκρατικών ενεργειών που στρέφονται κατά της ασφάλειας του κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος, ως και κατά προσώπων ή πραγμάτων και πράξεων που εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 187Α του Ποινικού Κώδικα. Επίσης, το Τμήμα αυτό είναι αρμόδιο και για τις ως άνω δραστηριότητες που στρέφονται κατά προσώπων και πραγμάτων άλλης χώρας.</p>
<p>Τμήμα Αντιμετώπισης Διεθνούς Τρομοκρατίας</p>	<p>Είναι αρμόδιο για την αναζήτηση, συλλογή, επεξεργασία και αξιοποίηση πληροφοριών για εγκληματικές δραστηριότητες ημεδαπών και αλλοδαπών ατόμων που διαβιούν ή διαμένουν προσωρινά στη Χώρα και κυρίως οργανωμένων ομάδων, καθώς και για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων αυτών και των σχέσεων τους με άλλα άτομα ή οργανωμένες ομάδες στο εξωτερικό, με σκοπό την πρόληψη και καταστολή τρομοκρατικών ενεργειών που στρέφονται γενικά κατά της ασφάλειας του κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος, ως και κατά προσώπων ή πραγμάτων και πράξεων</p>

	<p>που εμπíπτουν στις διατάξεις του άρθρου 187Α του Ποινικού Κώδικα. Επίσης, το Τμήμα αυτό είναι αρμόδιο και για τις δραστηριότητες των ως άνω ατόμων ή ομάδων που στρέφονται κατά προσώπων και πραγμάτων της χώρας τους ή άλλης χώρας, καθώς και για την εξασφάλιση της ανταλλαγής πληροφοριών στο πλαίσιο της Αστυνομικής Ομάδας Εργασίας για την Τρομοκρατία (PWGT).</p>
<p>Τμήμα Προστασίας Κράτους και Πολιτεύματος</p>	<p>Είναι αρμόδιο για τη συλλογή, επεξεργασία και αξιοποίηση πληροφοριών για εγκληματικές δραστηριότητες ή ενέργειες ατόμων ή οργανωμένων ομάδων, που στρέφονται με τη χρήση βίας ή εξτρεμιστικών εγκληματικών ενεργειών κατά της ασφάλειας του Κράτους και του Δημοκρατικού Πολιτεύματος, ως και κατά προσώπων ή πραγμάτων. Επιπλέον, προβαίνει στη μελέτη των μέσων και μεθόδων της παράνομης δράσης των ανωτέρω ατόμων ή ομάδων και των τυχόν οργανώσεών τους, καθώς και σοβαρών εθνικών, κοινωνικών ή πολιτιστικών ζητημάτων και σχεδιάζει τα απαραίτητα μέτρα για την αντιμετώπισή τους.</p>
<p>Τμήμα Επιχειρήσεων και Ειδικών Ελέγχων</p>	<p>Είναι αρμόδιο για τα εξής:</p> <p>α. τη μέριμνα για τη λειτουργία Κέντρου Επιχειρήσεων, σε 24ωρη βάση, την εξασφάλιση της διαρκούς επικοινωνίας της Διεύθυνσης με το προσωπικό της και την ευθύνη για την ασφάλεια των εγκαταστάσεων της Υπηρεσίας,</p> <p>β. την τήρηση των μνημονίων και σχεδίων της</p>

Διεύθυνσης και την εκδήλωση των απαραίτητων ενεργειών, όταν συντρέχει περίπτωση και μέχρι να επιληφθούν τα καθ' ύλην αρμόδια όργανα και υπηρεσίες. Ειδικότερα, σε περίπτωση εκδήλωσης τρομοκρατικής ενέργειας ή όταν διαταχθεί από τον Διευθυντή της Διεύθυνσης Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας, το Τμήμα αυτό, βάσει των οικείων σχεδίων, ενεργεί ως ακολούθως: 1. μεριμνά για την άμεση κινητοποίηση του προσωπικού και των μέσων των Τμημάτων της Διεύθυνσης, με σκοπό την έγκαιρη και αποτελεσματική επέμβασή τους σε συμβάντα της αρμοδιότητάς της, 2. καθοδηγεί, κατευθύνει και συντονίζει τη δράση των Τμημάτων και του προσωπικού της Διεύθυνσης και την κίνηση των οχημάτων αυτής, εξασφαλίζει την ομαλή επικοινωνία αυτών με το Κέντρο Επιχειρήσεων και διαβιβάζει τις αναγκαίες διαταγές και οδηγίες, 3. ενημερώνει αμέσως το Διευθυντή της Διεύθυνσης και τις αρμόδιες υπηρεσίες, ζητεί τη συνδρομή της Ειδικής Κατασταλτικής Αντιτρομοκρατικής Μονάδας (Ε.Κ.Α.Μ.) και αναφέρει την εκδήλωση τρομοκρατικής ή εξτρεμιστικής εγκληματικής ενέργειας ή την εξέλιξη των επιχειρήσεων προς αντιμετώπισή τους, 4. εξασφαλίζει τη συνεργασία και αποτελεί το σύνδεσμο επικοινωνίας της Διεύθυνσης με τις λοιπές εμπλεκόμενες αστυνομικές Υπηρεσίες και τα κέντρα επιχειρήσεων άλλων αστυνομικών Υπηρεσιών ή φορέων, με σκοπό το συντονισμό των ενεργειών, την παροχή συνδρομής και την επιτυχή διεξαγωγή των επιχειρήσεων, 5. εκτελεί κάθε άλλη αποστολή που του ανατίθεται από το

	<p>Διευθυντή της Διεύθυνσης. γ. το σχεδιασμό και την εκτέλεση ιδιαίτερα δύσκολων και επικίνδυνων αποστολών, επιχειρήσεων και μεταγωγών, στο πλαίσιο της αποστολής της Διεύθυνσης και εφόσον αυτές δεν εντάσσονται στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της Ε.Κ.Α.Μ.</p>
<p>Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης</p>	<p>Είναι αρμόδιο για το χειρισμό θεμάτων προσωπικού, τη διαχείριση του χρηματικού και υλικού, την εξασφάλιση της γραμματειακής εξυπηρέτησης και της εσωτερικής λειτουργίας της Διεύθυνσης, την τήρηση του αρχείου, τη διεκπεραίωση αιτημάτων διοικητικής φύσεως και την ενημέρωση του προσωπικού της Διεύθυνσης σχετικά με τη διάταξη της υπηρεσίας. Επιπλέον, είναι αρμόδιο για τη συντήρηση και διαχείριση των πάσης φύσεως υλικών και τεχνικών μέσων της Διεύθυνσης και τη λειτουργία των τηλεπικοινωνιακών της μέσων.</p>
<p>Τμήμα Διαχείρισης Τεχνικών και Διαδικτυακών Πληροφοριών</p>	<p>Είναι αρμόδιο για:</p> <ol style="list-style-type: none"> α. τη συγκέντρωση, επεξεργασία, σύνθεση, ανάλυση, αξιολόγηση και κατάλληλη επιχειρησιακή αξιοποίηση του πληροφοριακού υλικού, που αφορά τη δράση των υπαίτιων διάπραξης εγκληματικών ενεργειών αρμοδιότητας της Διεύθυνσης, βάσει των αναφορών των Υπηρεσιών, β. την επεξεργασία και αξιολόγηση των στατιστικών στοιχείων, την ανάλυση των αιτιών και την πρόβλεψη αναφορικά με τις τάσεις της

	<p>εγκληματικότητας των τρομοκρατικών ομάδων και την εισήγηση λειτουργικού και στρατηγικού σχεδιασμού σε ότι αφορά την πρόληψη και καταστολή των ενεργειών τους,</p> <p>γ. τη μηχανογράφηση, την ενημέρωση, την τήρηση και ευρετηρίαση των αρχείων, την αρχειοθέτηση των πληροφοριακών εγγράφων, καθώς και τον εφοδιασμό των Τμημάτων της Διεύθυνσης με τα έγγραφα αυτά, καθώς και την εκκαθάριση των αρχείων, την καταστροφή των εγγράφων και τη θεματική αναδιάταξη και ενοποίηση των φακέλων</p> <p>δ. την παροχή οδηγιών στις Υπηρεσίες της Διεύθυνσης για την εφαρμογή της νομοθεσίας.</p>
--	---

Μία από τις επικρίσεις για τη συγκεκριμένη διεύθυνση είναι ότι παρά το ιστορικό της στη συλλογή πληροφοριών, δεν έχει ικανότητα να χρησιμοποιήσει τον όγκο των δεδομένων που συλλέγει και να μοιραστεί αυτές τις πληροφορίες με άλλες υπηρεσίες της ελληνικής αστυνομίας και του Λιμενικού Σώματος (Chainoglou, 2017, σελ. 505).

3.3.3 Υποστηρικτική Ομάδα Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών Απειλών και Συμβάντων

Σύμφωνα με απόφαση του Υφυπουργού Προστασίας του Πολίτη αρ. 3265 (ΦΕΚ Β 1754/07.05.2020), η Ελλάδα προχώρησε στη συγκρότηση Υποστηρικτικής Ομάδας Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών Απειλών και Συμβάντων στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας. «Η Υποστηρικτική Ομάδα, η οποία συστήθηκε λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία που αποκτήθηκε κατά την διάρκεια των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, υπάγεται στο Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας και αποτελεί επιτελικό συμβουλευτικό όργανο που υποστηρίζει σε τακτικό, επιχειρησιακό και πολιτικό επίπεδο τις δυνάμεις και τα όργανα Πολιτικής Προστασίας για την διαχείριση συμβάντων ή απειλών που οφείλονται είτε σε ατύχημα είτε είναι αποτέλεσμα τρομοκρατικής

ενέργειας και μπορούν να προκαλέσουν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης. Η ομάδα στελεχώνεται από υπαλλήλους με κατάλληλη επιστημονική γνώση και εξειδίκευση, της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, των Υπουργείων Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δ.Ε., Υγείας και Κ.Α. και Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, του Γενικού Χημείου του Κράτους, της Ελληνικής Επιτροπής Ατομικής Ενέργειας, της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας, του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας, της Ελληνικής Αστυνομίας, του Πυροσβεστικού Σώματος και του Λιμενικού Σώματος» (Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, 2021).

Ήδη από το 2006 και με τον Νόμο 3941/2006 «Ρυθμίσεις θεμάτων Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης και λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (ΦΕΚ 207/Α/2-10-2006) στο άρθρο 15 αναφερόταν ότι «Στη Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας συνιστάται και λειτουργεί ομάδα με διακριτικό τίτλο «Υποστηρικτική Ομάδα Διαχείρισης ΧΒΡΠ Απειλών και Συμβάντων», η οποία υπάγεται απευθείας στον Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας. Η Υποστηρικτική Ομάδα Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών Απειλών και Συμβάντων αποτελεί Επιτελικό Συμβουλευτικό Όργανο, το οποίο υποστηρίζει σε επίπεδο τακτικό, επιχειρησιακό και πολιτικό τις αρμόδιες δυνάμεις και όργανα πολιτικής προστασίας με την παροχή εξειδικευμένης τεχνογνωσίας και επιστημονικών πληροφοριών για τη διαχείριση χημικών, βιολογικών, ραδιολογικών και πυρηνικών απειλών και συμβάντων» (Ν. 3941/2006).

3.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Αρκετά είναι τα συμπεράσματα που εξάγονται από τα όσα παρουσιάστηκαν σε αυτό το κεφάλαιο. Το πρώτο είναι πως η τρομοκρατία στην Ελλάδα αποτελεί ένα εγχώριο φαινόμενο που δημιουργήθηκε έπειτα από την πρώτη του δικτατορικού καθεστώτος, ορμώμενο κυρίως από την αριστερή και αντικρατική ιδεολογία. Παρά την εμφάνιση αρκετών Μουσουλμάνων στη χώρα, που έχουν συνδεθεί στην επίσημη πολιτική ρητορική με την τρομοκρατία, τη διέλευση τρομοκρατών από τη χώρα, αλλά και τις ενδείξεις για υποστήριξη της χώρας σε τρομοκρατικές οργανώσεις, η Ελλάδα δεν έχει αποτελέσει τόπο εκδήλωσης ισλαμικών τρομοκρατικών επιθέσεων. Οι στόχοι των τρομοκρατικών οργανώσεων στην Ελλάδα ήταν κυρίως πολιτικοί και αφορούσαν τόσο την ασκούμενη από το κράτος πολιτική και εξουσία, όσο και την παρέμβαση των ξένων δυνάμεων (π.χ. NATO) στην ελληνική πολιτική σκηνή. Το δεύτερο είναι πως, η για μεγάλο χρονικό διάστημα δράση των τρομοκρατικών οργανώσεων

στην Ελλάδα οφείλεται σε ποικίλους λόγους, όπως για παράδειγμα απουσία πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης για τον ορισμό της τρομοκρατίας, η υποτίμηση από μέρους των πολιτικών ελίτ της σοβαρότητας της τρομοκρατικής απειλής, η έλλειψη συντονισμού μεταξύ κυβέρνησης, αστυνομίας και δικαιοσύνης, οι συνεχείς αλλαγές στις ηγετικές δομές. Το επόμενο συμπέρασμα αφορά το ότι από το 2001 και έπειτα η Ελλάδα αποφασίζει να δράσει εναντίον της τρομοκρατίας. Η αλλαγή σκέψης οφείλεται στη νέα πολιτική ηγεσία που αποφάσισε να εκσυγχρονίσει το κράτος, στα γεγονότα της 9/11, αλλά και στις ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια της διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων. Στη βάση αυτής της αλλαγής σκέψης, η Ελλάδα προχώρησε στην επικύρωση ευρωπαϊκών και διεθνών κανονισμών και συμβάσεων, αλλά και στη θέσπιση αντίστοιχης εθνικής νομοθεσίας. Επίσης, έχει προβεί και στη δημιουργία αντιτρομοκρατικών μονάδων [Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα (Ε.Κ.Α.Μ.), Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (Δ.Α.Ε.Ε.Β.), Υποστηρικτική Ομάδα Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών και Πυρηνικών Απειλών και Συμβάντων].

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

4.1 Συμπεράσματα

Από την ανάλυση που προηγήθηκε διαπιστώθηκε ως έως και τη δεκαετία του 1990 η τρομοκρατία δε θεωρείτο από τις ελληνικές αρχές ως ζήτημα ασφαλείας. Οι ελληνικές τρομοκρατικές οργανώσεις επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό από ριζοσπαστικές αριστερές και αναρχικές ιδεολογίες που θεωρούν τους εαυτούς τους ως αντικομφορμιστικούς πολιτικούς σχηματισμούς. Υπό αυτό το πρίσμα, οι τρομοκρατικές επιθέσεις θεωρήθηκαν μάλλον ως μεμονωμένα γεγονότα μεμονωμένων ομάδων. Η έλλειψη πολιτικής συναίνεσης σχετικά με τον ορισμό της τρομοκρατίας και τη φύση των τρομοκρατικών ομάδων, η υποβάθμιση του ζητήματος της τρομοκρατίας υπό το πρίσμα ότι πρόκειται για μεμονωμένες ενέργειες, αποτέλεσαν δύο βασικούς λόγους για τους οποίους η ελληνική πολιτεία δεν έλαβε ουσιαστικά μέτρα καταπολέμησης της τρομοκρατίας.

Τη δεκαετία του 1990 αρχίζει στην Ελλάδα το ζήτημα της τρομοκρατίας να πολιτικοποιείται, με σημαντική υστέρηση σε σύγκριση με άλλες χώρες της Ευρώπης (περίπου δύο δεκαετίες), χωρίς όμως και πάλι να τίθεται ουσιαστικά ως ζήτημα ασφαλείας. Τη διετία 1999-2001 αρχίζει επί της ουσίας να λαμβάνει χώρα η ‘securitization’ της τρομοκρατίας στην Ελλάδα. Η επιρροή των ευρωπαϊκών κανόνων και των πιέσεων για αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, οι αλλαγές στην ελληνική πολιτική σκέψη περί της ασφάλειας στη βάση και του εκσυγχρονισμού και ευρωπαϊκού προσανατολισμού της χώρας, η πίεση από τους επερχόμενους Ολυμπιακούς Αγώνες και η αυξημένη ανησυχία για τη διεθνή τρομοκρατία λόγω των γεγονότων της 9/11 ώθησαν τις ελληνικές πολιτικές ελίτ να θέσουν την τρομοκρατία από το 2001 και έπειτα ως την ύψιστη προτεραιότητα της χώρας, αποτελώντας πλέον ζήτημα ασφαλείας.

Μέχρι το τέλος του 2000, η Ελλάδα είχε υπογράψει και τις δώδεκα αντιτρομοκρατικές συμβάσεις του ΟΗΕ και είχε επικυρώσει δέκα από αυτές. Επιδίωξε επίσης στενότερη βρετανική και αμερικανική συνεργασία για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Εκτός των ανωτέρω, από το 2001 και έπειτα η Ελλάδα έχει υπογράψει και κυρώσει ευρωπαϊκές συμβάσεις. Στη βάση των ανωτέρω, η Ελλάδα έχει προχωρήσει από το 2001 και έπειτα στη θέσπιση αρκετών Π.Δ. και Νόμων στο πλαίσιο δημιουργίας και αναβάθμισης της αντιτρομοκρατικής της πολιτικής. Έτσι, το αντιτρομοκρατικό προφίλ της Ελλάδας έχει

βελτιωθεί σημαντικά από το 2000 και ως εκ τούτου η χώρα έχει πλέον περισσότερες πιθανότητες για την πρόληψη και την καταστολή νέων μορφών τρομοκρατίας.

Αυτό που αξίζει να σημειωθεί, όμως, είναι ότι η Ελλάδα βασίστηκε περισσότερο στην αναδιαμόρφωση του νομοθετικού της πλαισίου, με ελάχιστες παρεμβάσεις επενδύσεων σε αντιτρομοκρατική υποδομή. Η οικονομική κρίση του 2010 μπορεί να οφείλεται εν μέρει για αυτήν την έλλειψη επενδύσεων σε περισσότερους πόρους. Η έλλειψη σημαντικών τρομοκρατικών επιθέσεων στην Ελλάδα (όπως για παράδειγμα σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις ή στις ΗΠΑ) ενδεχομένως να αποτελεί έναν ακόμη λόγο. Ως αποτέλεσμα, μπορεί να υποστηριχθεί ότι η αντιτρομοκρατική πολιτική της Ελλάδας βασίζεται περισσότερο σε ένα ευρύ φάσμα νομοθετικών ρυθμίσεων και συνεργασίας με ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς.

Εκτός της διαμόρφωσης του νομοθετικού πλαισίου, όμως, απαραίτητη για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση της τρομοκρατίας είναι η δημιουργία ενός συνολικού σχεδίου για την πρόληψη τρομοκρατικών επιθέσεων και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Το συγκεκριμένο σχέδιο μπορεί να βασίζεται σε διεθνείς πρακτικές και σε πρακτικές που αναφέρονται στη διεθνή βιβλιογραφία. Το ζήτημα αυτό εξετάζεται στην επόμενη ενότητα.

4.2 Προτάσεις πρακτικής εφαρμογής

Σύμφωνα με τον Hewitt (1984, σελ. 35, 45, 47, 61), οι πιο συνηθισμένες και επιτυχημένες πολιτικές που εφαρμόζονται στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας εντάσσονται στις ακόλουθες έξι κατηγορίες

- **Κατάπαυση του πυρός και διαπραγματεύσεις με τους τρομοκράτες:** η συγκεκριμένη πολιτική μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο πλαίσιο μίας δημοκρατικής κοινωνίας. Ο πρώτος λόγος είναι ότι η ηθική μιας δημοκρατικής κοινωνίας προτιμά να επιλύει τις συγκρούσεις μέσω διαπραγματεύσεων παρά με τη χρήση βίας. Ο δεύτερος είναι ότι οι αρχηγοί μιας τρομοκρατικής ομάδας είναι εκείνοι που μπορούν να σταματήσουν τις τρομοκρατικές δραστηριότητες μόνο με μια απλή εντολή. Ο τρίτος είναι ότι τα αποτελέσματα των διαπραγματεύσεων είναι μια κατάπαυση του πυρός και μια εκεχειρία, και αυτά τα γεγονότα είναι επίσης επιθυμητά από την κοινωνία. Επιπλέον, το αποτέλεσμα μιας κατάπαυσης του πυρός είναι συνήθως μια μείωση του επιπέδου βίας. Ωστόσο, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι διαπραγματεύσεις μεταξύ κυβερνήσεων και τρομοκρατών πολύ σπάνια οδηγούν σε επίλυση συγκρούσεων, δεδομένου οι απαιτήσεις των τρομοκρατών είναι εξαιρετικά ριζοσπαστικές, χωρίς περιθώρια για συμβιβασμούς. Επομένως, οι διαπραγματεύσεις με τους τρομοκράτες

είναι μια βραχυπρόθεσμη πολιτική με εξαιρετικά λίγες πιθανότητες επίλυσης της τρομοκρατικής απειλής.

- Βελτίωση των οικονομικών συνθηκών: οι οικονομικές συνθήκες είναι ένας εξαιρετικά σημαντικός παράγοντας που καθορίζει το μέγεθος της κοινωνικής σύγκρουσης. Υπό αυτό το πρίσμα, θεωρείται ότι η τρομοκρατία ανθεί σε περιπτώσεις χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει πάντοτε.

- Μεταρρυθμίσεις: εκτός των οικονομικών συνθηκών, η βία είναι αποτέλεσμα λαϊκών διαμαρτυριών και η άρση αυτών μέσω μεταρρυθμίσεων μπορεί να μειώσει τη βία. Ωστόσο, πρόκειται για μία μακροπρόθεσμη πολιτική.

- Συλλογικές τιμωρίες: αυτή η μέθοδος έχει χρησιμοποιηθεί στο παρελθόν και υπάρχουν ενδείξεις ότι μπορεί να μειώσει το επίπεδο βίας μόνο για τη συγκεκριμένη περιοχή και μόνο την πρώτη φορά που εφαρμόζεται μια τέτοια πολιτική. Ένα άλλο χαρακτηριστικό αυτής της πολιτικής είναι ότι τελικά η βία μπορεί να μεταφερθεί σε μία άλλη περιοχή, με αποτέλεσμα να μη μειώνεται εν τέλει.

- Εξουσίες έκτακτης ανάγκης και αντιτρομοκρατική νομοθεσία: η τρομοκρατία μπορεί να εμφανιστεί σε δημοκρατικά και αυταρχικά καθεστώτα. Τα δημοκρατικά κράτη αντιμετωπίζουν το δίλημμα ότι οι δυνάμεις, που έχουν την ικανότητα να νικήσουν την τρομοκρατία, είναι σχεδόν οι ίδιες που είναι κεντρικές για την ύπαρξη των μη δημοκρατικών καθεστώτων. Μέτρα που λαμβάνει μια δημοκρατική κοινωνία σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι: α) ο έλεγχος της κατοχής όπλων, β) η απαίτηση από τους πολίτες να φέρουν τα δελτία ταυτότητάς τους, γ) ενίσχυση των δυνάμεων ασφαλείας για σύλληψη και έρευνα χωρίς να ασκηθούν κατηγορίες, δ) επιβολή απαγόρευσης κυκλοφορίας, ε) καθιέρωση ειδικών δικαστηρίων και διαδικασίες για τη δίκη όσων κατηγορούνται για τρομοκρατικά αδικήματα. Τέτοιοι αντιτρομοκρατικοί νόμοι επιβάλλουν συχνά αυστηρές ποινές σε όσους καταδικάζονται για τρομοκρατικά αδικήματα για να αποτρέψουν και να περιορίσουν βασικά πολιτικά δικαιώματα, όπως η ελευθερία του λόγου και το δικαίωμα του συνέρχεσθαι. Η επιβολή εξουσιών έκτακτης ανάγκης τουλάχιστον, δείχνει ότι το κράτος έχει αναγνωρίσει τη σοβαρότητα της κατάστασης και είναι αποφασισμένο να αντιδράσει. Με την ίδια έννοια, ο τερματισμός αυτών των μέτρων υποδηλώνει ότι το κράτος ελέγχει επιτέλους την κατάσταση και δεν απαιτείται περαιτέρω κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Το πιο σημαντικό ερώτημα σχετικά με μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης σχετίζεται με το αν είναι απαραίτητη, καθώς και

τη χρήση αυτών των εξουσιών και τον αντίκτυπό τους στη δημοκρατία όταν τελειώσει η κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

- Χρήση δυνάμεων ασφαλείας: ο σημαντικός ρόλος που διαδραματίζουν οι δυνάμεις ασφαλείας καταδεικνύεται από τις προσπάθειες που γίνονται για αύξηση των δυνατοτήτων τους, αύξηση του αριθμού τους, βελτίωση της ειδικής εκπαίδευσης και του ειδικού εξοπλισμού τους και για αναδιοργάνωση των δομών τους. Ωστόσο, οι πιο συνηθισμένες τακτικές των δυνάμεων ασφαλείας, οι περιπολίες και οι μαζικές έρευνες, έχουν εν τέλει αρνητική επίπτωση, καθώς μπορεί να υποκινήσουν περαιτέρω την τρομοκρατική βία.

Από τη δεκαετία του 1980, όμως, η φύση της τρομοκρατίας, η δομή των τρομοκρατικών οργανώσεων, αλλά και η λειτουργία των τρομοκρατικών ομάδων έχει μεταβληθεί. Ως εκ τούτου, νέες πολιτικές έχουν προταθεί, ιδίως στον απόηχο των τρομοκρατικών επιθέσεων της 9/11. Ανατρέχοντας στην αντιτρομοκρατική βιβλιογραφία μπορούν να εντοπιστούν οι ακόλουθες δραστηριότητες που μπορούν να συμβάλουν στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας (Windsor, 2003, σελ. 47; Pillar, 2004, σελ. 106; van Dongen, 2009, σελ. 14):

- Συγκράτηση στη χρήση βίας από μέρους της πολιτείας: Τα κράτη θα πρέπει να προσέχουν ώστε να μην κλιμακώνεται η βία άσκοπα, ούτως ώστε να αποφεύγονται περιστατικά δημιουργίας τρομοκρατικών οργανώσεων και χρήσης τρομοκρατικής βίας ως αποτέλεσμα της κρατικής βίας και καταστολής. Στο πλαίσιο αυτό οι κυβερνήσεις θα πρέπει να καταστήσουν σαφές ότι οι μη βίαιοι τρόποι επίτευξης πολιτικών στόχων έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας, επιτυγχάνοντας κοινωνική συναίνεση.

- Διατήρηση ελέγχου και εφαρμογή νομοθεσίας: Η τρομοκρατία είναι ένας τρόπος υπονόμευσης της κρατικής εξουσίας, επομένως είναι πολύ σημαντικό το κράτος να διατηρεί τον έλεγχο, ειδικά όταν πρόκειται για την παροχή ασφάλειας στους πολίτες του. Ένας αποτελεσματικός μηχανισμός επιβολής του νόμου που καταφέρνει να συλλάβει και να δικάσει δράστες τρομοκρατικών επιθέσεων μπορεί να επικοινωνήσει ένα σαφές μήνυμα στους τρομοκράτες, στους υποστηρικτές αυτών, αλλά και στο σύνολο της κοινωνίας.

- Συλλογή πληροφοριών: Είναι σημαντικό το κράτος να αποκτήσει τις πληροφορίες για να προβλέψει την επόμενη κίνηση των τρομοκρατών, να αποτρέψει τις συνωμοσίες τους και να αξιολογεί την επίδραση της αντιτρομοκρατικής του πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό σημαντική είναι η χρήση των κατάλληλων εργαλείων (π.χ. τεχνολογίες πληροφορίας και επικοινωνίας, ανάλυση μεγάλων δεδομένων, τεχνητή νοημοσύνη) για τη συλλογή και

διαχείριση των πληροφοριών, αλλά και τη διάδοση των απαραίτητων πληροφοριών στα κατάλληλα ενδιαφερόμενα μέρη.

- Διεθνής συνεργασία: Καθώς πολλές τρομοκρατικές επιθέσεις σχεδιάζονται σε και χρηματοδοτούνται από χώρες διαφορετικές από εκείνες όπου εκτελούνται, τα κράτη χρειάζονται τη διεθνή συνεργασία προκειμένου να περιορίσουν τους απαραίτητους πόρους για την εκτέλεση των τρομοκρατικών επιθέσεων.

Μία αρκετά διαφορετική και ριζοσπαστική πολιτική προτείνεται από τον van Dongen (2009, σελ. 12): πρόγραμμα κοινωνικής επανένταξης τρομοκρατών. Ένα επιτυχημένο πρόγραμμα κοινωνικής επανένταξης θα πρόσφερε στα άτομα τρομοκρατικών οργανώσεων την ευκαιρία να αποχωρήσουν από την οργάνωση, με αποτέλεσμα την αποδυνάμωσή της και τη δυσπιστία μεταξύ των μελών της. Το εν λόγω πρόγραμμα τονίζεται ότι θα είναι επιτυχές μόνο υπό την προϋπόθεση της αποτελεσματικής εφαρμογής της κατάλληλης νομοθεσίας, αλλά και την τροποποίηση της νομοθεσίας ώστε να καταστήσει αυτήν την πολιτική ως ελκυστική.

Το στρατηγικό σχέδιο των ΗΠΑ βασίζεται σε τέσσερις κύριους τομείς (Department Of Homeland Security, 2019): α) κατανόηση του εξελισσόμενου περιβάλλοντος απειλής της τρομοκρατίας και της στοχευμένης βίας και υποστήριξη των εταίρων στην επιχείρηση εσωτερικής ασφάλειας μέσω εξειδικευμένης γνώσης, β) αποτροπή της εισόδου τρομοκρατών και άλλων σχετικών παραγόντων στη χώρα, γ) πρόληψη της τρομοκρατίας και της στοχευμένης βίας, δ) βελτίωση της προστασίας των υποδομών της χώρας και ετοιμότητα της κοινότητας. Αυτό το στρατηγικό πλαίσιο αντιμετωπίζει την τρομοκρατία και τη στοχευμένη βία με βάση τέσσερις συμπληρωματικές οργανωτικές έννοιες κεντρικές για την τρομοκρατία: πληροφορίες, ασφάλεια συνόρων, εγχώρια πρόληψη και ετοιμότητα. Οι μεγάλες δυνατότητες πληροφοριών επιτρέπουν στους αρμόδιους φορείς να κατανοήσουν τη φύση της απειλής που αντιμετωπίζει η χώρα, επιτρέποντας την αποτροπή και τον μετριασμό των απειλών και την προετοιμασία των κοινοτήτων να ανταποκριθούν καλύτερα και να ανακάμψουν από επιθέσεις που συμβαίνουν. Επιπλέον, η υπεράσπιση των συνόρων είναι απαραίτητη για να αποτραπεί η είσοδος ξένων τρομοκρατών και άλλων εχθρικών παραγόντων στη χώρα. Η ασφάλεια των συνόρων δεν μπορεί να σταματήσει τη βία που προέρχεται από εγχώριους παράγοντες, επομένως οι αρμόδιοι φορείς εστιάζουν επίσης στην ενδυνάμωση και τον εξοπλισμό των δυνατοτήτων πρόληψης και ανθεκτικότητας του συνολικού συστήματος. Οι προσπάθειες πρόληψης πρέπει να είναι διεπιστημονικές και να περιλαμβάνουν ενισχυμένες εταιρικές

σχέσεις σε ολόκληρη την κοινωνία με επαγγελματίες ψυχικής υγείας, παρόχους κοινωνικών υπηρεσιών και την κοινωνία των πολιτών. Τέλος, όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη θα πρέπει να συμβάλουν στην ενίσχυση της προστασίας της υποδομής και της ετοιμότητας της κοινότητας για να διασφαλιστεί ότι ο αντίκτυπος μίας επίθεσης μπορεί να περιοριστεί και να επιτευχθεί γρήγορα η ανάκαμψη (Department Of Homeland Security, 2019, σελ. 6). Στη βάση των παραπάνω, οι αρχές που διέπουν το συγκεκριμένο στρατηγικό πλαίσιο είναι οι κάτωθι (Department Of Homeland Security, 2019, σελ. 12):

α. Κατανόηση και προσαρμογή στο περιβάλλον απειλής: Καθώς οι απειλές κατά της χώρας εξελίσσονται, οι αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να προσαρμόσουν τις δυνατότητες πληροφοριών τους σε νέα τοπία ασφαλείας και να δημιουργήσουν καινοτόμες απαντήσεις.

β. Κατανόηση των θετικών και των δυνητικά κακόβουλων χρήσεων της τεχνολογίας: Η τεχνολογία μπορεί να προσφέρει σημαντικές νέες λύσεις στις προκλήσεις της τρομοκρατίας και της στοχευμένης βίας. Αλλά οι τεχνολογικές εξελίξεις μπορούν επίσης να μεγεθύνουν αυτές τις προκλήσεις. Οι τεχνολογικές εξελίξεις επηρεάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι ριζοσπαστικοποιούνται στον βίαιο εξτρεμισμό και κινητοποιούνται ενάντια στη βία, να παράσχουν στους επιτιθέμενους νέους τακτικούς τρόπους και μέσα καταστροφής και να δημιουργήσουν τρωτά σημεία σε επιχειρήσεις πληροφόρησης.

γ. Συνεργασία με εγχώριους και διεθνείς εταίρους: Η τρομοκρατία και η στοχευμένη βία συχνά υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Τα ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να αντιμετωπίσουν αυτές τις απειλές με διυπηρεσιακή και διεθνή συνεργασία, συμπεριλαμβανομένης της αποτελεσματικής ανταλλαγής πληροφοριών και πληροφοριών, καθώς και με την ανάπτυξη ικανοτήτων.

δ. Έμφαση σε λύσεις που βασίζονται σε τοπικό επίπεδο: Ανεξάρτητα από την απειλή, η κινητοποίηση για τη βία λαμβάνει χώρα σε τοπικό επίπεδο σε ολόκληρη τη χώρα. Σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να παρασχεθεί υποστήριξη στις προσπάθειες των κοινοτήτων από μέρους των εμπλεκόμενων μερών, ώστε να διασφαλιστεί ότι οι τοπικές κοινότητες μπορούν να διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στην πρόληψη και αντιμετώπιση τρομοκρατικών απειλών και επιθέσεων.

ε. Υποστήριξη των ατομικών δικαιωμάτων: Τα εμπλεκόμενα μέρη θα πρέπει να υπερασπιστούν τα ατομικά δικαιώματα, συμπεριλαμβανομένης της ιδιωτικής ζωής, των πολιτικών δικαιωμάτων και των πολιτικών ελευθεριών των ατόμων.

Στη βάση των ανωτέρω, μπορούν να διατυπωθούν ορισμένες προτάσεις πρακτικής εφαρμογής, σχετικά με το πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι τρομοκρατικές οργανώσεις από την ελληνική πολιτεία. Η ανάπτυξη ισχυρότερης υποδομής πληροφοριών και ο κατάλληλος συντονισμός μεταξύ της κυβέρνησης, της αστυνομίας και της δικαιοσύνης κρίνονται ως απαραίτητα στοιχεία (Kassimeris, 2005, σελ. 109). Επιπρόσθετα, η ελληνική πολιτεία θα πρέπει να καταστήσει σαφές, μέσα από ένα ξεκάθαρο μήνυμα, το οποίο θα ασπάζεται σύσσωμη η πολιτική ηγεσία της χώρας, ότι η βία δεν θα γίνει ανεκτή και ότι θα υιοθετηθούν και θα εφαρμοστούν όλες οι απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να αντιμετωπιστεί η τρομοκρατική βία (Kassimeris, 2005, σελ. 109). Εκτός των ανωτέρω, η αποτελεσματική αντιμετώπιση της τρομοκρατίας απαιτεί από τις κυβερνήσεις να κατανοήσουν πλήρως τη στρατηγική των τρομοκρατών σε κοινωνικό, πολιτικό και επιχειρησιακό επίπεδο (Kassimeris, 2005, σελ. 111).

Επιπλέον, μια επιτυχημένη αντιτρομοκρατική πολιτική είναι αυτή που μειώνει τον όγκο της τρομοκρατικής βίας (Hewitt, 1984, σελ. xii). Επομένως, εάν το επίπεδο της τρομοκρατικής δραστηριότητας μειωθεί ή όχι, με την πάροδο του χρόνου, στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης πολιτικής, τότε θα είναι δυνατή η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας αυτής της πολιτικής. Άλλωστε, κάθε πολιτική είναι πιθανό να έχει διαφορετικές επιπτώσεις, στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας. Αυτό με τη σειρά του όμως απαιτεί τη θέσπιση συγκεκριμένων πολιτικών, σκοπών και στόχων, τον προσδιορισμό συγκεκριμένων ενεργειών για την επίτευξη αυτών των σκοπών και στόχων, καθώς και τη θέσπιση κριτηρίων και μεθόδων / εργαλείων αξιολόγησης της αποτελεσματικότητας της εφαρμογής αυτών. Με τον τρόπο αυτό θα είναι δυνατός ο προσδιορισμός δυνατών και αδύνατων σημείων των πολιτικών και των ενεργειών, η αξιολόγηση της ρεαλιστικότητας και της καταλληλότητας των πολιτικών και των σκοπών, αλλά και ο έλεγχος του βαθμού επίτευξης των επί μέρους στόχων.

Στο πλαίσιο αυτό, σημαντική είναι και η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της αντιτρομοκρατικής πολιτικής που εφαρμόζεται. Κατά την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των αντιτρομοκρατικών στρατηγικών μπορούν να χρησιμοποιηθούν άμεσοι και έμμεσοι δείκτες, δηλαδή ποσοτικοί και ποιοτικοί. Ποσοτικοί δείκτες περιλαμβάνουν τους αριθμούς τρομοκρατικών επιθέσεων ανά έτος, τον αριθμό των θυμάτων, τις υλικές ζημιές (σε νομισματικούς όρους), τον αριθμό των συλλήψεων. Ποιοτικοί δείκτες περιλαμβάνουν διακυμάνσεις στους δείκτες της γενικής λειτουργίας μιας κοινωνίας που απορρέουν από τρομοκρατικές επιθέσεις (π.χ. ΑΕΠ, διακυμάνσεις της χρηματιστηριακής

αγοράς). Για παράδειγμα, έχει υποστηριχθεί ότι η εγχώρια και διεθνής υποστήριξη προς την κυβέρνηση που εφαρμόζει την αντιτρομοκρατική πολιτική θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως δείκτης της επιτυχίας μίας αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Τόσο οι ποσοτικοί, όσο και οι ποιοτικοί δείκτες ενέχουν μειονεκτήματα και θα πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά την επιλογή τους από μέρους της κυβέρνησης. Για παράδειγμα, οι τρομοκρατικές επιθέσεις τείνουν να έχουν μικρό αντίκτυπο στην οικονομία. Ακόμη και οι επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου, που έλαβαν χώρα στην καρδιά της αμερικανικής οικονομίας, ήταν πολύ μικρές και πολύ τοπικές για να έχουν σοβαρές συνέπειες για μια οικονομία τόσο μεγάλη και διαφοροποιημένη όσο η αμερικανική. Ο περιορισμένος αντίκτυπος στην οικονομία αυτών των επιθέσεων, που είχαν τεράστιες επιπτώσεις σε άλλους τομείς, θέτει το ερώτημα εάν η οικονομία είναι ευαίσθητη στις τρομοκρατικές επιθέσεις και αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο μέτρησης της αποτελεσματικότητας της αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Επίσης, η εξέταση της υποστήριξης του πληθυσμού θα μπορούσε να ενέχει τον κίνδυνο στέρξης των ελευθεριών των ατόμων στο όνομα της τρομοκρατίας (van Dongen, 2009, σελ. 5-6).

Οι δημόσιες σχέσεις είναι ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Οι τρομοκράτες δεν μπορούν να επιτύχουν χωρίς την υποστήριξη του γενικού πληθυσμού. Αντιθέτως, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας χρειάζεται υποστήριξη και συνεργασία από διάφορα τμήματα της κοινότητας. Ενώ εναπόκειται στις κυβερνήσεις να προστατεύσουν την κοινωνία και να προσαγάγουν τους δράστες της βίας στη δικαιοσύνη, θα πρέπει να προβούν σε αυτήν την ενέργεια χωρίς να υπονομεύσουν την υποστήριξη του ευρύτερου πληθυσμού για τον νόμο και την τάξη ή να θέσουν σε κίνδυνο τις βασικές ελευθερίες των πολιτών. Ωστόσο, οποιαδήποτε μορφή αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας συνεπάγεται την επίτευξη μιας δύσκολης ισορροπίας μεταξύ ασφάλειας και πολιτικής ελευθερίας (Kassimeris, 2005, σελ. 112).

Οι δημόσιες σχέσεις μπορούν επίσης να φανούν χρήσιμες στην υπονόμηση της ιδεολογικής υποστήριξης της τρομοκρατικής οργάνωσης, ιδίως λόγω της απήχησής τους στον ευρύτερο πληθυσμό. Σε αυτό το πλαίσιο σημαντικός είναι ο ρόλος των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Για παράδειγμα, ο τρόπος παρουσίασης των τρομοκρατικών επιθέσεων, η ενημέρωση σχετικά με τα αίτια δημιουργίας μίας τρομοκρατικής οργάνωσης και της διεξαγωγής μίας τρομοκρατικής επίθεσης, οι επιπτώσεις αυτών των οργανώσεων και επιθέσεων, θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα με ειλικρίνεια και αντικειμενικότητα.

Προκειμένου να είναι δυνατή η επίτευξη των ανωτέρω, αυτό που απαιτείται είναι η δημιουργία ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου σχεδίου αντιτρομοκρατικής πολιτικής. Το συγκεκριμένο σχέδιο θα πρέπει να είναι προϊόν διαβούλευσης όλων των ενδιαφερομένων μερών. Η συμμετοχή εμπειρογνομώνων / ακαδημαϊκών των τομέων της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας θα ήταν πολύ βοηθητική. Το σχέδιο αυτό θα πρέπει καταρχήν να ορίζει σαφώς την έννοια της τρομοκρατίας, να υπογραμμίζει τη δέσμευση όλων των μερών για την αντιμετώπιση της απειλής της τρομοκρατίας υπό το πρίσμα της ασφαλείας, να θέτει συγκεκριμένους στόχους για την πρόληψη πιθανών τρομοκρατικών επιθέσεων και την αντιμετώπιση πραγματικών τρομοκρατικών γεγονότων (απόκριση), αλλά την αντιμετώπιση των τρομοκρατών. Για τη θέσπιση των στόχων αυτών θα πρέπει να προβλέπεται η αξιοποίηση εργαλείων προκειμένου να αναλύεται η υφιστάμενη κατάσταση τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και στο εξωτερικό. Στη συνέχεια, το σχέδιο θα πρέπει να θεσπίζει μέτρα και μεθοδολογίες μέτρησης της επίτευξης των στόχων. Θα πρέπει ακόμα να ορίζεται ένα χρονικό διάστημα αξιολόγησης του σχεδίου και να προβλέπεται η αναθεώρηση και επικαιροποίησή του ανά τακτά χρονικά διαστήματα. Τέλος, θα πρέπει να γίνεται πρόβλεψη για την κοινοποίηση των αποτελεσμάτων σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Η διάχυση των αποτελεσμάτων και στο κοινό θα μπορούσε να ληφθεί υπόψη.

Ως εκ τούτου, ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αντιτρομοκρατικής πολιτικής στην Ελλάδα θα πρέπει να βασίζεται στα εξής στοιχεία:

α. Σχεδιασμός: ο σχεδιασμός αφορά στην ανάλυση του ευρύτερου περιβάλλοντος, τόσο εντός της χώρας όσο και εκτός αυτής. Ο σχεδιασμός θα πρέπει να βασίζεται σε συγκεκριμένες αρχές, να προσδιορίζει συγκεκριμένους σκοπούς και επί μέρους στόχους που θα είναι ρεαλιστικοί και μετρήσιμοι, να αποτελεί προϊόν ευρείας συναίνεσης έπειτα από διαβούλευση όλων των ενδιαφερομένων μερών. Η δημιουργία νέων τμημάτων ή ομάδων, καθώς και η αναδιάρθρωση υφιστάμενων υπηρεσιών αποτελούν επίσης μέρος του σχεδιασμού.

β. Εφαρμογή: η εφαρμογή αφορά στην κατανομή σαφώς προσδιορισμένων αρμοδιοτήτων και ευθυνών των αρμόδιων φορέων, την κατάρτιση προϋπολογισμού και χρονοδιαγράμματος, την εύρεση των κατάλληλων ανθρώπινων και οικονομικών πόρων, καθώς και τον προσδιορισμό των κατάλληλων ενεργειών προς επίτευξη των προσδιορισμένων σκοπών και στόχων.

γ. Αξιολόγηση: η αξιολόγηση αφορά στη θέσπιση συγκεκριμένων κριτηρίων, δεικτών και μεθοδολογιών για να προσδιοριστεί αν έχουν επιτευχθεί οι σκοποί και οι στόχοι που έχουν τεθεί, να εντοπιστούν πιθανά προβλήματα και αδυναμίες και οι αιτίες αυτών, να βελτιωθούν τα τυχόν σφάλματα και αδυναμίες, ή ακόμα και να επαναπροσδιοριστούν στόχοι, σκοποί και ενέργειες. Επίσης, η αξιολόγηση μπορεί να εμπεριέχει και τους τρόπους και τα κανάλια διάχυσης των αποτελεσμάτων στα άμεσα εμπλεκόμενα μέρη. Τυχόν κοινοποίηση των αποτελεσμάτων στο ευρύ κοινό μπορεί επίσης να περιλαμβάνεται σε αυτό το στάδιο.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στον αγώνα κατά της τρομοκρατίας, όλα τα πολιτικά κόμματα είναι υποχρεωμένα να συνεργαστούν, επικοινωνώντας ένα σαφές και ξεκάθαρο μήνυμα κατά της βίας της τρομοκρατίας και αυτού του τρόπου 'έκφρασης'. Η δημοκρατία μπορεί να υπερασπιστεί μόνο με ευρεία συμμετοχή, με διάλογο, με συναίνεση και με αποφασιστικότητα όλων των κοινωνικών δυνάμεων να αντιμετωπίσουν την τρομοκρατία. Τα πολιτικά κόμματα είναι υπεύθυνα για την επίτευξη συναίνεσης σχετικά με τις αποφάσεις και τις ενέργειες που πρέπει να λάβουν για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Η ευρύτερη κοινωνική συναίνεση, εκτός της πολιτικής, είναι επίσης απαραίτητη, προκειμένου να προστατευθεί η δημοκρατία χωρίς να καταπατηθούν ιστορικά θεμελιωμένες ατομικές και κοινωνικές ελευθερίες. Υπό αυτό το πρίσμα τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, διεθνείς ΜΚΟ, εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και η κοινωνία των πολιτών, μπορούν να συμβάλουν σε σημαντικό βαθμό στην πρόληψη και καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Εκτός των ανωτέρω, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στη δημιουργία ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου σχεδίου πρόληψης και καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Σε αυτό το πλαίσιο είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ικανοτήτων, η ενίσχυση υποδομών και υπηρεσιών, η θέσπιση συγκεκριμένων στόχων και κριτηρίων και μεθόδων αξιολόγησης, αλλά και η συνεργασία όλων των ενδιαφερομένων μερών. Οι νομοθετικές ρυθμίσεις από μόνες τους δεν επαρκούν προκειμένου να μπορέσουν να καταστείλουν τη γένεση των τρομοκρατικών οργανώσεων. Για αυτόν τον λόγο χρειάζεται και μία ανάλυση των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών παραγόντων που μπορούν να οδηγήσουν στη δημιουργία τρομοκρατικών οργανώσεων, ούτως ώστε να βελτιωθούν οι συνθήκες αυτές. Η κατανόηση της φύσης των τρομοκρατικών οργανώσεων που δρουν στη χώρα αποτελεί επίσης σημαντικό στοιχείο για

την πρόληψη τρομοκρατικών επιθέσεων, αλλά και για την καταστολή αυτών των οργανώσεων. Η συνεργασία διαφόρων εμπλεκόμενων μερών, τέλος, κρίνεται εξίσου απαραίτητη για την αντιμετώπιση του φαινομένου της τρομοκρατίας.

Αυτό που θα πρέπει να τονιστεί είναι πως, το ζήτημα της τρομοκρατίας είναι εκ φύσεως δυναμικό, καθώς ολοένα και περισσότερες τρομοκρατικές οργανώσεις ανά τον κόσμο κάνουν την εμφάνισή τους, με σημαντικές πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις. Πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα, σε συνδυασμό και με θρησκευτικές επιδιώξεις, είναι μεταξύ των αιτιών εμφάνισης τρομοκρατικών ομάδων. καθώς το ευρύτερο περιβάλλον μεταβάλλεται, η τρομοκρατία ως φαινόμενο θα μεταβάλλεται εξίσου. Για τον λόγο αυτό, απαιτείται συνεχής αξιολόγηση των υφιστάμενων δεδομένων, ούτως ώστε να ελέγχονται, να αναθεωρούνται, να επικαιροποιούνται και να βελτιώνονται οι ενέργειες ανταπόκρισης των κυβερνήσεων κατά της τρομοκρατίας. Επομένως, μελλοντικές έρευνες προς αυτήν την κατεύθυνση κρίνονται απαραίτητες.

Εκτός της αναγκαιότητας της συνεχούς μελέτης του ζητήματος της τρομοκρατίας σε συγκεκριμένα χρονικά και / ή γεωγραφικά πλαίσια, υπάρχει και η ανάγκη εις βάθος διερεύνησης των απόψεων των ιδίων των εμπλεκόμενων σε τρομοκρατικές οργανώσεις και επιθέσεις. Αυτό σημαίνει ότι θα είχε ενδιαφέρον η εκπόνηση πρωτογενών ερευνών, σε πρώην μέλη τρομοκρατικών οργανώσεων, αλλά και σε στελέχη της πολιτικής ελίτ (π.χ. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη) και των σωμάτων ασφαλείας. Αυτές οι έρευνες θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα σχετικά με τους λόγους διεξαγωγής τρομοκρατικών επιθέσεων, την ανταπόκριση των πολιτικών και αστυνομικών αρχών, τις ομοιότητες και διαφορές ως προς την αντίληψη των ενδιαφερομένων μερών σχετικά με τη φύση της τρομοκρατίας και των τρομοκρατικών επιθέσεων. Τα αποτελέσματα από τέτοιες μελέτες θα μπορούσαν ενδεχομένως να οδηγήσουν στη δημιουργία αποτελεσματικών πρωτοβουλιών και σχεδίων αντιμετώπισης των τρομοκρατικών οργανώσεων, που ενδεχομένως να διαφέρουν μεταξύ τους. Κατά συνέπεια, θα ήταν δυνατή, τουλάχιστον εν μέρει, η εξατομίκευση των μέτρων αντιμετώπισης της τρομοκρατίας στην Ελλάδα, λαμβάνοντας υπόψη και τα ιδιαίτερα κοινωνικά, πολιτισμικά, οικονομικά και πολιτικά της χαρακτηριστικά.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (2021). Ορισμός Ομάδας Διαχείρισης Χημικών, Βιολογικών, Ραδιολογικών, Πυρηνικών απειλών και συμβάντων. Ανακτήθηκε από: <https://www.civilprotection.gr/el/%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CE%BF%CE%BC%CE%AC%CE%B4%CE%B1%CF%82-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%87%CE%B5%CE%AF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82-%CF%87%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%B2%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CF%80%CF%85%CF%81%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%B1%CF%80%CE%B5%CE%B9%CE%BB%CF%8E%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%AC%CE%BD%CF%84%CF%89%CE%BD>
- Chainoglou, K. (2017). Counterterrorism Policy and Legislation in Greece. Στο: Romaniuk, S., Grice, F., Irrera, D., & Webb, S. (Eds.), *The Palgrave Handbook of Global Counterterrorism Policy* (σελ. 495-512). London: Palgrave Macmillan.
- Chantzi, G. (2012). The evolution of terrorism in Greece from 1975 to 2009. Ανακτήθηκε από: <https://www.files.ethz.ch/isn/139892/rieas158.pdf>
- Council of the European Union (2005). The European Union Counter-Terrorism Strategy. Ανακτήθηκε από: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2014469%202005%20REV%204/EN/pdf>
- Council on Foreign Relations (2007). November 17, Revolutionary People's Struggle, Revolutionary Struggle (Greece, leftists). Ανακτήθηκε από: <https://www.cfr.org/backgrounder/november-17-revolutionary-peoples-struggle-revolutionary-struggle-greece-leftists>
- Christensen, D. A., & Aars, J. (2019). Does Democracy Decrease Fear of Terrorism?. *Terrorism and Political Violence*, 31(3), 615-631.

- Department Of Homeland Security (2019). Strategic framework for countering terrorism and targeted violence. Ανακτήθηκε από: https://www.dhs.gov/sites/default/files/publications/19_0920_plcy_strategic-framework-countering-terrorism-targeted-violence.pdf
- Drakos, K., & Mueller, C. (2014). On the Determinants of Terrorism Risk Concern in Europe. *Defence and Peace Economics*, 25(3), 291-310.
- Economou, A., & Kollias, C. (2015). Terrorism and Political Self-Placement in European Union Countries. *Peace Economics, Peace Science, and Public Policy*, 21(2), 217-238.
- Economou, A. and Kollias, C. (2012). *Terrorism and Political Selfplacement in European Union Countries*. Economics of Security Working Paper 73, Berlin: Economics of Security.
- European Commission (2020). Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions on the EU Security Union Strategy. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0605&from=EN>
- European Commission (2020α). Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. A Counter-Terrorism Agenda for the EU: Anticipate, Prevent, Protect, Respond. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-12/09122020_communication_commission_european_parliament_the_council_eu_agenda_counter_terrorism_po-2020-9031_com-2020_795_en.pdf
- European Commission (2015). Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions. Ανακτήθηκε από: https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-09/eu_agenda_on_security_en_0.pdf
- Ganor, B. (2002). Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter?. *Police Practice and Research*, 3(4), 287-304.

- Georgiadou, V., & Rori, L. (2019). Low-intensity Violence in Crisis-ridden Greece: evidence from the far right and the far left. Ανακτήθηκε από: <https://www.lse.ac.uk/Hellenic-Observatory/Assets/Documents/Research/HO-Research-Calls-Programme/2018/Low-intensity-violence-in-crisis-ridden-Greece-Policy-Brief.pdf>
- Hewitt, C. (1984). *The Effectiveness of Anti-Terrorist Policies*. Lanham: University Press of America.
- Ελληνική Αστυνομία (2021). Η Ειδική Κατασταλτική Αντιτρομοκρατική Μονάδα (Ε.Κ.Α.Μ.). Ανακτήθηκε από: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=52&Itemid=43&lang
- Ελληνική Αστυνομία (2021α). Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (Δ.Α.Ε.Ε.Β.). Ανακτήθηκε από: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=47&Itemid=38&lang
- Gazopoulou, E. (2011). Assessing the impact of terrorism on travel activity in Greece. Ανακτήθηκε από: <https://www.bankofgreece.gr/Publications/Paper2011127.pdf>
- Karampampas, S. (2014). Inside Greek terrorism. *Southeast European and Black Sea Studies*, 14(3), 464-468.
- Karyotis, G. (2007). Securitization of Greek Terrorism and Arrest of the 'Revolutionary Organization November 17'. *Cooperation and Conflict*, 42(3), 271-293.
- Kassimeris, G. (2016). Greece's Terrorism Problem: A Reassessment. *Studies in Conflict & Terrorism*, 39(9), 862-870.
- Kassimeris, G. (2011). Greece's New Generation of Terrorists: The Revolutionary Struggle. *Studies in Conflict & Terrorism*, 34(3), 199-211.
- Kassimeris, G. (2005). What not to do when dealing with Terrorism. *Democracy and Security*, 1(1), 105-117.
- Kassimeris, G. (1995). Greece: Twenty years of political terrorism. *Terrorism and Political Violence*, 7(2), 74-92.

- Lindahl, S. (2017). A CTS model of counterterrorism. *Critical Studies on Terrorism*, 10(3), 523-541.
- Μπόση, Μ. (1996). *Ελλάδα και Τρομοκρατία*. Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας.
- Νόμος 3491/2006 «Ρυθμίσεις θεμάτων Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης και λοιπών θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης». Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-demosia-dioikese/n-3491-2006.html>
- Νόμος 3251/2004 (ΦΕΚ 127/Α/9-7-2004) «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τροποποίηση του Ν. 2928/2001 για τις εγκληματικές οργανώσεις και άλλες διατάξεις». Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-egklema-organomeno/n-3251-2004.html>
- National Counterterrorism Center (2021). Greek domestic terrorism. Ανακτήθηκε από: https://www.dni.gov/nctc/groups/greek_domestic.html
- Official Journal of the European Union (2017). Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council of 15 March 2017 on combating terrorism and replacing Council Framework Decision 2002/475/JHA and amending Council Decision 2005/671/JHA. Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017L0541&from=EN>
- Π.Δ. 14/2001 (ΦΕΚ 12/Α /31-1-2001) «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας». Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-astynomikos-astynomia/idrysi-leitourgia-uperesion/pd-14-2001.html>
- Pillar, P. R. (2004). Counterterrorism after Al Qaeda. *The Washington Quarterly*, 27(3), 101-113.
- Υπουργείο Δικαιοσύνης (2021). Διεθνείς οργανισμοί & Υπουργείο Δικαιοσύνης. Ανακτήθηκε από: https://www.ministryofjustice.gr/?page_id=1205
- Υπουργείο Εξωτερικών (2019). Τρομοκρατία. Ανακτήθηκε από: <https://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/pagkosmia-zitimata/tromokratia.html>

Π.Δ. 178/2014 (ΦΕΚ 281/Α/31-12-2014) (Κωδικοποιημένο) «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας». Ανακτήθηκε από: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-astynomikos-astynomia/idrysi-leitourgia-uperesion/pd-178-2014.html>

Sakellariou, A. (2017). Fear of Islam in Greece: migration, terrorism, and “ghosts” from the past. *Nationalities Papers*, 45(4), 511-523.

Skleparis, D. (2017). Explaining the absence of Islamist terrorist attacks and radicalisation in Greece. Ανακτήθηκε από: <https://www.eliamep.gr/en/%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%AF-%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CF%83%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%BA%CF%81%CE%AC%CF%84%CE%BF%CF%82-%CE%B4%CE%B5%CE%BD-%CE%AD%CF%87%CE%B5%CE%B9-%CF%80%CE%BB%CE%AE%CE%BE/>

Statista (2018). Incidences of terrorism in Greece from 1970 to 2017. Ανακτήθηκε από: <https://www.statista.com/statistics/541302/incidences-of-terrorism-greece/>

Trading Economics (2021). Greece Terrorism Index. Ανακτήθηκε από: <https://tradingeconomics.com/greece/terrorism-index>

United Nations (2021α). UN Global Counter-Terrorism Strategy. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy>

United Nations (2021β). UN Counter-Terrorism Centre (UNCCT). Background. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org/counterterrorism/cct/background>

United Nations (2021γ). UN Counter-Terrorism Centre (UNCCT). Vision. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org/counterterrorism/cct/vision>

United Nations (2021δ). Office of Counter-Terrorism. About us. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org/counterterrorism/about>

United Nations (2021ε). Our Mandate. Ανακτήθηκε από: <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/content/our-mandate-0>

U.S. Department of State (2019). Country Reports on Terrorism 2019: Greece. Ανακτήθηκε από: <https://www.state.gov/reports/country-reports-on-terrorism-2019/greece/>

van Dongen, T. (2009). *Break it Down: An Alternative Approach to Measuring Effectiveness in Counterterrorism*. Economics of Security Working Paper 23, Berlin: Economics of Security.

Windsor, J. L. (2003). Promoting democratization can combat terrorism. *The Washington Quarterly*, 26(3), 43-58.